

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Διοίκησης

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η συσχέτιση των έμμεσων φόρων στα καπνικά και
αλκοολούχα προϊόντα με το φαινόμενο του λαθρεμπορίου**

της

Ιωάννας Σφέτσα

A.M 0817M021

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Λώλος Σαράντης-Ευάγγελος, Ομότιμος Καθηγητής, επιβλέπων
Στοφόρος Χρυσόστομος, Αναπληρωτής Καθηγητής, μέλος
Σιουρούνης Γρηγόρης, Επίκουρος Καθηγητής, μέλος

2019

Copyright © Έτος 2019

Σφέτσα Ιωάννα

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Περίληψη

Το φαινόμενο του λαθρεμπορίου στην Ελλάδα παραμένει ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της χώρας. Η μη καταβολή φόρων και δασμών οδηγεί στην απώλεια δημοσίων εσόδων από τον κρατικό προϋπολογισμό και θέσεων εργασίας, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Επιπρόσθετα, απειλεί τη δημόσια υγεία από τις επιβλαβείς συνέπειες που προκαλούν τα μη ελεγμένα καπνικά και αλκοολούχα προϊόντα με αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών υγείας. Οι κατασχέσεις λαθραίων προϊόντων από τις ελεγκτικές αρχές είναι σχεδόν καθημερινό φαινόμενο, ωστόσο η αδυναμία αντιμετώπισης μίας χρόνιας παθογένειας της ελληνικής οικονομίας θέτει ανυπέρβλητα εμπόδια στην προσπάθεια εξυγίανσης της αγοράς.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση του βαθμού επίδρασης της αύξησης των έμμεσων φόρων στα τελωνειακά έσοδα και στο φαινόμενο της λαθρεμπορίας στα καπνικά και αλκοολούχα προϊόντα την περίοδο της οικονομικής κρίσης 2009-2017. Παράλληλα, επιχειρείται η ανάλυση του παράνομου εμπορίου καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων, οι αιτίες, ο τρόπος δράσης των εμπλεκόμενων στις έκνομες αυτές δραστηριότητες, καθώς και τα μέτρα αντιμετώπισής του σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Σημαντικοί όροι: Καπνικά προϊόντα, αλκοολούχα προϊόντα, φορολογικοί συντελεστές, δημόσια έσοδα, λαθρεμπόριο

Abstract

The phenomenon of smuggling in Greece remains one of the country's major problems. The failure of paying taxes and duties leads to the loss of public revenues from the state budget and labor, while at the same time it decelerates the growth of the Greek economy. In addition, it threatens public health by the harmful effects of uncontrolled tobacco and alcoholic products, resulting in increase of health expenditures. The seizures of illegal products by the controlling authorities are almost daily, but the failure to cope with a chronic pathogenesis of the Greek economy poses insurmountable obstacles to the effort to rehabilitate the market.

The purpose of this paper is to investigate the impact of the increase in indirect taxes on customs revenues and the phenomenon of smuggling of tobacco and alcohol products during the economic crisis 2009-2017. At the same time, is attempted the analysis of the illegal trade in tobacco and alcoholic products, the causes, the way of action of those who involved in these illegal activities and the measures could be taken at European and national level.

Keywords: Tobacco products, alcoholic products, tax rates, public revenue, smuggling

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος, καθώς συνέβαλαν από κοινού στη διεύρυνση των γνώσεων και των προβληματισμών μου στην οικονομική επιστήμη.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να αναφερθώ στον επιβλέποντα Ομότιμο Καθηγητή, κ. Λώλο Σαράντη-Ευάγγελο, για την πολύτιμη καθοδήγησή του και τις σημαντικές παρατηρήσεις του επί της οργάνωσης, της δομής και του περιεχομένου της παρούσας εργασίας, αλλά και για τον επιδέξιο τρόπο που επεσήμανε λάθη ή παραλείψεις.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα άλλα δύο μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Στοφόρο Χρυσόστομο και τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Σιουρούνη Γρηγόρη για τις χρήσιμες υποδείξεις και τις εύστοχες παρατηρήσεις τους στο σύνολο της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ τους συναδέλφους μου από τις Κεντρικές Υπηρεσίες της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε) για την παροχή των απαραίτητων στατιστικών στοιχείων. Ιδιαίτέρως, όμως, ευχαριστώ το συνάδελφο και καλό μου φίλο, Θανάσα Γεώργιο, ο οποίος μου παρείχε απλόχερα τη βοήθειά του και συνέβαλε καθοριστικά στις οικονομετρικές αναλύσεις.

Κλείνοντας, ευχαριστώ ειλικρινά, τους γονείς μου για την ηθική τους στήριξη και τους ευγνωμονώ που στέκονται πάντα δίπλα μου τόσο στις επιτυχίες όσο και στις αποτυχίες, δίνοντάς μου την ελπίδα και τη δύναμη να συνεχίσω να προσπαθώ για το καλύτερο.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	3
Abstract.....	3
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 1. Ορισμοί - κατηγορίες λαθρεμπορίου.....	10
1.1 Η έννοια της λαθρεμπορίας.....	10
1.2 Ο ορισμός του λαθρεμπορίου.....	10
1.3 Διάκριση των τελωνειακών παραβάσεων	11
1.4 Κατηγορίες λαθρεμπορίου	12
<u>1.4.1 Λαθρεμπόριο εμπορευμάτων.....</u>	<u>12</u>
<u>1.4.2 Λαθρεμπόριο καυσίμων</u>	<u>13</u>
<u>1.4.3 Λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων</u>	<u>15</u>
<u>1.4.4 Λαθρεμπόριο αιθυλικής αλκοόλης και αλκοολούχων ποτών</u>	<u>15</u>
<u>1.4.5 Λαθρεμπόριο ειδών άγριας χλωρίδας και πανίδας.....</u>	<u>15</u>
<u>1.4.6 Παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και πρόδρομων ουσιών.....</u>	<u>16</u>
<u>1.4.7 Λαθρεμπόριο στη διακίνηση του καφέ</u>	<u>17</u>
<u>1.4.8 Λοιπές περιπτώσεις λαθρεμπορίου.....</u>	<u>18</u>
Κεφάλαιο 2. Βιομηχανοποιημένα καπνά.....	19
2.1 Ορισμοί βιομηχανοποιημένων καπνών	19
2.2 Επιβαρύνσεις στα καπνικά προϊόντα	20
2.3 Υπολογισμός φόρων στα καπνικά προϊόντα	21
2.4 Δασμολογικές επιβαρύνσεις στα εισαγόμενα βιομηχανοποιημένα καπνά	23
2.5 Καθορισμός τιμών λιανικής πώλησης και υποχρεωτικές ενδείξεις	24
2.6 Ένσημες ταινίες φορολογίας καπνού	25
2.7 Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ βιομηχανοποιημένων καπνών	25
Κεφάλαιο 3. Αλκοολούχα προϊόντα.....	27
3.1 Ορισμοί αλκοολούχων προϊόντων	27
3.2 Επιβαρύνσεις στα αλκοολούχα προϊόντα.....	29
3.3 Υπολογισμός φόρων στα αλκοολούχα προϊόντα	30
3.4 Δασμοφορολογικές επιβαρύνσεις στα εισαγόμενα αλκοολούχα προϊόντα.....	31
3.5 Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ. αλκοολούχων προϊόντων	32
Κεφάλαιο 4. Έμμεση Φορολογία, Δημόσια έσοδα και Λαθρεμπόριο	34
4.1 Η διάρθρωση των φορολογικών συντελεστών.....	34
4.2 Η εξέλιξη των δημοσίων εσόδων από Ε.Φ.Κ και Φ.Π.Α.....	43
4.3 Η νόμιμη και παράνομη ανάλωση τσιγάρων	46
4.4 Η νόμιμη κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων	48
4.5 Το λαθρεμπόριο καπνού.....	51
<u>4.5.1 Τρόποι δράσης των λαθρεμπόρων καπνικών.....</u>	<u>52</u>
<u>4.5.2 Στατιστικά στοιχεία για το λαθρεμπόριο καπνού</u>	<u>54</u>
4.6 Το λαθρεμπόριο αλκοολούχων προϊόντων	56
<u>4.6.1 Τρόποι δράσης των λαθρεμπόρων αλκοολούχων προϊόντων.....</u>	<u>57</u>
<u>4.6.2 Στατιστικά στοιχεία για το λαθρεμπόριο αλκοολούχων προϊόντων.....</u>	<u>58</u>
4.7 Λόγοι αύξησης του λαθρεμπορίου καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων	61

Κεφάλαιο 5. Συσχετίσεις έμμεσων φόρων με το λαθρεμπόριο	62
5.1 Συσχετίσεις φορολογημένων και κατασχεμένων τσιγάρων	62
5.2 Συσχετίσεις διαφυγόντων δασμών και φόρων με τα έσοδα καπνικών προϊόντων ...	65
5.3 Συσχετίσεις κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων με ιδιωτική κατανάλωση και ΑΕΠ.....	70
5.4 Συσχέτιση βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα	74
5.5 Συσχέτιση προστίμων στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα με τους φορολογικούς συντελεστές	80
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα-τρόποι αντιμετώπισης	87
6.1 Σύνοψη συμπερασμάτων.....	87
6.2 Μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου	89
<u>6.2.1 Μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων.....</u>	<u>90</u>
<u>6.2.2 Μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου αλκοολούχων προϊόντων</u>	<u>94</u>
Βιβλιογραφία	97
Ηλεκτρονικές Πηγές	101

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Υπολογισμός φόρου στα τσιγάρα 20'S 3,64€.....	22
Πίνακας 2: Υπολογισμός φόρου στα τσιγάρα 20'S 3,20€ ή 160€ Φ.Μ.	22
Πίνακας 3: Υπολογισμός φόρου στα πούρα	23
Πίνακας 4: Υπολογισμός φόρου στο λεπτοκομμένο καπνό	23
Πίνακας 5: Κεφάλαιο 24 - Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού	23
Πίνακας 6: Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ. βιομηχανοποιημένων καπνών	25
Πίνακας 7: Υπολογισμός επιβαρύνσεων στην αιθυλική αλκοόλη	30
Πίνακας 8:Υπολογισμός επιβαρύνσεων στη μύρα	31
Πίνακας 9: Υπολογισμός επιβαρύνσεων στο κρασί	31
Πίνακας 10: Κεφάλαιο 22 - ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξίδι.....	32
Πίνακας 11:Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ. Αιθυλικής Αλκοόλης.....	33
Πίνακας 12: Οι φορολογικοί συντελεστές στα καπνικά προϊόντα	35
Πίνακας 13: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στην αιθυλική αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά	36
Πίνακας 14: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στη μύρα	38
Πίνακας 15: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στα ενδιάμεσα προϊόντα	39
Πίνακας 16:Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στο κρασί και στα ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση, εκτός από κρασί και μύρα.....	41
Πίνακας 17: Ο συντελεστής Φ.Π.Α που εισπράττεται από τα Τελωνεία	41
Πίνακας 18: Ετήσιες εισπράξεις καπνικών-αλκοολούχων προϊόντων	43
Πίνακας 19: Ποσότητες τσιγάρων που έχουν φορολογηθεί	46
Πίνακας 20: Σύγκριση μεταξύ φορολογηθέντων και κατασχεθέντων τσιγάρων	47
Πίνακας 21:Ετήσια φορολογική επιβάρυνση ανά φορολογική μονάδα	48
Πίνακας 22: Κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων σε εκ. 9λιτρα κιβώτια	48
Πίνακας 23: Αναλογία κατασχεμένων καπνικών ανά είδος.....	51
Πίνακας 24: Υποθέσεις λαθρεμπορίας καπνικών προϊόντων ανά υπηρεσία.....	54
Πίνακας 25: Κατασχεμένες ποσότητες καπνικών	55
Πίνακας 26: Διαφυγόντες δασμοί και φόροι	55
Πίνακας 27: Έλεγχοι δειγμάτων αλκοολούχων προϊόντων	59
Πίνακας 28: Αποτελέσματα ελέγχων δειγμάτων αλκοολούχων προϊόντων.....	59
Πίνακας 29: Κατασχεμένες ποσότητες αλκοολούχων προϊόντων σε χιλ. λίτρα	60

Πίνακας 30: Έλεγχος στασιμότητας φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων και των λογαρίθμων τους.....	63
Πίνακας 31: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων	64
Πίνακας 32: Έλεγχος στασιμότητας των διαφυγόντων δασμών και φόρων, του ΕΦΚ καπνικών προϊόντων, του ΦΠΑ καπνικών προϊόντων και των λογαρίθμων τους.....	67
Πίνακας 33: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων των διαφυγόντων δασμών και φόρων και του ΕΦΚ καπνικών προϊόντων	68
Πίνακας 34: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων των διαφυγόντων δασμών και φόρων και του ΦΠΑ καπνικών προϊόντων	69
Πίνακας 35: Έλεγχος στασιμότητας της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων, της ιδιωτικής κατανάλωσης, του ΑΕΠ και των λογαρίθμων τους.....	71
Πίνακας 36: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και της ιδιωτικής κατανάλωσης.....	72
Πίνακας 37: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και του ΑΕΠ	73
Πίνακας 38: Έλεγχος στασιμότητας βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα και των λογαρίθμων τους.....	77
Πίνακας 39: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων εισπράξης επί των προστίμων στα αλκοολούχα προϊόντα και των βεβαιωμένων προστίμων	78
Πίνακας 40: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων εισπράξης επί των προστίμων στα καπνικά προϊόντα και των βεβαιωμένων προστίμων	79
Πίνακας 41: Έλεγχος στασιμότητας φορολογικών συντελεστών στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα.....	82
Πίνακας 42: Συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων αλκοολούχων και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών	83
Πίνακας 43: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων αλκοολούχων και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών	83
Πίνακας 44: Συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων καπνικών προϊόντων και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών	84
Πίνακας 45: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων καπνικών προϊόντων και των φορολογικών συντελεστών.....	85

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Ετήσιες εισπράξεις καπνικών-αλκοολούχων προϊόντων.....	44
Διάγραμμα 2: Διαχρονική εξέλιξη φορολογηθέντων και κατασχεθέντων τσιγάρων	47
Διάγραμμα 3: Κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων σε εκ. 9λιτρα κιβώτια	49
Διάγραμμα 4: Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης ανά κατηγορία αλκοολούχου προϊόντος	50
Διάγραμμα 5: Κατασχεμένες ποσότητες αλκοολούχων προϊόντων σε χιλ. λίτρα.....	60
Διάγραμμα 6: Συσχέτιση μεταξύ φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων ..	62
Διάγραμμα 7: Εξέλιξη των διαφυγόντων δασμών και φόρων και εσόδων από ΕΦΚ και ΦΠΑ καπνικών	65
Διάγραμμα 8: Συσχέτιση μεταξύ διαφυγόντων δασμών και φόρων και ΕΦΚ καπνικών προϊόντων.....	66
Διάγραμμα 9: Συσχέτιση μεταξύ διαφυγόντων δασμών και φόρων και ΦΠΑ καπνικών προϊόντων.....	66
Διάγραμμα 10: Εξέλιξη της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων, της ιδιωτικής κατανάλωσης και του ΑΕΠ	70

Διάγραμμα 11: Συσχέτιση μεταξύ κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και ιδιωτικής κατανάλωσης	70
Διάγραμμα 12: Συσχέτιση μεταξύ κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και ΑΕΠ.....	71
Διάγραμμα 13: Εξέλιξη βεβαιωμένων προστίμων για τα παράνομα αλκοολούχα προϊόντα	74
Διάγραμμα 14: Εξέλιξη βεβαιωμένων προστίμων για τα παράνομα καπνικά προϊόντα.....	74
Διάγραμμα 15: Εξέλιξη λογαρίθμων βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα αλκοολούχα προϊόντα.....	75
Διάγραμμα 16: Εξέλιξη λογαρίθμων βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα καπνικά προϊόντα.....	75
Διάγραμμα 17: Συσχέτιση μεταξύ βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα αλκοολούχα προϊόντα	76
Διάγραμμα 18: Συσχέτιση μεταξύ βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα καπνικά προϊόντα.....	76
Διάγραμμα 19: Εξέλιξη φορολογικών συντελεστών στα αλκοολούχα προϊόντα.....	80
Διάγραμμα 20: Εξέλιξη φορολογικών συντελεστών στα καπνικά προϊόντα (τσιγάρα).....	81

Εισαγωγή

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα εξακολουθεί να στηρίζεται στα έμμεσα φορολογικά έσοδα. Συνεπώς, ο καθορισμός των Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης αποτελεί σημαντική απόφαση του κράτους, με δεδομένο ότι από τον καθορισμό αυτόν εξαρτάται σημαντικό μέρος των εσόδων του. Η διάθρωση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνάρτηση με την αποτελεσματικότητά τους, αποτελεί χρήσιμο εργαλείο κατανόησης της αποδοτικότητας ή μη της έμμεσης φορολογίας μέσω των ειδικών φόρων κατανάλωσης στην Ελλάδα.

Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι οι απότομες αυξήσεις των φόρων και, κατ' επέκταση, των τιμών τείνουν να μειώνουν τις νόμιμες πωλήσεις, παρά να μεταβάλλουν τη συνολική κατανάλωση, και αυτό οφείλεται στην επέκταση της παράνομης αγοράς. Το λαθρεμπόριο αποτελεί οικονομική δραστηριότητα στην οποία εφαρμόζονται οι νόμοι της προσφοράς και της ζήτησης. Με την αύξηση των Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης αυξάνεται η διαφορά στην τιμή μεταξύ των νόμιμων και των παράνομων τσιγάρων και αλκοολούχων ποτών και, ως αποτέλεσμα, ενισχύεται η ζήτηση για τα λαθραία προϊόντα αυτών. Όταν αυξάνεται η ζήτηση, οι τιμές των λαθραίων τσιγάρων και αλκοολούχων ποτών αυξάνονται, με αποτέλεσμα το λαθρεμπόριο να καθίσταται επικερδής δραστηριότητα. Αυτό δεν ισχύει μόνο για το λαθρεμπόριο από τρίτες χώρες, αλλά και για το παράνομο εμπόριο εντός της Ε.Ε.

Στο Κεφάλαιο 1 αναλύεται η έννοια του όρου λαθρεμπόριο, σύμφωνα με την επίσημη ορολογία που χρησιμοποιείται σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο, καθώς και οι κατηγορίες του είτε ανά είδος προϊόντος που υπόκειται σε Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, είτε αφορά παράνομη εισαγωγή ή διακίνηση απαγορευμένων ουσιών ή ζώντων οργανισμών.

Στα Κεφάλαια 2 και 3 αποσαφηνίζονται οι έννοιες των όρων των καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων και των κατηγοριών τους, καθώς και ο τρόπος υπολογισμού του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης ανά κατηγορία του κάθε προϊόντος αυτού είτε πρόκειται για ενδοκοινοτική συναλλαγή με εσωτερική ανάλωση είτε για εισαγωγή από τρίτη χώρα.

Το 4ο Κεφάλαιο αναφέρεται στην εξέλιξη των φορολογικών συντελεστών την περίοδο της οικονομικής κρίσης και στον αντίκτυπο που είχε η αύξησή τους στην εισπραξιμότητα των δημοσίων εσόδων από τις Τελωνειακές Αρχές και πιο συγκεκριμένα στην είσπραξη του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης και του αντίστοιχου Φ.Π.Α. Επίσης, παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις νόμιμες αναλώσεις των συγκεκριμένων προϊόντων, τους δειγματοληπτικούς ή στοχευμένους ελέγχους που έχουν πραγματοποιηθεί κατά τη διακίνησή τους. Παράλληλα, επιχειρείται μια πρώτη προσέγγιση στο λαθρεμπόριο των προϊόντων που εξετάζουμε και τους τρόπους δράσης των λαθρεμπόρων.

Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται μια προσπάθεια συσχέτισης της αύξησης των έμμεσων φόρων με το λαθρεμπόριο καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων στην Ελλάδα και τα τελωνειακά έσοδα. Μέσα από τις οικονομετρικές αναλύσεις, διερευνούμε κατά πόσον η αύξηση των φορολογικών συντελεστών, συμβάλλει στην αύξηση του παράνομου εμπορίου των καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων και επιδρά αρνητικά στην εισπραξιμότητα από τη νόμιμη ανάλωσή τους.

Τέλος, στο Κεφάλαιο 6 με βάση τα ευρήματα από την οικονομετρική ανάλυση, παρατίθενται τα συμπεράσματα αυτών και παρουσιάζονται τα μέτρα που λαμβάνονται από την πολιτική και υπηρεσιακή ηγεσία σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την εφαρμογή πολιτικών περιορισμού του λαθρεμπορίου καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων. Επίσης, γίνεται αναφορά και στις προτάσεις αντιμετώπισης του φαινομένου που θέτουν οι αρμόδιοι οικονομικοί και επιχειρηματικοί φορείς.

Κεφάλαιο 1. Ορισμοί - κατηγορίες λαθρεμπορίου

1.1 Η έννοια της λαθρεμπορίας

Ο όρος λαθρεμπορία εμφανίστηκε για πρώτη φορά, μετά την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους, με το ψήφισμα του κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια 1018 ΙΔ΄ της 25ης Μαρτίου 1830 «Περί Τελωνειακού Οργανισμού» και αποτελούσε μόνο διοικητική παράβαση που τιμωρούνταν με το «οκταπλούν τελώνιον».

Ο ν. 1165/1918 «περί τελωνειακού κώδικος» ήρθε να εξειδικεύσει τις διατάξεις για την λαθρεμπορία και με αυτό τον τρόπο διαμορφώθηκε σε ένα αυτοτελές αδίκημα, με τυποποιημένες στο νόμο ποινές σχετικών με την παράβαση των δασμολογικών και τελωνειακών νόμων και κανονισμών. Πέρα από την στερητική ποινή της ελευθερίας, προβλεπόταν και η επιβολή χρηματικής ποινής ίσης με το διπλάσιο έως και το δεκαπλάσιο του τέλους που έπρεπε να πληρωθεί για το εμπόρευμα που συνιστούσε το αντικείμενο της λαθρεμπορίας.

Ο ν. 2960/2001 αντικατέστησε τον παλιό Τελωνειακό Κώδικα ενσωματώνοντας τον Κοινοτικό Τελωνειακό Κώδικα (Καν.2913/1992), διότι οι δασμολογικές αξιώσεις του Ελληνικού Δημοσίου αποτελούσαν πλέον αξιώσεις της Ε.Ο.Κ. Με το νόμο αυτό γίνεται διαχωρισμός της έννοιας της απλής τελωνειακής παράβασης που επισύρει μόνο διοικητική κύρωση και της λαθρεμπορίας που συνιστά φορολογικό έγκλημα ποινικού δικαίου και επισύρει τόσο διοικητικές όσο και ποινικές κυρώσεις.

Με το ν. 3583/2007 επέρχονται τροποποιήσεις και συμπληρώσεις στο ν. 2960/2001, όπως είναι η χρήση πλαστού ή νοθευμένου πιστοποιητικού ταξινόμησης που εμπίπτει πλέον στο αδίκημα της λαθρεμπορίας.

Η τελευταία τροποποίηση του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα επήλθε με το ν. 4410/2016 με την ίδρυση στη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (νυν Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων) μικτού διύπηρεσιακού συλλογικού οργάνου, «Συντονιστικό Επιχειρησιακό Κέντρο» (Σ.Ε.Κ.), το οποίο λειτουργεί ως συντονιστικό κέντρο μεταξύ των υπηρεσιών για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου προϊόντων που υπόκεινται σε Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης και με το ν. 4419/2016 που ενσωμάτωσε τα άρθρα 15, 16 και 18 της Οδηγίας 2014/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών - μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων.

1.2 Ο ορισμός του λαθρεμπορίου

Με τον όρο λαθρεμπόριο χαρακτηρίζεται οποιασδήποτε μορφής επιχειρούμενο εμπόριο κατά παράβαση κείμενης νομοθεσίας, η καταστρατήγησης αυτής, με απώτερο σκοπό την αποφυγή πληρωμής δασμών. Στην πράξη αποτελεί εξαπάτηση των Αρχών ενός κράτους κατά την εισαγωγή ή εξαγωγή εμπορευμάτων. Το λαθρεμπόριο γίνεται κυρίως σε είδη υποκείμενα σε δασμούς ή σε Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης, σε είδη πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και σε απαγορευμένα είδη εμπορίας, ή εισαγωγής. Τέτοια για παράδειγμα είναι πάσης φύσεως αντικείμενα πολυτελείας, κοσμήματα, ποτά, γούνες, αυτοκίνητα, καπνός, τσιγάρα, πετρέλαιο κ.λπ., ή απαγορευμένα ελεύθερης εμπορίας είδη όπως όπλα, ναρκωτικά, εκρηκτικά, κ.λπ.. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα (2013), το λαθρεμπόριο αγαθών γίνεται συχνά για έναν ή και για δύο λόγους: να αποφεύγονται οι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης και να αποφεύγονται οι κανόνες που απαγορεύουν την

πώληση των εν λόγω αγαθών. Ως εκ τούτου, το λαθρεμπόριο μπορεί να οριστεί ως η φοροδιαφυγή φόρων επί των εμπορευμάτων με καταστρατήγηση των συννοριακών ελέγχων.¹

Στο άρθρο 155 του ν. 2960/2001 καθορίζονται τα πραγματικά και νομοτυπικά στοιχεία του αδικήματος της λαθρεμπορίας. Το έννομο αγαθό που προστατεύεται από τις διατάξεις των άρθρων 155 κ.ε είναι η δημόσια περιουσία και έτσι η λαθρεμπορία κατατάσσεται στα οικονομικά εγκλήματα.

Στο πρώτο εδάφιο της § 1 του άρθρου 155 του ν. 2960/2001 δίνεται ο ορισμός της λαθρεμπορίας **«Λαθρεμπορία είναι η εντός του τελωνειακού εδάφους εισαγωγή ή εξ αυτού εξαγωγή εμπορευμάτων υποκειμένων σε δασμούς, φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις που εισπράττονται στα τελωνεία, χωρίς τη γραπτή άδεια της αρμόδιας τελωνειακής αρχής ή σε άλλο από τον ορισμένο παρ' αυτής τόπο ή χρόνο»**. Η έλλειψη της άδειας της αρχής² προϋποθέτει τη μη πληρωμή των οφειλομένων δασμών και φόρων.

Προφανώς, όμως, η ανθρώπινη εφευρετικότητα κάποιες φορές ξεπερνά τη σκέψη ή τη φαντασία του νομοθέτη, γι' αυτό στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 155 προστίθεται και δεύτερο εδάφιο, το οποίο διευρύνει τη βασική έννοια της λαθρεμπορίας του πρώτου εδαφίου. **Λαθρεμπορία είναι και οποιαδήποτε ενέργεια αποσκοπεί να στερήσει το Δημόσιο ή την Ευρωπαϊκή Ένωση των υπ' αυτών εισπρακτέων δασμών, φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων από τα εισαγόμενα ή εξαγόμενα εμπορεύματα, και αν ακόμη αυτά εισπράχθηκαν κατά χρόνο και τρόπο διαφορετικό από εκείνο που ορίζει ο νόμος.**

1.3 Διάκριση των τελωνειακών παραβάσεων

Για την ομοιόμορφη διεξαγωγή της τελωνειακής διαδικασίας (εισαγωγή, εξαγωγή, διαμετακόμιση, επανεξαγωγή, τοποθέτηση σε ελεύθερη ζώνη, αποταμίευση³ κλπ), την κανονική διακίνηση των εμπορευμάτων και τη διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου έχει επιβληθεί η τήρηση ορισμένων διατυπώσεων που συνίστανται είτε στην εκτέλεση κάποιας συγκεκριμένης ενέργειας είτε στην απαγόρευσή της. Η μη τήρηση των διατυπώσεων αυτών σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση συνιστά τελωνειακή παράβαση.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το άρθρο 142 του ν. 2960/2001 οι τελωνειακές παραβάσεις διακρίνονται στις απλές τελωνειακές παραβάσεις, οι οποίες αναφέρονται στη μη τήρηση των διατυπώσεων που απαιτούνται κατά την τελωνειακή διαδικασία και στις λαθρεμπορίες, οι οποίες στερούν το Δημόσιο ή την Ε.Ε. από δασμούς και φόρους που πρέπει να εισπράξουν.

• ΑΠΛΕΣ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ

Στις απλές τελωνειακές παραβάσεις το υποκειμενικό στοιχείο δεν αξιολογείται, δηλ. δεν εξετάζεται αν η ενέργεια ή η παράλειψη είναι αποτέλεσμα δόλου ή αμέλειας. Συνήθως οφείλονται σε άγνοια νόμου ή αμέλεια και κολάζονται μόνο διοικητικά, ανεξαρτήτως της προθέσεως του δράστη.

¹ Έκθεση Παγκόσμιας Τράπεζας (2013)

² Άδεια Αρχής: Στο άρθρο 156 §1 γίνεται η διευκρίνηση ότι η κατά το άρθρο 155 γραπτή άδεια της αρμόδιας αρχής δεν αποκλείει τη λαθρεμπορία, αν εκδόθηκε χωρίς να υπάρχει νόμιμη περίπτωση έκδοσής της ή χωρίς να ενεργηθούν οι κατά νόμο προαπαιτούμενες της έκδοσης αυτής διατυπώσεις και πληρωμές.

³ Αποτελούν τελωνειακά καθεστώτα που υπόκεινται σε αναστολή καταβολής των δασμοφορολογικών επιβαρύνσεων.

• ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΑ

Η λαθρεμπορία έχει διφυή χαρακτήρα. Είναι ποινικό αδίκημα και παράλληλα τελωνειακή παράβαση που τιμωρείται τόσο ποινικά όσο και διοικητικά. Για τη στοιχειοθέτηση της λαθρεμπορίας εκτός από το αντικειμενικό στοιχείο που είναι η αποφυγή της πληρωμής δασμών και φόρων απαιτείται και η ύπαρξη δόλου στο πρόσωπο του δράστη (υποκειμενικό στοιχείο).

1.4 Κατηγορίες λαθρεμπορίου

1.4.1 Λαθρεμπόριο εμπορευμάτων

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 155 του ν. 2960/2001 εξομοιώνονται προς τη λαθρεμπορία και ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, οι οποίες θεωρούνται λαθρεμπορία χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της βασικής έννοιας αυτής.

Περίπτωση α΄ «Η διάθεση στην κατανάλωση χωρίς έγγραφη άδεια της αρμόδιας τελωνειακής αρχής και πληρωμή του εισαγωγικού δασμού, φόρου και λοιπών επιβαρύνσεων, εμπορευμάτων που έχουν εισαχθεί δυνάμει νόμου ή συμβάσεως ατελώς ή με μειωμένες επιβαρύνσεις για ορισμένες ειδικές χρήσεις ή η χρησιμοποίηση αυτών των εμπορευμάτων σε άλλες χρήσεις εκτός των ορισμένων ειδικών χρήσεων».

Περίπτωση β΄: «Η εξαγωγή ή εισαγωγή εμπορευμάτων των οποίων κατά νόμο ή με απόφαση της αρμόδιας αρχής είναι απαγορευμένη η εισαγωγή ή εξαγωγή, εκτός αν με έγγραφη άδεια επιτράπηκε αυτή κατ' εξαίρεση της απαγόρευσης από την αρμόδια αρχή». Για την εφαρμογή της περιπτώσεως αυτής πρέπει να υπάρχει νόμος ή απόφαση που να απαγορεύει την εισαγωγή ή την εξαγωγή. Εμπορεύματα των οποίων απαγορεύεται η εισαγωγή είναι π.χ τα όπλα.

Περίπτωση γ΄: «Κάθε έλλειψη εμπορευμάτων από αποθήκες αποταμίευσης με σκοπό να στερήσει το Δημόσιο από τους εισπρακτέους δασμούς φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις.» Στη συνέχεια η διάταξη προβλέπει άρση της λαθρεμπορίας αν οι δασμοί και φόροι δεν υπερβαίνουν τα 1.500 ευρώ και τα οφειλόμενα καταβληθούν μέσα σε 48 ώρες από τη διαπίστωση, οπότε στοιχειοθετείται η απλή παράβαση του άρθρου 148 § 3.

Περιπτώσεις δ΄ και ε΄: Αφορούν ύπαρξη εμπορευμάτων σε πλοία ανεξαρτήτως χωρητικότητας. Αν το πλοίο παραπλέει την ακτή και κατευθύνεται σε ελληνικό λιμάνι, λαθρεμπορία υπάρχει εφόσον τα εμπορεύματα δεν αναφέρονται στο δηλωτικό⁴ του πλοίου. Αν το πλοίο έχει προσορμίσει χωρίς ανώτερη βία σε λιμάνι ή όρμο του κράτους όπου δεν επιτρέπεται η προσέγγιση, λαθρεμπορία στοιχειοθετείται ακόμη και αν τα εμπορεύματα αναφέρονται στο δηλωτικό.

Περίπτωση στ΄: «Η κατά την ώρα της αναχώρησης έλλειψη από το πλοίο εμπορευμάτων που φορτώθηκαν για το εξωτερικό ή άλλο λιμάνι του κράτους, με παραστατικό διαμετακόμισης⁵». Η εφαρμογή της διάταξης προϋποθέτει φόρτωση και τήρηση όλων των τελωνειακών διατυπώσεων. Χρόνο τέλεσης θεωρούμε το διάστημα από

⁴ Το δηλωτικό εισαγωγής εμπορευμάτων αποτελεί την έγγραφη δήλωση του μεταφορέα προς το Τελωνείο για τα εμπορεύματα που μεταφέρει από το εξωτερικό. Σύμφωνα με την επίσημη ορολογία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τελωνείων (WCO), η Δήλωση κατά την άφιξη του πλοίου («Δηλωτικόν» του πλοίου) είναι: Πάσα δήλωση γινομένη ή παρουσιαζομένη υπό του πλοιάρχου εις τας τελωνειακάς αρχάς κατά την άφιξη ή, εις τινάς περιπτώσεις και προ της αφίξεως του πλοίου εις τον λιμένα, η οποία περιλαμβάνει τα στοιχεία τα αφορώντα το πλοίον, το ταξείδιον, το φορτίον, τα εφόδια, το πλήρωμα και τους επιβάτας αυτού.

⁵ Τελωνειακό καθεστώς που αφορά την διακίνηση εμπορευμάτων από το ένα σημείο σε άλλο, του τελωνειακού εδάφους της κοινότητας, χωρίς δασμολογικές και φορολογικές επιβαρύνσεις. Με βάση την κοινοτική νομοθεσία υπάρχουν δυο είδη κοινοτικής διαμετακόμισης, η εξωτερική και η εσωτερική.

την υποβολή της αίτησης του πλοίαρχου για απόπλου μέχρι την έξοδο του πλοίου σε απόσταση τριών χιλιομέτρων από την ακτή.

Περίπτωση ζ': «Η αγορά, πώληση και κατοχή εμπορευμάτων που έχουν εισαχθεί ή τεθεί στην κατανάλωση κατά τρόπο που συνιστά το αδίκημα της λαθρεμπορίας». Η κατοχή αυτή έχει το χαρακτήρα του διαρκούς εγκλήματος, θεωρείται δηλαδή ότι τελείται διαρκώς, όσο διαρκεί η παράνομη κατάσταση, η οποία θεωρείται ότι λήγει όταν ανακαλύπτεται.

Περίπτωση ια': «Η με οποιοδήποτε τρόπο διάθεση στην κατανάλωση εμπορευμάτων που τελούν υπό καθεστώς κοινοτικής διαμετακόμισης». Για τη μη κανονική τακτοποίηση του καθεστώτος της κοινοτικής διαμετακόμισης προβλέπεται και η απλή τελωνειακή παράβαση της § 6 του άρθρου 144.

Περίπτωση θ': «Η υποτιμολόγηση ή υπερτιμολόγηση⁶ εισαγομένων ή εξαγομένων εμπορευμάτων, εφόσον συνεπάγεται απώλεια δασμών, φόρων κλπ επιβαρύνσεων».

1.4.2 Λαθρεμπόριο καυσίμων

Το λαθρεμπόριο καυσίμων είναι ένα εξαιρετικά μεγάλο πρόβλημα για τη χώρα μας με πολλαπλές επιπτώσεις. Δημοσιονομικές, λόγω των σημαντικών απωλειών εσόδων σε φόρους και δασμούς, κοινωνικές λόγω του αθέμιτου ανταγωνισμού που δημιουργεί, αλλά και περιβαλλοντικές, αφού στις περισσότερες περιπτώσεις καύσιμα ειδικής χρήσης, όπως το πετρέλαιο ναυτιλίας χρησιμοποιούνται παράνομα με αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία των πολιτών.

Το λαθρεμπόριο καυσίμων είναι η διάθεση στην αγορά ενός προϊόντος χαμηλού φορολογικού συντελεστή, ως προϊόν υψηλότερου συντελεστή, κατά την οποία ο λαθρέμπορος καρπώνεται τη διαφορά των φόρων / δασμών. Για παράδειγμα, ένα πρατήριο καυσίμων που διακινεί λαθραία καύσιμα, έχει τη δυνατότητα να πουλά πολύ φθηνότερα από τους ανταγωνιστές του.

Παρακάτω θα δούμε τις βασικές περιπτώσεις λαθρεμπορίου καυσίμων:

❖ Πετρέλαιο Θέρμανσης

Είναι δυνατόν να διοχετευτεί κυρίως από εταιρείες εμπορίας, πρατήρια υγρών καυσίμων και μεταφορείς σε πρατήρια ή σε άλλους καταναλωτές (αγρότες, εργοτάξια, βιοτεχνίες, μεταφορικές εταιρίες, κλπ.), όπου και πωλείται ως πετρέλαιο κίνησης. Τα διαφυγόντα έσοδα του δημοσίου είναι η διαφορά Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης μεταξύ πετρελαίου θέρμανσης και κίνησης υπολογίζοντας και τον αναλογούντα Φ.Π.Α. Ειδικά από τον Οκτώβριο του 2012, η διαφορά αυτή ήταν ιδιαίτερα χαμηλή λόγω της εξίσωσης του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης, οδηγώντας έτσι σε εξάλειψη του κινήτρου για λαθρεμπόριο αυτής της μορφής και παρέμεινε σχετικά χαμηλή ακόμη και μετά τη μείωση του Ε.Φ.Κ του πετρελαίου θέρμανσης από 330€ σε 230€ το χιλιόλιτρο.⁷

⁶Είναι η τιμολόγηση πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, για συναλλαγή μεταξύ ελληνικών επιχειρήσεων, ή μεταξύ ελληνικής και αλλοδαπής επιχείρησης, με τίμημα ή αντάλλαγμα αδικαιολόγητα ανώτερο ή κατώτερο, κατά περίπτωση, από εκείνο που θα πραγματοποιούνταν, εάν η σύμβαση γινόταν με άλλο πρόσωπο, με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά, κατά το χρόνο κατάρτισης της σύμβασης.

⁷Σύνδεσμος Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος, (2016)

❖ Πετρέλαιο Ναυτιλίας

Είναι δυνατόν να διοχετευτεί παράνομα στην αγορά από εταιρείες εμπορίας ή τους μεταφορείς βυτιοφόρων ή πλωτών μέσων (σλέπια) και να πωλείται ως πετρέλαιο κίνησης. Δεδομένου ότι τα ναυτιλιακά καύσιμα δεν υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ ή Φ.Π.Α, τα διαφυγόντα έσοδα του Δημοσίου είναι το σύνολο Ε.Φ.Κ και Φ.Π.Α. Ενδεχομένως, οι δυνατότητες λαθρεμπορίας αυτής της κατηγορίας είναι περιορισμένες, λόγω του υψηλού ποσοστού σε θείο που περιέχεται στο μεγαλύτερο μέρος του πετρελαίου ναυτιλίας και το καθιστά ακατάλληλο για κινητήρες αυτοκινήτων. Ωστόσο, έχει διατηρηθεί το κίνητρο της λαθρεμπορίας λόγω της δυνατότητας νόθευσης του πετρελαίου θέρμανσης πλέον, όσο αυτό έχει σχετικά υψηλό δασμό⁸

❖ Εικονικές εξαγωγές πετρελαίου κίνησης ή βενζίνης

Σε αυτή την περίπτωση, η δυνατότητα για λαθρεμπόριο αφορά καύσιμα που ενώ δηλώνονται ως εξαγωγές, καταλήγουν σε πρατήρια εντός της χώρας.

❖ Άλλοι τρόποι τέλεσης λαθρεμπορίας

(α) Διαλύτες (τολουόλιο κλπ), μεθανόλη, κ.α. που νοθεύουν βενζίνες ή και πετρέλαιο. Οι διαλύτες αυτοί δεν επιβαρύνονται με τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης που επιβαρύνονται π.χ. οι βενζίνες, δηλαδή 670€ ανά κυβικό, άρα κάθε κυβικό που αντικαθιστούν, σημαίνει αντίστοιχη απώλεια εσόδων για το Κράτος.

(β) Βιοντήζελ που εισάγεται σαν σπορέλαιο ή παράγεται σε εγχώριες μονάδες και νοθεύει το πετρέλαιο κίνησης.

(γ) Πετρέλαιο που περιέχεται στα απόβλητα πλοίων (slops) από κλοπή των καυσίμων του πλοίου και διοχετεύονται στην αγορά.

(δ) Λαθρεμπόριο υγραερίου, μέσω πώλησης βιομηχανικού /θέρμανσης ως autogas.

Οι παραπάνω περιπτώσεις αφορούν προϊόντα που διακινούνται σε μικρές ποσότητες και εκτιμάται ότι δεν επηρεάζουν ουσιαστικά τα μεγέθη που μπορεί να προκύψουν από τις τρεις πρώτες κατηγορίες. Ωστόσο δεν παύουν να αποτελούν σημαντικές πηγές αθέμιτου ανταγωνισμού και λαθρεμπορίου.

❖ Υγραέριο κίνησης

Μια σχετικά νέα πηγή λαθρεμπορίου αφορά στο υγραέριο κίνησης και οι μέθοδοι είναι οι εξής:

- i. Η παράνομη εμφιάλωση σε πρατήρια υγραεριοκίνησης.
- ii. Η παράνομη εμφιάλωση σε παράνομα (ή/και νόμιμα) εμφιαλωτήρια υγραερίου.
- iii. Η παράνομη διακίνηση βιομηχανικού υγραερίου με χαμηλό Ε.Φ.Κ (60€/MT), το οποίο διοχετεύεται παράνομα στα πρατήρια, αντί για autogas (με υψηλό Ε.Φ.Κ 430€/MT).⁹

⁸ Σύνδεσμος Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος, (2016)

⁹ Σύνδεσμος Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος, (2016)

1.4.3 Λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων

Εκτός από τις διατάξεις του άρθρου 155 του ν. 2960/2001, περιπτώσεις λαθρεμπορίας προβλέπουν τα άρθρα 119Α § 2 σχετικά με τα προϊόντα που υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ: «Η με οποιονδήποτε τρόπο διαφυγή ή απόπειρα διαφυγής της καταβολής των οφειλόμενων φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων, καθώς και η μη τήρηση των διατυπώσεων που προβλέπονται από το τρίτο μέρος του παρόντος Κώδικα με σκοπό τη μη καταβολή των ως άνω φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων, χαρακτηρίζονται και τιμωρούνται διοικητικώς και ποινικώς ως λαθρεμπορία κατά τις διατάξεις των άρθρων 142 και επόμενα του παρόντος Κώδικα».

Το λαθρεμπόριο προϊόντων καπνού είναι μια δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος που τα τελευταία χρόνια έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις και έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον θεωρητικών προσεγγίσεων, αλλά και ερευνητικών προγραμμάτων που εστιάζουν στην καταγραφή του φαινομένου, την αιτιολογία, τις συνέπειές του και την κατάθεση προτάσεων σχετικά με την χάραξη αντεγκληματικής πολιτικής για τον περιορισμό ή και την πάταξή του.

Τα καπνικά προϊόντα αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό τομέα, όσον αφορά τη δραστηριότητα του λαθρεμπορίου, καθώς αποφέρουν πολύ υψηλά κέρδη. Η Ελλάδα αποτελεί σημαντικό κόμβο της διαδρομής του παράνομου καπνού ανάμεσα στη Δυτική Ευρώπη, τα κράτη της ανατολικής Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Η μορφολογία των συνόρων, αλλά και η περιορισμένη περιοχή των δραστηριοτήτων του Λιμενικού Σώματος λόγω εδαφικών διαφορών με την Τουρκία, επίσης βοηθά την ανάπτυξη και δραστηριοποίηση δικτύων παράνομης διακίνησης καπνικών προϊόντων. Εκτενέστερη αναφορά του φαινομένου αυτού θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο.

1.4.4 Λαθρεμπόριο αιθυλικής αλκοόλης και αλκοολούχων ποτών

Οι αυξήσεις στον Ε.Φ.Κ, παρόλο που έγιναν σε όλες τις κατηγορίες ποτών (αλκοολούχα, μύρα, ενδιάμεσα προϊόντα, κρασί) επηρέασαν δυσανάλογα τα αλκοολούχα ποτά. Το αποτέλεσμα ήταν να ενισχυθούν τα κίνητρα για υποκατάσταση της κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών με άλλες κατηγορίες οινοπνευματωδών και την εξάρση του λαθρεμπορίου.

Το λαθρεμπόριο αλκοολούχων ποτών ενεργείται κυρίως στο εσωτερικό της χώρας, είτε με τη λειτουργία παρανόμων αποστακτηρίων, είτε με την παράνομη προμήθεια και κατοχή οινοπνεύματος που χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη από νόμιμα ή παράνομα παρασκευαστήρια και εμφιαλωτήρια ποτών, είτε με την λαθραία εξαγωγή από φορολογικές αποθήκες οινοπνεύματος και ποτών που διατίθενται για εσωτερική ανάλωση, είτε με την παράνομη εισαγωγή αλκοολούχων ποτών κυρίως μέσω της Βουλγαρίας. Εκτενέστερη αναφορά του φαινομένου αυτού θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο.

1.4.5 Λαθρεμπόριο ειδών άγριας χλωρίδας και πανίδας

Η ειδική περίπτωση ι' της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 155 του ν. 2960/2001 εξομοιώνεται με την έννοια της λαθρεμπορίας, χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της βασικής έννοιας της λαθρεμπορίας: «Η παράνομη εισαγωγή ή μεταφορά ειδών και δειγμάτων άγριας χλωρίδας και πανίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση και προστατεύονται από κοινοτικές ή διεθνείς συμβάσεις, εκτός της περιπτώσεως λαθραίας εισαγωγής αγρίων ζώων ζώων που τιμωρείται με πρόστιμο 3.000 ευρώ...».

Το λαθρεμπόριο των άγριων ζώων, ιδίως των προστατευόμενων ειδών, αποτελεί μια από τις πιο κερδοφόρες «επιχειρηματικές δραστηριότητες» των τελευταίων ετών. Δεν είναι τυχαίο, μάλιστα, που το λαθρεμπόριο των ζώων κατατάσσεται στην τρίτη θέση ως το πιο κερδοφόρο μετά το εμπόριο των ναρκωτικών και των όπλων. Υπολογίζεται ότι περίπου

4.000.000 πτηνά, 640.000 ερπετά, 40.000 πρωτεύοντα και 350.000.000 τροπικά ψάρια πωλούνται σε λαθραίο εμπόριο κάθε χρόνο.¹⁰ Τα τελευταία χρόνια μάλιστα η ζήτηση για αυτά τα είδη φαίνεται να αυξάνεται συνεχώς, αφανίζοντας όλο και περισσότερα είδη από το φυσικό περιβάλλον. Το εμπόριο γίνεται μέσω των καταστημάτων πώλησης ζώων, μέσω των ιδιωτικών κήπων (εκθέσεων ζώων), από υπαίθριες αγορές, από αγγελίες στις εφημερίδες και μέσα από το διαδίκτυο.

Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στους ελέγχους παράνομης μετακίνησης απειλούμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας που πραγματοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Τη βάση για τη δράση της Ελλάδας έθεσαν οι δεσμεύσεις της, σύμφωνα με τη σύμβαση για το διεθνές εμπόριο των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση (CITES)¹¹ του 1973, την οποία η Ελλάδα κύρωσε το 1992 και σύμφωνα με τον Κανονισμό περί εμπορίου άγριας ζωής της Ε.Ε (338/97) του 1997, ο οποίος εφαρμόζει την CITES και προβλέπει περαιτέρω μέτρα ελέγχου. Από το 2003 έχει τεθεί σε ισχύ και ο κανονισμός 349/2003 περί αναστολής εισαγωγής δειγμάτων στην κοινότητα από ορισμένα είδη άγριας πανίδας και χλωρίδας. Οι κανονισμοί αυτοί έχουν επιβάλλει αυστηρότερα μέτρα ελέγχου, ενώ τροποποιούνται διαρκώς με βάση τις δυσλειτουργίες που εμφανίζονται στο σύστημα αδειοδότησης ή στους μηχανισμούς ελέγχων.

Την ευθύνη διαχείρισης της CITES στην Ελλάδα κατέχει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων διαθέτοντας περιφερειακές αρχές αρμόδιες για έκδοση αδειών CITES. Η εφαρμογή γίνεται από τη Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και Ε.Φ.Κ της Α.Α.Δ.Ε σε συνεργασία με την Ελληνική Αστυνομία.

1.4.6 Παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και πρόδρομων ουσιών

Η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και πρόδρομων ουσιών αποτελεί μια εξαιρετικά επικερδή παράνομη δραστηριότητα, με ιδιαίτερα σημαντικές επιπτώσεις στις δομές της κοινωνικής ευρυθμίας, στη δημόσια υγεία, στην ασφάλεια και στην οικονομία.

Με τον όρο πρόδρομες ουσίες ναρκωτικών εννοούμε ουσίες, οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά στην παράνομη παρασκευή ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών αλλά συγχρόνως έχουν πληθώρα νόμιμων χρήσεων, κυρίως στην χημική βιομηχανία και στην φαρμακοβιομηχανία. Για κάποιες από τις ουσίες αυτές εφαρμόζεται ένα διεθνές σύστημα ελέγχου και παρακολούθησης του εμπορίου και της χρήσης τους, σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης εμπορίας ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών. Σε επίπεδο ΕΕ είναι σε ισχύ τέσσερις (4) κανονισμοί που διέπουν τα της παρακολούθησης του εμπορίου των ουσιών αυτών, καθώς και των φυσικών προϊόντων και των μιγμάτων που τις περιέχουν.¹²

Στο άρθρο 1 του ν. 4139/2013 περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις, ορίζεται η έννοια των ναρκωτικών ως εξής: «ναρκωτικά νοούνται ουσίες με διαφορετική χημική δομή και διαφορετική δράση στο κεντρικό νευρικό σύστημα και με κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τη μεταβολή της θυμικής κατάστασης του χρήστη και την πρόκληση εξάρτησης διαφορετικής φύσης, ψυχικής ή και σωματικής και ποικίλου βαθμού,

¹⁰ Αρκτούρος-Υπόμνημα για τα αιχμάλωτα ζώα στην Ελλάδα (2011)

¹¹ Η Συνθήκη CITES είναι η διακυβερνητική Σύμβαση για το διεθνές Εμπόριο Απειλούμενων Ειδών της Άγριας πανίδας και Χλωρίδας. Στόχος της είναι να εξασφαλίσει ότι το διεθνές εμπόριο ειδών άγριων ζώων και φυτών δεν απειλεί την επιβίωση και διαίωσή του. Η Σύμβαση προστατεύει περίπου 5.000 είδη ζώων και 28.000 είδη φυτών. Βασική Αρχή της Σύμβασης είναι ότι η εμπορία και διακίνηση ειδών CITES θα γίνεται βάση ειδικών πιστοποιητικών και αδειών μετακίνησης που εκδίδονται αποκλειστικά από τις αρμόδιες Διαχειριστικές Αρχές CITES των μερών της Σύμβασης και μόνο εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

¹² Σε εθνικό επίπεδο είναι σε ισχύ η αριθ. Ε.2589/960/B0034/10-08-2005 (ΦΕΚ 1157/19-08-2005) ΚΥΑ με την οποία ρυθμίζονται διαδικασίες που εμπίπτουν στην εθνική αρμοδιότητα των κρατών μελών.

καθώς και την ανακούφιση των χρονίως πασχόντων από τα συμπτώματα συγκεκριμένης νόσου για την οποία αυτές κρίνονται ιατρικά επιβεβλημένες».

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται ως μια από τις πύλες εισόδου των ναρκωτικών ουσιών στην Ευρώπη, αλλά και τόπος προορισμού περιορισμένων ποσοτήτων για εγχώρια κατανάλωση. Τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της είναι ιδιαίτερα, καθώς διαθέτει εκτεταμένη ακτογραμμή, μεγάλο αριθμό αερολιμένων και λιμένων, αλλά και στρατηγική θέση ανάμεσα σε τρεις ηπείρους. Ειδικότερα, βρίσκεται πάνω σε έναν από τους κυριότερους δρόμους διακίνησης ναρκωτικών, τον λεγόμενο «Βαλκανικό Άξονα», ο οποίος ενώνει τις περιοχές με τη μεγαλύτερη παραγωγή οπιούχων στον κόσμο (Κεντρική Ασία) και την γειτονική Μέση Ανατολή με τις χώρες της βορειοδυτικής Ευρώπης που αποτελούν σημαντικότερους καταναλωτές των παραγόμενων ναρκωτικών ουσιών.¹³

Η ύπαρξη πολλών διεθνών λιμένων και αερολιμένων στην επικράτειά της, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα εκτεταμένα ελληνικά σύνορα αποτελούν ταυτόχρονα και σύνορα της ΕΕ, ευνοούν την εισαγωγή φορτίων κοκαΐνης, που προέρχονται από χώρες κυρίως της Λατινικής Αμερικής. Παράλληλα, γειτνιάζει με χώρες όπως η Αλβανία και η Τουρκία, όπου η δράση εγκληματικών ομάδων είναι ιδιαίτερα έντονη, σε όλες τις μορφές του οργανωμένου εγκλήματος, με προεξάρχουσα δραστηριότητα την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών.¹⁴

1.4.7 Λαθρεμπόριο στη διακίνηση του καφέ

Η επιβολή του ειδικού φόρου κατανάλωσης στον καφέ σύμφωνα με το ν. 4389/2016¹⁵, προκάλεσε σημαντικές δυσλειτουργίες στην αγορά. Ήδη σε ορισμένες κατηγορίες καφέ η λιανική τιμή έχει αυξηθεί έως και 26%, με τη μείωση της κατανάλωσης στη νόμιμη αγορά να κινείται κατά μέσο όρο στο 7%. Τονίζεται εδώ ότι η τελική αύξηση της τιμής για τον καταναλωτή υπολείπεται της επίπτωσης του φόρου, καθώς η ίδια η αγορά έχει απορροφήσει ένα μεγάλο μέρος του φόρου, ώστε να μετριαστεί όσο είναι δυνατόν η αθροιστική επίπτωση στον καταναλωτή από την εισαγωγή του Ε.Φ.Κ παράλληλα με την τελευταία αύξηση του Φ.Π.Α στο 24%.¹⁶

Η συρρίκνωση της φορολογητέας ύλης προκύπτει όχι μόνο ως αποτέλεσμα της μείωσης της ζήτησης λόγω της αύξησης της τιμής, αλλά και λόγω της συρρίκνωσης της επίσημης αγοράς με ταυτόχρονη ενίσχυση της παραοικονομίας. Στην περίπτωση του καφέ φαίνεται πλέον αυτή η μετατόπιση να γίνεται μέσω της δημιουργίας μιας νέας λαθραίας αγοράς, κυρίως σε περιοχές στις οποίες υπάρχει εγγύτητα συνόρων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της αγοράς τα λαθραία προϊόντα έχουν ήδη καταλάβει περίπου το 10% της αγοράς σε μία αγορά με ετήσια κατανάλωση που υπολογίζεται στους 60.000 με 70.000 τόνους.¹⁷

¹³ Συντονιστικό όργανο δίωξης ναρκωτικών – Εθνική μονάδα πληροφοριών (ΣΟΔΝ –ΕΜΠ), 2016

¹⁴ Συντονιστικό όργανο δίωξης ναρκωτικών – Εθνική μονάδα πληροφοριών (ΣΟΔΝ –ΕΜΠ), 2016

¹⁵ Σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 58 του ν.4389/2016 προστέθηκε άρθρο 53Α στον ν.2960/2001 και από 1/1/2017 προβλέπεται η επιβολή φόρου κατανάλωσης στα εισαγόμενα από τρίτες χώρες, τα εγχωρίως παραγόμενα και τα προερχόμενα από άλλα κ-μ της Ε.Ε. προϊόντα καφέ

¹⁶ ΣΕΒ (Τεύχος 17, 27-11-2017)

¹⁷ ΣΕΒ (Τεύχος 17, 27-11-2017)

1.4.8 Λοιπές περιπτώσεις λαθρεμπορίου

Οι λοιπές περιπτώσεις λαθρεμπορίας προβλέπονται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 155 ως εξής:

Περίπτωση η': «Η με οποιονδήποτε τρόπο αφαίρεση του αριθμού πλαισίου από αυτοκίνητο ή η παραποίηση αυτού και η με οποιοδήποτε τρόπο τοποθέτησή του, ενσωμάτωσή του σε άλλο αυτοκίνητο για το οποίο δεν έχουν καταβληθεί οι οφειλόμενοι δασμοί κλπ φόροι....».

Περίπτωση ιβ': «Η χωρίς άδεια εξαγωγή ειδών πολιτιστικής κληρονομιάς. Ως βάση επιβολής του πολλαπλού τέλους θα λαμβάνεται η αξία των ειδών αυτών, όπως αυτή προσδιορίζεται από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού ή άλλη αρμόδια αρχή».

Περίπτωση ιγ': «Η χρήση πλαστού ή νοθευμένου πιστοποιητικού ταξινόμησης, καθώς και κάθε άλλη ενέργεια ή τέχνασμα με σκοπό τη μη καταβολή του τέλους ταξινόμησης παντός οχήματος». Η περίπτωση αυτή προστέθηκε με το ν. 3583/2007, όταν διαπιστώθηκε ευρεία χρησιμοποίηση πλαστών πιστοποιητικών ταξινόμησης με τα οποία έλαβαν πινακίδες κυκλοφορίας μεγάλος αριθμός αυτοκινήτων που δεν είχαν τελωνιστεί.

Κεφάλαιο 2. Βιομηχανοποιημένα καπνά

2.1 Ορισμοί βιομηχανοποιημένων καπνών

Ο όρος βιομηχανοποιημένα καπνά, σύμφωνα με τα άρθρο 94 και 95 του ν. 2960/2001, περιλαμβάνει:

1) τα τσιγάρα που εμφανίζονται ως :

- α) Οι κύλινδροι καπνού που μπορούν να καπνίζονται ως έχουν και οι οποίοι δεν είναι πούρα ή πουράκια.
- β) Οι κύλινδροι καπνού, οι οποίοι με απλό μη βιομηχανικό χειρισμό γλιστρούν μέσα σε σωλήνες τσιγάρων.
- γ) Οι κύλινδροι καπνού, οι οποίοι με απλό μη βιομηχανικό χειρισμό περιτυλίγονται σε τσιγαρόχαρτα.

2) τα πούρα και πουράκια που εμφανίζονται ως:

- α) Οι κύλινδροι καπνού με εξωτερικό περίβλημα από φυσικό καπνό.
- β) Οι κύλινδροι καπνού με τεμαχισμένο μείγμα καπνού και με εξωτερικό περιτύλιγμα στο σύνθετο χρώμα του πούρου, από ανασυσταθέντα καπνό, που καλύπτει πλήρως το προϊόν και όπου χρειάζεται και το φίλτρο, όχι όμως και το επιστόμιο στην περίπτωση προϊόντων με επιστόμιο, όπου το βάρος ανά μονάδα, μη περιλαμβανομένου του φίλτρου ή του επιστομίου, δεν είναι μικρότερο από 2,3 γραμμάρια ούτε μεγαλύτερο από 10 γραμμάρια και η περίμετρος στο ένα τρίτο τουλάχιστον του μήκους δεν είναι μικρότερη από 34 χιλιοστά.

Τα προϊόντα των παραπάνω περιπτώσεων θεωρούνται πούρα ή πουράκια αν μπορούν και προορίζονται αποκλειστικά να καπνίζονται ως έχουν, δεδομένων των χαρακτηριστικών τους και των συνήθων καταναλωτικών προσδοκιών.

3) το λεπτοκομμένο καπνό που προορίζεται για την κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων:

Ο κομμένος ή κατ' άλλον τρόπο τεμαχισμένος καπνός, φιλαρισμένος (νηματοποιημένος) ή πεπιεσμένος σε πλάκες, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάπνισμα χωρίς μεταγενέστερη βιομηχανική μεταποίηση και του οποίου τουλάχιστον το 25% του βάρους των σωματιδίων καπνού έχει πλάτος κοπής μικρότερο από 1,5 χιλιοστόμετρο ή έχει πλάτος κοπής ίσο προς 1,5 χιλιοστόμετρο ή μεγαλύτερο, εφόσον ο καπνός αυτός πωλείται ή έχει πωληθεί για στρίψιμο τσιγάρων.

4) τα άλλα καπνά για κάπνισμα:

- α) Ο κομμένος ή κατ' άλλον τρόπο τεμαχισμένος καπνός, φιλαρισμένος (νηματοποιημένος) ή πεπιεσμένος σε πλάκες, ο οποίος είναι κατάλληλος για κάπνισμα χωρίς μεταποίηση.
- β) Τα συσκευασμένα υπολείμματα καπνού για λιανική πώληση, που δεν εμπίπτουν στις παραπάνω περιπτώσεις 1, 2 και 3, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν για κάπνισμα ως «υπολείμματα καπνού» νοούνται τα κατάλοιπα των φύλλων καπνού και τα υποπροϊόντα που προέρχονται από την επεξεργασία του καπνού ή την παραγωγή προϊόντων καπνού.

Με το ν. 4419/2016 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2014/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων» προστέθηκε η έννοια:

«το ηλεκτρονικό τσιγάρο»: προϊόν που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κατανάλωση ατμού που περιέχει νικοτίνη με επιστόμιο ή στοιχείο του εν λόγω προϊόντος, συμπεριλαμβανομένου του περιέκτη, του δοχείου και της συσκευής χωρίς περιέκτη ή δοχείο. Τα ηλεκτρονικά τσιγάρα μπορούν να είναι ή επαναπληρώσιμα μέσω περιέκτη επαναπλήρωσης και δοχείου ή επαναπληρώσιμα με περιέκτες μίας χρήσης.

2.2 Επιβαρύνσεις στα καπνικά προϊόντα

Το φορολογικό καθεστώς των βιομηχανοποιημένων καπνών στη χώρα μας είναι εναρμονισμένο με το Κοινοτικό δίκαιο και διέπεται από τις διατάξεις του ν. 2960/2001. Ειδικότερα, οι συντελεστές Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης που επιβάλλονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά καθορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 97 του ανωτέρω νόμου, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Με το ν. 4389/2016 επιβλήθηκε αύξηση των συντελεστών Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης στα προϊόντα καπνού που τέθηκε σε εφαρμογή από τον Ιανουάριο 2017.

Τα καπνικά προϊόντα (τσιγάρα, πούρα και πουράκια, λεπτοκομμένος καπνός για στριφτά τσιγάρα και άλλα καπνά για κάπνισμα) που καταναλώνονται στο εσωτερικό της χώρας, είτε παράγονται εγχώρια, είτε παράγονται και προέρχονται από άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. ή εισάγονται από τρίτες χώρες, υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ. και Φ.Π.Α., ως εξής:

α) Στα τσιγάρα και στα προϊόντα που εξομοιώνονται με αυτά, ο Ε.Φ.Κ. διαρθρώνεται:

αα) σε έναν πάγιο φόρο ο οποίος επιβάλλεται ανά μονάδα προϊόντος, το ποσό του οποίου είναι 82,50 ευρώ ανά χίλια (1.000) τεμάχια τσιγάρων (1 φορολογική μονάδα¹⁸) και είναι το ίδιο για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων και

ββ) σε έναν αναλογικό φόρο, ο συντελεστής του οποίου είναι 26% (πριν ήταν 20%) και υπολογίζεται στην τιμή λιανικής πώλησης χιλίων (1.000) τεμαχίων τσιγάρων (1 φορολογική μονάδα) και είναι ο ίδιος για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων.

Το συνολικό ποσό του ελάχιστου Ε.Φ.Κ. που υπολογίζεται, σύμφωνα με τις ανωτέρω περιπτώσεις, δεν μπορεί να είναι κατώτερο των 117,50 ευρώ ανά χίλια (1.000) τεμάχια τσιγάρων (1 φορολογική μονάδα). Ταυτόχρονα με τον Ε.Φ.Κ., βεβαιώνεται και εισπράττεται και ο Φ.Π.Α., ο οποίος ανέρχεται σε ποσοστό 19,35% επί της τιμής λιανικής πώλησης των τσιγάρων.

β) Στα πούρα και πουράκια ο συντελεστής του Ε.Φ.Κ. ορίζεται σε ποσοστό 35% επί της λιανικής τιμής πώλησής τους και του Φ.Π.Α σε ποσοστό 19,35% επί της ίδιας τιμής.

γ) Στον λεπτοκομμένο καπνό, ο οποίος προορίζεται για την κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων, ο συντελεστής του Ε.Φ.Κ. ορίζεται στα 170 (πριν ήταν 156,70) ευρώ ανά χιλιόγραμμο καθαρού βάρους και του Φ.Π.Α. σε ποσοστό 19,35% επί της τιμής λιανικής πώλησης.

δ) Στα άλλα καπνά για κάπνισμα ο συντελεστής του Ε.Φ.Κ. ορίζεται, στα 156,70 ευρώ ανά χιλιόγραμμο καθαρού βάρους και του Φ.Π.Α. σε ποσοστό 19,35% επί της τιμής λιανικής πώλησης.

ε) Στο ηλεκτρονικό τσιγάρο: επιβάλλεται φόρος κατανάλωσης στα υγρά αναπλήρωσης τα οποία περιέχονται στα ηλεκτρονικά τσιγάρα, ο οποίος ορίζεται στα δέκα λεπτά (0,10) ανά χιλιοστόλιτρο (ml) προϊόντος. Με το φόρο κατανάλωσης των υγρών αναπλήρωσης

¹⁸ 1 φορολογική μονάδα=1000 τσιγάρα π.χ αν το πακέτο περιέχει 20 τσιγάρα, μια Φ.Μ περιλαμβάνει 50 πακέτα

ηλεκτρονικού τσιγάρου βεβαιώνεται και εισπράττεται κατά την ίδια χρονική στιγμή και ο Φ.Π.Α (19,35%).¹⁹

Για τα τσιγάρα και τα προϊόντα που εξομοιώνονται με αυτά που αποτελούν αντικείμενο λαθρεμπορίας και για εκείνα που διακινούνται υπό καθεστώς αναστολής για τα οποία δεν έχει καθοριστεί τιμή λιανικής πώλησής τους ο Ε.Φ.Κ. υπολογίζεται στη Σ.Μ.Τ²⁰:

Α. Υπολογισμός φόρων λαθραίων τσιγάρων

Απαραίτητο στοιχείο για τον υπολογισμό των φόρων είναι ο καθορισμός της Φορολογητέας Αξίας

- ✓ Για τα σήματα τσιγάρων που κυκλοφορούν στην εγχώρια αγορά Φ.Α είναι η τιμή λιανικής πώλησης
- ✓ Για τα σήματα τσιγάρων που δεν κυκλοφορούν στην εγχώρια αγορά Φ.Α. είναι η Σ.Μ.Τ. προσαυξημένη κατά 10%

Β. Υπολογισμός φόρων λαθραίων πούρων

Απαραίτητο στοιχείο για τον υπολογισμό των φόρων είναι ο καθορισμός της Φορολογητέας Αξίας

- ✓ Για τα σήματα πούρων που κυκλοφορούν στην εγχώρια αγορά Φ.Α. είναι η τιμή λιανικής πώλησης
- ✓ Για όσα δεν κυκλοφορούν στη χώρα μας Φ.Α. είναι η ανώτατη τιμή λιανικής πώλησης των ομοειδών προϊόντων της αγοράς

Γ. Υπολογισμός φόρων λαθραίου καπνού

- ✓ Απαραίτητο στοιχείο για τον υπολογισμό των φόρων είναι το καθαρό βάρος αυτού.

2.3 Υπολογισμός φόρων στα καπνικά προϊόντα

Σημαντικός παράγοντας για τον υπολογισμό του Ε.Φ.Κ είναι το μήκος του τσιγάρου χωρίς να υπολογίζεται το φίλτρο και το επιστόμιο. Άρα θεωρείται:

- α) ως ένα τσιγάρο, όταν έχει μήκος μέχρι οκτώ (8) εκατοστά
- β) ως δύο τσιγάρα, όταν έχει μήκος μεγαλύτερο από οκτώ (8) και μέχρι έντεκα (11) εκατοστά,
- γ) ως τρία τσιγάρα, όταν έχει μήκος μεγαλύτερο από έντεκα (11) μέχρι και δεκατέσσερα (14) εκατοστά και ούτω καθεξής.

¹⁹ Με την αριθ. ΔΕΦΚΦ Β 1182030ΕΞ 2016 ΑΥΟ καθορίζεται από 01/01/2017 ο εθνικός φόρος κατανάλωσης με συγκεκριμένο συντελεστή ανά χιλιοστόλιτρο (ml) προϊόντος στα υγρά αναπλήρωσης.

²⁰ Σταθμισμένη Μέση Τιμή είναι η μέση τιμή της αγοράς με βάση τα στοιχεία φορολογίας του προηγούμενου χρόνου. Υπολογίζεται διαιρώντας τη συνολική αξία των τσιγάρων (βάση τιμής λιανικής πώλησης) που φορολογήθηκαν διά της συνολικής ποσότητας. Καθορίζεται με ΑΥΟ τον Ιανουάριο κάθε έτους.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ:

Ο Πάγιος Ε.Φ.Κ.= 82,5€ /Φ.Μ

Ο Αναλογικός Ε.Φ.Κ. = 26% επί της τιμής λιανικής πώλησης (ΤΛΠ)

Συνολικός Ε.Φ.Κ: Πάγιος + Αναλογικός $\geq 117,5$ ευρώ

Ο ΦΠΑ= 19,35% επί της τιμής λιανικής πώλησης (ΤΛΠ) μιας Φ.Μ

Πίνακας 1: Υπολογισμός φόρου στα τσιγάρα 20'S 3,64€

Τιμή Λιανικής Πώλησης Φορολογικής Μονάδας	3,64	€
α)Πάγιος ΕΦΚ (82,5€/1000*20)	1,65	€
β)Αναλογικός ΕΦΚ (3,64€ x 26%)	0,95	€
Συνολικός Ε.Φ.Κ. (α+β)	2,60	€
Ελάχιστο συνολικό ποσό ΕΦΚ (117,5€/1000*20)	2,35	€
γ)Ε.Φ.Κ. που εισπράττεται/βεβαιώνεται	2,60 (2,60>2,35)	€
δ)Φ.Π.Α. (3,64€ x 19,35%)	0,70	€
ε)Συνολική Φορολογική Επιβάρυνση (γ+δ)	3,30	€
Ποσοστό Ε.Φ.Κ. επί της ΤΛΠ (γ/ΤΛΠ)	71,42	%
Ποσοστό Ε.Φ.Κ.+ΦΠΑ επί της ΤΛΠ (ε/ΤΛΠ)	90,65	%

Πίνακας 2: Υπολογισμός φόρου στα τσιγάρα 20'S 3,20€ ή 160€ Φ.Μ.

Τιμή Λιανικής Πώλησης Φορολογικής Μονάδας	160,00	€
α)Πάγιος ΕΦΚ	82,50	€
β)Αναλογικός ΕΦΚ (160€ x 26%)	41,60	€
Συνολικός Ε.Φ.Κ. (α+β)	124,10	€
Ελάχιστο συνολικό ποσό ΕΦΚ	117,50	€
γ)Ε.Φ.Κ. που εισπράττεται/βεβαιώνεται	124,10 (124,10>117,50)	€
δ)Φ.Π.Α. (160€ x 19,35%)	30,96	€
ε)Συνολική Φορολογική Επιβάρυνση (γ+δ)	155,06	€
Ποσοστό Ε.Φ.Κ. επί της ΤΛΠ (γ/ΤΛΠ)	77,56	%
Ποσοστό Ε.Φ.Κ.+ΦΠΑ επί της ΤΛΠ (ε/ΤΛΠ)	96,91	%
Επιβάρυνση στο πακέτο των 20 τεμαχίων (155,06/1000*20)	3,101	€

Πίνακας 3: Υπολογισμός φόρου στα πούρα

Τιμή Λιανικής Πώλησης Φορολογικής Μονάδας 5€		
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΕΦΚ	35%*Τ.Λ.Π.	1,75€
Φ.Π.Α.	19,35%*Τ.Λ.Π.	0,97€
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ	ΕΦΚ + ΦΠΑ	2,72€

Πίνακας 4: Υπολογισμός φόρου στο λεπτοκομμένο καπνό

Συσκευασία 25 γραμμαρίων Τ.Λ.Π. 5,40 €		
Συντελεστής ΕΦΚ	170 € (1000 ΓΡΑΜΜΑΡΙΑ)	
ΕΦΚ	170€/40	4,25€
Φ.Π.Α.	19,35*Τ.Λ.Π.	1,04€
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ	ΕΦΚ + ΦΠΑ	5,29€

2.4 Δασμολογικές επιβαρύνσεις στα εισαγόμενα βιομηχανοποιημένα καπνά

Οι δασμολογικές επιβαρύνσεις που εφαρμόζονται κατά την εισαγωγή εμπορευμάτων από τρίτες χώρες (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο τελωνειακό έδαφος της Ε.Ε., καθορίζονται στο «Κοινό Δασμολόγιο της Ε.Ε.» Συνδυασμένη Ονοματολογία – Καν. 2658/87 του Συμβουλίου²¹, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει). Το εν λόγω Κοινό Δασμολόγιο τροποποιείται κάθε έτος και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. Η χώρα μας, ως μέλος της Ε.Ε, επιβαρύνει τα εισαγόμενα βιομηχανοποιημένα καπνά με τους αντίστοιχους δασμούς που προβλέπονται στο κοινό δασμολόγιο για τις συγκεκριμένες κλάσεις. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ένα μέρος αυτών στον παρακάτω πίνακα²²:

Πίνακας 5: Κεφάλαιο 24 - Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού

Κωδικός Σ.Ο	Περιγραφή	Δασμοί
2401	Καπνά ακατέργαστα ή που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί. Απορρίμματα καπνού	
2401 10 35	Καπνά light air cured	11,2 MIN 22 € MAX 56 €/100 Kg καθαρού βάρους
2401 10 60	Καπνά sun cured ανατολικού τύπου	11,2 MIN 22 € MAX 56 €/100 Kg καθαρού βάρους
2401 10 70	Καπνά dark air cured	11,2 MIN 22 € MAX 56 €/100 Kg καθαρού βάρους
2401 10 85	Καπνά flue cured	11,2 MIN 22 € MAX 56 €/100 Kg καθαρού βάρους
2402	Πούρα (στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα με κομμένα τα άκρα), πουράκια και τσιγάρα, από καπνό ή	

²¹ Με τον καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 καθορίστηκε ονοματολογία εμπορευμάτων («συνδυασμένη ονοματολογία» ή «ΣΟ») ώστε να πληρούνται ταυτόχρονα οι απαιτήσεις του κοινού δασμολογίου, των στατιστικών στοιχείων για το εξωτερικό εμπόριο της Ένωσης και των άλλων ενωσιακών πολιτικών που αφορούν την εισαγωγή ή την εξαγωγή εμπορευμάτων.

²² Καν. (ΕΕ) 2018/1602 της επιτροπής της 11ης Οκτωβρίου 2018

	υποκατάστατα του καπνού	
2402 10 00	Πούρα (στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα με κομμένα τα άκρα) και πουράκια, που περιέχουν καπνό	26€/100 Kg καθαρού βάρους
2403	Άλλα καπνά και υποκατάστατα του καπνού, που έχουν βιομηχανοποιηθεί. Καπνά "ομογενοποιημένα" ή "ανασχηματισμένα". Εκχυλίσματα και βάμματα καπνού	
2403 11 00	Καπνός ναργιλέ	74,90€/ 100 Kg καθαρού βάρους

Πηγή: Κοινό Δασμολόγιο Ε.Ε 2018

Η είσπραξη του Ε.Φ.Κ. στα βιομηχανοποιημένα καπνά που παράγονται νόμιμα, εκτός καθεστώτος αναστολής, γίνεται κατά την παραλαβή των ένσημων φορολογικών ταινιών πριν πραγματοποιηθεί η εξαγωγή τους από το καπνεργοστάσιο, ενώ για τα καπνά που εισάγονται από τρίτες χώρες ο Ε.Φ.Κ. εισπράττεται κατά τον τελωνισμό τους σε ανάλωση. Παράλληλα, εισπράττεται και ο Φ.Π.Α κατά την έξοδο των προϊόντων αυτών από το ανασταλτικό καθεστώς και όχι σε στάδιο της συναλλαγής, όπως συμβαίνει με τα άλλα προϊόντα (τιμή λιανικής πώλησης), διότι ο φόρος αυτός έχει καταβληθεί σε προκαθορισμένη τιμή κατά την έξοδό του από την φορολογική αποθήκη.

Σε ειδικές περιπτώσεις καταβάλλονται τραπεζικές εγγυήσεις:

- ✓ που καλύπτουν τα προϊόντα που υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ. και τελούν υπό καθεστώς αναστολής σε φορολογική αποθήκη
- ✓ που καλύπτουν κατά περίπτωση τον κίνδυνο της ενδοκοινοτικής διακίνησης των προϊόντων Ειδικού Φόρου κατανάλωσης
- ✓ που καλύπτουν την πίστωση που παρέχεται κατά περίπτωση για την καταβολή του ΕΦΚ

2.5 Καθορισμός τιμών λιανικής πώλησης και υποχρεωτικές ενδείξεις

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 96, 100 και 101 του ν. 2960/2001 και τις διατάξεις του άρθρου 15 της Οδηγίας 2011/64/ΕΕ, οι καπνοβιομήχανοι ή οι εντολοδόχοι των καπνοβιομηχάνων των λοιπών Κρατών Μελών που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, καθώς και οι εισαγωγείς προϊόντων καπνού, καθορίζουν ελεύθερα τις ανώτατες τιμές λιανικής πώλησης αυτών που καταναλώνονται στο εσωτερικό της χώρας και είναι υπόχρεοι για την καταβολή του φόρου. Επίσης, είναι υποχρεωμένοι να τις αναγράφουν στα πακέτα ή στην μικρότερη συσκευασία που διατίθενται στη λιανική πώληση ή στις ένσημες φορολογικές ταινίες που επικολλούνται σε αυτά.

Στα πακέτα ή στη μικρότερη συσκευασία διάθεσης των βιομηχανοποιημένων καπνών που καταναλώνονται στο εσωτερικό της χώρας, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, πρέπει να αναγράφεται λιθογραφικά ή τυπογραφικά η επωνυμία της επιχείρησης που τα παράγει, το σήμα και το είδος αυτών, το βάρος σε γραμμάρια ή ο αριθμός των τεμαχίων που περιέχονται, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που καθορίζεται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών. Εκτός από αυτά, οφείλουν να αναγράφονται οι ιατρικές προειδοποιήσεις και λοιπά στοιχεία που ορίζονται στο ν. 4419/2016.

2.6 Ένσημες ταινίες φορολογίας καπνού

Όλα τα προϊόντα καπνού που καταναλώνονται στο εσωτερικό της χώρας πρέπει να φέρουν ένσημες ταινίες, οι οποίες αποδεικνύουν τη νόμιμη κυκλοφορία τους.²³ Οι ταινίες αυτές πρέπει να είναι επικολλημένες στη συσκευασία η οποία προορίζεται για λιανική πώληση, με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να προφυλάσσεται το περιεχόμενο και να καταστρέφεται όταν ανοίγεται η συσκευασία. Εξαιρετικά και μόνο σε περίπτωση μονάδων συσκευασίας τσιγάρων όπου δεν υφίσταται επαρκής χώρος για να τοποθετηθούν οι ένσημες ταινίες, δύναται να επικολλώνται σε διαφορετική θέση υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα μπορούν να αφαιρεθούν χωρίς να καταστρέφονται, καθιστώντας αδύνατη την περαιτέρω χρήση τους. Η επικόλληση της ταινίας γίνεται μέσα στους χώρους παραγωγής.

Οι ένσημες ταινίες διατίθενται από τις αρμόδιες Τελωνειακές Αρχές στους καπνοβιομηχάνους ή στους εντολοδόχους των καπνοβιομηχάνων των λοιπών Κρατών Μελών που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, καθώς και στους εισαγωγείς. Τα πρόσωπα αυτά είναι υποχρεωμένα να γράφουν σε ευρώ την τιμή λιανικής πώλησης στα πακέτα ή στην μικρότερη συσκευασία που διατίθενται στη λιανική πώληση ή στις ένσημες ταινίες που επικολλούνται σε αυτά. Για τη διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου από κινδύνους μη νόμιμης χρήσης των ένσημων ταινιών φορολογίας, κατατίθεται από το δικαιούμενο πρόσωπο στην αρμόδια τελωνειακή αρχή εγγύηση, η οποία καλύπτει τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης και τον Φ.Π.Α. που αναλογούν στα προϊόντα στα οποία πρόκειται να επικολληθούν οι ένσημες ταινίες, χωρίς να υπολογίζεται η αξία των εν λόγω ταινιών.

Ειδικότερα, οι ένσημες ταινίες έχουν διαστάσεις 32 x 16 χιλιοστά (ενδεικτικά στα τσιγάρα) και τα κυριότερα χαρακτηριστικά και ενδείξεις τους είναι:

- ✓ το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- ✓ η ένδειξη που σχετίζεται με το φόρο και διαφέρει ανάλογα με το είδος του προϊόντος π.χ. «Ε.Φ.Κ. τσιγάρων»
- ✓ τα σημεία ασφαλείας

2.7 Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ βιομηχανοποιημένων καπνών

Απαλλάσσονται από τον Ε.Φ.Κ. και από κάθε ειδική εισφορά υπέρ τρίτων ή τυγχάνουν επιστροφής ή συμψηφισμού του φόρου, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις σχετικές Α.Υ.Ο, τα βιομηχανοποιημένα καπνά στις ακόλουθες χρήσεις:

Πίνακας 6: Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ. βιομηχανοποιημένων καπνών

Α. τα μετουσιωμένα καπνά (υπολείμματα βιομηχανοποίησης του καπνού)	Β. τα βιομηχ/μένα καπνά που καταστρέφονται ενώπιον επιτροπής	Γ. τα βιομηχ/μένα καπνά που προορίζονται για επιστημονικές δοκιμές	Δ. τα βιομηχ/μένα καπνά που χρησιμοποιούνται ξανά	Ε. τα βιομηχ/μένα καπνά που διατίθενται στο προσωπικό των καπνοβιομηχανιών
---	---	---	--	---

²³ Με την αριθ. ΔΕΦΚΦ Γ 1175169 ΕΞ 2018/22-11-2018 Απόφαση της Α.Α.Δ.Ε άλλαξε ο τρόπος επικόλλησης των ενσήμων ταινιών φορολογίας βιομηχανοποιημένων καπνών με σκοπό την παροχή της απαιτούμενης ευελιξίας ως προς τη θέση επικόλλησης των ενσήμων ταινιών φορολογίας επί των μονάδων συσκευασίας των τσιγάρων.

και εφόσον προορίζονται να χρησιμοποιηθούν:

- ❖ στα πλαίσια διπλωματικών ή προξενικών σχέσεων,
- ❖ από αναγνωρισμένους Διεθνείς Οργανισμούς και από τα μέλη των Οργανισμών αυτών, μέσα στα όρια και σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από τις Διεθνείς Συμβάσεις για την ίδρυσή τους ή από τις συμφωνίες για την έδρα τους,
- ❖ από τις ένοπλες δυνάμεις κάθε κράτους που συμμετέχει στην συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού, πλην του κράτους-μέλους εντός του οποίου είναι απαιτητός ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης, εφόσον προορίζονται για χρήση από τις δυνάμεις αυτές ή από το πολιτικό προσωπικό που τις συνοδεύει ή για τον εφοδιασμό των λεσχών ή των κυλικείων τους,
- ❖ από τις ένοπλες δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου που σταθμεύουν στην Κύπρο, σύμφωνα με την συνθήκη εγκαθίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας της 16ης Αυγούστου 1960, για χρήση από τις εν λόγω ένοπλες δυνάμεις ή από το πολιτικό προσωπικό που τις συνοδεύει ή για τον εφοδιασμό των λεσχών ή των κυλικείων τους,
- ❖ για κατανάλωση στα πλαίσια συμφωνίας που συνάπτεται με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, εφόσον αυτή η συμφωνία γίνεται δεκτή ή επιτρέπεται να υπαχθεί σε καθεστώς απαλλαγής από τον Φ.Π.Α,
- ❖ για εφοδιασμό πλοίων και αεροσκαφών, σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις.

Κεφάλαιο 3. Αλκοολούχα προϊόντα

3.1 Ορισμοί αλκοολούχων προϊόντων

Ως αιθυλική αλκοόλη και αλκοολούχα ποτά στα οποία επιβάλλεται Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 53 του ν. 2960/2001, θεωρούνται:

α) η αιθυλική αλκοόλη (στην έννοια αυτή περιλαμβάνονται και τα εξ' αυτής παραγόμενα αλκοολούχα ποτά, π.χ. ουίσκι, βότκα, λικέρ, τεκίλα, ρούμι, ούζο κλπ.)

β) η μύρα

γ) τα ενδιάμεσα προϊόντα (π.χ. βερμούτ, κρασιά-λικέρ κλπ.)

δ) το κρασί

ε) τα παρασκευαζόμενα με ζύμωση ποτά, εκτός από το κρασί και την μύρα.

Ο όρος **αιθυλική αλκοόλη** περιλαμβάνει:

- όλα τα προϊόντα με αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 1,2% vol., τα οποία υπάγονται στους κωδικούς Σ.Ο. 22.07 και 22.08, ακόμη και όταν τα εν λόγω προϊόντα αποτελούν μέρος προϊόντος υπαγόμενου σε άλλο κεφάλαιο της Συνδυασμένης Ονοματολογίας,
- τα προϊόντα των κωδικών Σ.Ο. 22.04, 22.05 και 22.06 με αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 22% vol.,
- τα αλκοολούχα ποτά που περιέχουν ακέραια προϊόντα ή άλλα φυτικά προϊόντα σε διάλυμα.

Ως μύρα θεωρείται κάθε προϊόν αλκοολικού τίτλου μεγαλύτερου του 0,5 vol., που υπάγεται στο κωδικό Σ.Ο. 22.03, καθώς και κάθε προϊόν το οποίο είναι μίγμα μύρας με μη αλκοολούχα ποτά, τα οποία υπάγονται στον κωδικό Σ.Ο. 22.06.

Ενδιάμεσα προϊόντα του άρθρου 79 του ν.2960/2001 νοούνται όλα τα προϊόντα με αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 1,2% vol. μέχρι και 22% vol., τα οποία υπάγονται στους κωδικούς Σ.Ο. 22.04, 22.05 και 22.06 και τα οποία δεν είναι μύρα, μίγμα μύρας με μη αλκοολούχα ποτά, κρασί και ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση εκτός από κρασί και μύρα (δηλαδή δεν εμπίπτουν στα άρθρα 86, 90 και 92) .

Επίσης στην κατηγορία των ενδιάμεσων προϊόντων υπάγεται κάθε απλό ποτό προερχόμενο από ζύμωση, το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92 του ν. 2960/2001 και το οποίο έχει αποκτημένο αλκοολικό τίτλο άνω του 5,5% vol., η δε περιεχόμενη αλκοόλη δεν προέρχεται εξ ολοκλήρου από ζύμωση, καθώς και κάθε αφρώδες ποτό προερχόμενο από ζύμωση που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92 του ν.2960/01 έχει αποκτημένο αλκοολικό τίτλο άνω του 8,5% vol., η δε περιεχόμενη αλκοόλη δεν προέρχεται εξ ολοκλήρου από ζύμωση.

Ο όρος κρασί περιλαμβάνει το "απλό κρασί" και τα "αφρώδη κρασιά":

Ο όρος "απλό κρασί" περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα που υπάγονται στους κωδικούς αριθμούς Σ.Ο. 22.04 και 22.05, εκτός από τα αφρώδη κρασιά, τα οποία:

α) έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 1,2% vol. μέχρι και 15% vol. με την προϋπόθεση ότι η αλκοόλη που περιέχεται στο τελικό προϊόν προέρχεται εξ ολοκλήρου από ζύμωση.

β) έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 15% vol. μέχρι και 18% vol., με την προϋπόθεση ότι έχουν παραχθεί χωρίς εμπλουτισμό και η αλκοόλη που περιέχεται στο τελικό προϊόν προέρχεται εξ ολοκλήρου από ζύμωση.

Ο όρος "αφρώδη κρασιά" περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα όλα τα προϊόντα που υπάγονται στους κωδικούς Σ.Ο. 22.04.10, 22.04.21.10, 22.04.29.10 και 22.05 και τα οποία πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:

α) Περιέχονται σε φιάλες με πώματα σχήματος μανιταριού, τα οποία συγκρατούνται με σύρματα ή συνδετήρες ή έχουν υπερπίεση τουλάχιστον 3 bar, η οποία οφείλεται στο διαλυμένο διοξείδιο του άνθρακα.

β) Έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω των 1,2% vol. μέχρι και 15% vol. με την προϋπόθεση ότι η αλκοόλη που περιέχεται στο τελικό προϊόν προέρχεται εξ ολοκλήρου από ζύμωση.

Τα παρασκευαζόμενα με ζύμωση ποτά, εκτός από το κρασί και την μύρα θεωρούνται όλα τα προϊόντα που υπάγονται στους κωδικούς Σ.Ο. 22.04 και 22.05, τα προϊόντα που υπάγονται στον κωδικό Σ.Ο.22.06, με εξαίρεση τα λοιπά αφρώδη ποτά που παρασκευάζονται με ζύμωση, καθώς και όλα τα προϊόντα που καλύπτονται στην κατηγορία των προϊόντων που ανήκουν στην μύρα, τα οποία:

α) έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 1.2% vol. μέχρι και 10% vol.,

β) έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο μεγαλύτερο του 10% vol. Μέχρι και 15% vol. με την προϋπόθεση ότι η αλκοόλη που περιέχεται στο προϊόν προέρχεται αποκλειστικά από ζύμωση.

Λοιπά αφρώδη ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση" νοούνται όλα τα προϊόντα που υπάγονται στους κωδικούς Σ.Ο. 22.06.00.31 και 22.06.00.39, καθώς και τα προϊόντα που υπάγονται στους κωδικούς Σ.Ο. 22.04.10, 22.04.21.10, 22.04.29.10 και 22.05, τα οποία δεν αναφέρονται στο άρθρο 90 του Ε.Κ.Τ και πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:

α) Περιέχονται σε φιάλες με πώματα σχήματος μανιταριού που συγκρατούνται με σύρμα ή συνδετήρα ή έχουν υπερπίεση τουλάχιστον 3 bar, η οποία οφείλεται στο διαλυμένο διοξείδιο του άνθρακα.

β) Έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 1,2% vol. μέχρι και 13% vol.

γ) Έχουν αποκτημένο ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο άνω του 13% vol. μέχρι και 15% vol., με την προϋπόθεση ότι η αλκοόλη που περιέχεται στο προϊόν προέρχεται αποκλειστικά από ζύμωση.

3.2 Επιβαρύνσεις στα αλκοολούχα προϊόντα

ΑΙΘΥΛΙΚΗ ΑΛΚΟΟΛΗ

Ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης αιθυλικής αλκοόλης, καθορίζεται ανά εκατόλιτρο (HL) άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης θερμοκρασίας 20ο C και υπολογίζεται με βάση τον αριθμό εκατολίων άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης. Ο συντελεστής του Ε.Φ.Κ αιθυλικής αλκοόλης καθορίζεται σε δύο χιλιάδες τετρακόσια πενήντα (2.450) ευρώ, ανά εκατόλιτρο άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης.

Για την αιθυλική αλκοόλη που προορίζεται για την παρασκευή ούζου ή περιέχεται στο τσίπουρο ή τσικουδιά εφαρμόζεται μειωμένος κατά 50% συντελεστής Ε.Φ.Κ. έναντι του κανονικού συντελεστή. Ο μειωμένος αυτός συντελεστής καθορίζεται σε χίλια διακόσια είκοσι πέντε (1.225) ευρώ, ανά εκατόλιτρο άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης. Ο κατά τα παραπάνω μειωμένος συντελεστής Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης εφαρμόζεται και στην περιοχή της Δωδεκανήσου για την αιθυλική αλκοόλη που περιέχεται και στα λοιπά, πλην των παραπάνω, αλκοολούχα ποτά ή άλλα αλκοολούχα προϊόντα, τα οποία αποκτώνται από άλλα Κράτη – Μέλη της Κοινότητας, αποστέλλονται από φορολογική αποθήκη της υπόλοιπης Ελλάδος ή εισάγονται στην περιοχή αυτή από τρίτες χώρες.

Το τσίπουρο ή η τσικουδιά που παρασκευάζεται από απόσταγμα στεμφύλων σταφυλιών και λοιπών επιτρεπόμενων υλών από τους μικρούς αποσταγματοποιούς (διήμερους), σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 2960/2001, υπόκειται σε εφάπαξ και κατ' αποκοπή φορολόγηση πενήντα εννέα λεπτών (0,59) του ευρώ ανά χιλιόγραμμο έτοιμου προϊόντος ή 1,40 ευρώ ανά λίτρο αιθυλικής αλκοόλης (40% Vol.). Η παραγωγή τσίπουρου διημέρων υπόκειται σε χαμηλή φορολογία, καθώς προορίζεται για αυτοκατανάλωση ή για εμπορία σε συγκεκριμένες ποσότητες και με στόχο την ενίσχυση του γεωργικού εισοδήματος. Η παραγωγή πραγματοποιείται σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα 8 διημέρων. Το τσίπουρο διημέρων φορολογικά και νομικά δεν σχετίζεται με το τσίπουρο που παράγεται για εμπορικούς λόγους και διατίθεται εμφιαλωμένο στην αγορά με το ίδιο καθεστώς, όπως το εμφιαλωμένο ούζο.

ΜΠΥΡΑ

Ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης της μύρας καθορίζεται με βάση τον αριθμό των εκατολίων της μύρας και τους βαθμούς PLATO κατά όγκο. Ο κανονικός συντελεστής ορίζεται σε 5 ευρώ ανά βαθμό PLATO κατά όγκο και εκατόλιτρο μύρας.

Εφαρμόζεται μειωμένος κατά πενήντα τοις εκατό (50%) ο συντελεστής Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης μύρας, έναντι του κανονικού συντελεστή, για την μύρα που παράγεται στη χώρα μας ή στα άλλα Κράτη – Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από ανεξάρτητα μικρά ζυθοποιεία, εφόσον η παραγωγή τους δεν υπερβαίνει τα 200.000 εκατόλιτρα μύρας ετησίως.

ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Ο συντελεστής του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης που επιβάλλεται στα ενδιάμεσα προϊόντα ορίζεται σε εκατόν δύο (102) ευρώ ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος. Εφαρμόζεται μειωμένος κατά 50% συντελεστής για τα προϊόντα που ορίζονται στις παραγράφους 6 και 7 του σημείου Β' του παραρτήματος ΙΙΙ του κανονισμού (ΕΚ) της Επιτροπής 606/2009 (ΕΕL 193/24.7.2009) για τα οποία ο συντελεστής ορίζεται σε 51 ευρώ (Οίνος Γλυκός Φυσικός). Ο υπολογισμός των φορολογικών επιβαρύνσεων γίνεται επί του τελικού προϊόντος και όχι επί της περιεχόμενης σε αυτό άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης.

ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ ΠΟΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΖΟΜΕΝΑ ΜΕ ΖΥΜΩΣΗ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΠΥΡΑ

Το καθεστώς φορολογίας των αλκοολούχων προϊόντων, στα οποία περιλαμβάνεται και το κρασί, είναι εναρμονισμένο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και διέπεται από τις οδηγίες 92/83/ΕΟΚ και 92/84/ΕΟΚ, οι διατάξεις των οποίων έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό μας δίκαιο. Με τις διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 4346/2015, με τις οποίες τροποποιήθηκαν τα άρθρα 91 και 93 του ν. 2960/2001, καθορίστηκε νέος συντελεστής Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης στα προϊόντα των άρθρων 90 και 92 του ν. 2960/2001 από 01/01/2016, ήτοι στο κρασί, καθώς και στα ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση, εκτός από κρασί και μύρα, ο οποίος ανερχόταν σε είκοσι (20) ευρώ ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος.²⁴

Από την έναρξη επιβολής του Ε.Φ.Κ απαλλάσσονταν από αυτόν τα κρασιά που παράγονταν από ιδιώτες και καταναλώνονταν από τους ίδιους, τα μέλη της οικογενείας τους ή τους προσκεκλημένους τους – εφόσον δεν μεσολαβούσε πώληση. Επίσης Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης επιβαλλόταν στον οίνο που παραγόταν στο εσωτερικό της χώρας, προερχόταν από άλλα κράτη-μέλη ή εισαγόταν στο εσωτερικό της χώρας. Ο φόρος καθίσταντο απαιτητός κατά το χρόνο θέσης σε ανάλωση του οίνου στο εσωτερικό της χώρας.

Επίσης, οι μικροί οινοπαραγωγοί που παρήγαγαν μέχρι 100.000 λίτρα απλού οίνου ετησίως μπορούσαν να μην συστήσουν φορολογική αποθήκη, αλλά έπρεπε να καταβάλλουν κάθε χρόνο το σύνολο του οφειλόμενου Ε.Φ.Κ με υποβολή μιας Δήλωσης Ε.Φ.Κ²⁵ για το σύνολο της παραγωγής τους, μόλις αυτή είχε παραχθεί.

3.3 Υπολογισμός φόρων στα αλκοολούχα προϊόντα

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Σε μια φιάλη 0,7 λίτρων (ουίσκι, βότκα κλπ.) με αλκοολικό βαθμό 40% αναλογούν οι ακόλουθες επιβαρύνσεις (0,7 λίτρα ένυδρα X 40%= 0,28 λίτρα άνυδρα) :

Πίνακας 7: Υπολογισμός επιβαρύνσεων στην αιθυλική αλκοόλη

Ε.Φ.Κ.	0,28 λίτρα άνυδρα X 24,50 € = 6,86 €
Ε.Τ.Ε.Π.Π.Α.Α. 4%	6,86 € X 4% = 0,27 €
Σύνολο	6,86 €+ 0,27€ = 7,13 €
Φ.Π.Α.	7,13 € X 24% = 1,71 €
<u>Σύνολο επιβαρύνσεων στη φιάλη 8,84€</u>	

²⁴ Με τον ν. 4583/2018 καταργείται από 01/01/2019 η επιβολή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) στο κρασί, ενώ δεν καταργείται στα προϊόντα του άρθρου 92 του ν. 2960/2001.

²⁵ Τελωνειακό παραστατικό που υποβάλλεται από τον συναλλασσόμενο με τα απαιτούμενα συμπληρωμένα στοιχεία για τον υπολογισμό των φορολογικών επιβαρύνσεων.

Σε μια φιάλη μύρα 0,5lt με βαθμό plato 12 αναλογούν οι ακόλουθες επιβαρύνσεις :

Πίνακας 8: Υπολογισμός επιβαρύνσεων στη μύρα

Ε.Φ.Κ.	$0,5\text{lt} \times 12 \times 2,60\text{€} / 100 = 0,3 \text{ €}$
Ε.Τ.Ε.Π.Π.Α.Α. ²⁶ 4%	$0,3 \times 4\% = 0,0012 \text{ €}$
Σύνολο	$0,3 + 0,0012 = 0,312 \text{ €}$
ΦΠΑ	$0,312 \text{ €} \times 24\% = 0,075 \text{ €}$
Σύνολο επιβαρύνσεων	<u>0,38€</u>

Σε μια φιάλη κρασί 1lt αναλογούν οι ακόλουθες επιβαρύνσεις :

Πίνακας 9: Υπολογισμός επιβαρύνσεων στο κρασί

Ε.Φ.Κ. ²⁷	$1\text{lt} \times 0,20\text{€} = 0,20 \text{ €}$
Ε.Τ.Ε.Π.Π.Α.Α. 4%	$0,20 \times 4\% = 0,008 \text{ €}$
Σύνολο	$0,20 + 0,008 = 0,208 \text{ €}$
ΦΠΑ	$0,208 \text{ €} \times 24\% = 0,0499 \text{ €}$
Σύνολο επιβαρύνσεων	<u>0,26€</u>

3.4 Δασμοφορολογικές επιβαρύνσεις στα εισαγόμενα αλκοολούχα προϊόντα

Κατά αντιστοιχία με τα εισαγόμενα βιομηχανοποιημένα καπνά, όπως και για το σύνολο των εισαγόμενων εμπορευμάτων από Τρίτες Χώρες στο τελωνειακό έδαφος της Ε.Ε., εφαρμόζονται δασμολογικές επιβαρύνσεις που καθορίζονται στο «Κοινό Δασμολόγιο της Ε.Ε.» (Συνδυασμένη Ονοματολογία – Καν. 2658/87 του Συμβουλίου²⁸, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει). Ενδεικτικά, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζουμε τους δασμούς με τους οποίους επιβαρύνονται τα αλκοολούχα προϊόντα, όπως προβλέπονται στο κοινό δασμολόγιο για συγκεκριμένες κλάσεις²⁹.

²⁶ Ειδικό Ταμείο Ελέγχου Ποιότητας και Παραγωγής Αλκοόλης και Αλκοολούχων ποτών

²⁷ Με τον ν. 4583/2018 από 01/01/2019 η επιβολή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) στο κρασί, ενώ δεν καταργείται στα προϊόντα του άρθρου 92 του ν. 2960/2001

²⁸ Με τον καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 καθορίστηκε ονοματολογία εμπορευμάτων («συνδυασμένη ονοματολογία» ή «ΣΟ») ώστε να πληρούνται ταυτόχρονα οι απαιτήσεις του κοινού δασμολογίου, των στατιστικών στοιχείων για το εξωτερικό εμπόριο της Ένωσης και των άλλων ενωσιακών πολιτικών που αφορούν την εισαγωγή ή την εξαγωγή εμπορευμάτων.

²⁹ Καν. (ΕΕ) 2018/1602 της επιτροπής της 11ης Οκτωβρίου 2018

Πίνακας 10: Κεφάλαιο 22 - ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξίδι

Κωδικός Σ.Ο	Περιγραφή	Δασμοί
2203 00	Μπόρα από βύνη	
2203 00 01	Σε φιάλες με περιεχόμενο που δεν υπερβαίνει τα 10 l	0 EUR
2204	Κρασιά από νωπά σταφύλια, στα οποία περιλαμβάνονται και τα εμπλουτισμένα με αλκοόλη κρασιά. Μούστος σταφυλιών άλλος από εκείνον της κλάσης 2009	
2204 10 11	Οίνοι με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) Καμπανίτης	32EUR/Εκατόλιτρο
2205	Βερμούτ και άλλα κρασιά από νωπά σταφύλια, παρασκευασμένα με τη βοήθεια φυτών ή αρωματικών ουσιών	
2205 10 10	Σε δοχεία με περιεχόμενο που δεν υπερβαίνει τα 2 l και έχουν αποκτημένο αλκοολικό τίτλο που δεν υπερβαίνει το 18 % vol	10,90 EUR/Εκατόλιτρο
2206 00	Άλλα ποτά που προέρχονται από ζύμωση (π.χ. μηλίτης, απίτης, υδρόμελι, σακέ)· μείγματα ποτών που προέρχονται από ζύμωση και μείγματα ποτών που προέρχονται από ζύμωση και μη αλκοολούχων ποτών, μη κατονομαζόμενα ούτε περιλαμβανόμενα αλλού	
2206 00 10	Κρασί δευτερίας (riquette)	1,3 EUR/(%vol/Εκατόλιτρο) Ελάχιστη 7,2 EUR/Εκατόλιτρο
2207	Αιθυλική αλκοόλη μη μετουσιωμένη, με κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο 80 % vol ή περισσότερο. Αιθυλική αλκοόλη και αποστάγματα μετουσιωμένα, οποιουδήποτε τίτλου	
2207 10 00	Αιθυλική αλκοόλη μη μετουσιωμένη, με κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο 80 % vol ή περισσότερο	19,2 EUR/Εκατόλιτρο
2208	Αιθυλική αλκοόλη μη μετουσιωμένη, με κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο λιγότερο του 80 % vol. Αποστάγματα, λικέρ και άλλα οινόπνευματώδη ποτά	
2208 30 11	Ουίσκι Bourbon, που παρουσιάζεται σε δοχεία με περιεχόμενο που δεν υπερβαίνει τα 2 l	0 EUR

Πηγή: Κοινό Δασμολόγιο E.E 2018

3.5 Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ. αλκοολούχων προϊόντων

Απαλλάσσονται από τον Ε.Φ.Κ τα αλκοολούχα προϊόντα, όπως και τα καπνικά προϊόντα, εφόσον προορίζονται να χρησιμοποιηθούν:

α) στα πλαίσια διπλωματικών ή προξενικών σχέσεων

β) από αναγνωρισμένους Διεθνείς Οργανισμούς και από τα μέλη των Οργανισμών αυτών, μέσα στα όρια και σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από τις Διεθνείς Συμβάσεις για την ίδρυσή τους ή από τις συμφωνίες για την έδρα τους,

γ) από τις ένοπλες δυνάμεις κάθε κράτους που συμμετέχει στην συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού, πλην του κράτους-μέλους εντός του οποίου είναι απαιτητός ο ειδικός φόρος κατανάλωσης, εφόσον προορίζονται για χρήση από τις δυνάμεις αυτές ή από το πολιτικό προσωπικό που τις συνοδεύει ή για τον εφοδιασμό των λεσχών ή των κυλικείων τους,

δ) από τις ένοπλες δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου που σταθμεύουν στην Κύπρο, σύμφωνα με την συνθήκη εγκαθίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας της 16ης Αυγούστου 1960, για χρήση από τις εν λόγω ένοπλες δυνάμεις ή από το πολιτικό προσωπικό που τις συνοδεύει ή για τον εφοδιασμό των λεσχών ή των κυλικείων τους,

ε) για κατανάλωση στα πλαίσια συμφωνίας που συνάπτεται με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, εφόσον αυτή η συμφωνία γίνεται δεκτή ή επιτρέπεται να υπαχθεί σε καθεστώς απαλλαγής από τον Φ.Π.Α.,

στ) για εφοδιασμό πλοίων και αεροσκαφών, σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις

Επίσης, απαλλάσσονται από τον Ε.Φ.Κ. τα προϊόντα που ορίζονται ως αιθυλική αλκοόλη, σύμφωνα με το άρθρο 80 του ν. 2960/2001, στις ακόλουθες περιπτώσεις και υπό τις περιπτώσεις που προβλέπονται στις σχετικές Α.Υ.Ο. :

- όταν διανέμονται με τη μορφή αιθυλικής αλκοόλης, η οποία έχει υποστεί πλήρη μετουσίωση, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις περί μετουσίωσης
- όταν έχουν υποστεί μετουσίωση, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της ελληνικής νομοθεσίας ή της νομοθεσίας άλλου Κράτους Μέλους και χρησιμοποιούνται για την παρασκευή οποιουδήποτε προϊόντος που δεν προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση (παραγωγή ποτών)
- όταν χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ξυδιού σύμφωνα με τον ορισμό του κωδικού Σ.Ο. 22.09
- όταν χρησιμοποιούνται για την παραγωγή φαρμάκων
- όταν χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αρωματικών ουσιών που προορίζονται για την παραγωγή ειδών διατροφής και μη αλκοολούχων ποτών, με ογκομετρικό αλκοολικό τίτλο μέχρι και 1,2% vol.
- όταν χρησιμοποιούνται ως πρώτη ύλη ή ως συστατικά ημιτελών προϊόντων για την παραγωγή ειδών διατροφής, γεμιστών ή όχι, εφόσον σε κάθε περίπτωση η περιεχόμενη αιθυλική αλκοόλη δεν υπερβαίνει τα 8,5 λίτρα άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης ανά 100 χιλιόγραμμα προϊόντος για τις σοκολάτες και τα 5 λίτρα άνυδρης αιθυλικής αλκοόλης ανά 100 χιλιόγραμμα προϊόντος για άλλα προϊόντα
- όταν χρησιμοποιούνται ως δείγματα για αναλύσεις για τη διεξαγωγή των αναγκαίων δοκιμών παραγωγής ή για επιστημονικούς σκοπούς
- όταν χρησιμοποιούνται για σκοπούς επιστημονικής έρευνας
- όταν χρησιμοποιούνται στα νοσοκομεία, θεραπευτήρια, κλινικές, νοσηλευτικά ιδρύματα δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου, για ιατρικούς σκοπούς
- όταν χρησιμοποιούνται για τον ψεκασμό αρτοσκευασμάτων και παραλαμβάνονται από βιομηχανίες ή βιοτεχνίες που διαθέτουν αυτόματα μηχανήματα ψεκασμού των αρτοσκευασμάτων αυτών

Πίνακας 11: Απαλλαγές από τον Ε.Φ.Κ. Αιθυλικής Αλκοόλης

A. Πλήρως μετουσιωμένη Αιθυλική Αλκοόλη	B. Αιθυλική Αλκοόλη Μετουσιωμένη σύμφωνα με τις προδιαγραφές τις Ελλάδας ή άλλου Κ-Μ της Ε.Ε.	Γ. Ξίδι (παραγωγή)
Δ. Φάρμακα (παραγωγή)	E. Αρωματικές ουσίες (παραγωγή)	ΣΤ. Πρώτη ύλη ή ως συστατικά ημιτελών προϊόντων για την παραγωγή ειδών διατροφής
Z. Δείγματα αναλώσεων για δοκιμές παραγωγής ή για επιστημονικούς σκοπούς	H. Επιστημονική Έρευνα	Θ. Νοσοκομεία -Θεραπευτήρια - Κλινικές - Νοσηλευτικά Ιδρύματα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου
I. Ψεκασμός αρτοσκευασμάτων		

Κεφάλαιο 4. Έμμεση Φορολογία, Δημόσια έσοδα και Λαθρεμπόριο

4.1 Η διάρθρωση των φορολογικών συντελεστών

Η οδηγία 2011/64/ΕΕ θεσπίζει τους κανόνες της Ε.Ε για τη διάρθρωση των συντελεστών του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης που εφαρμόζονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά. Ειδικότερα, ορίζει και κατατάσσει τα διάφορα βιομηχανοποιημένα προϊόντα καπνού που καλύπτονται από την οδηγία βάσει των χαρακτηριστικών τους. Σκοπός της οδηγίας είναι να διασφαλίσει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και, συγχρόνως, ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας. Η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς προϋποθέτει ότι ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη φορολογούν την κατανάλωση των προϊόντων αυτών δεν στρεβλώνει τον ανταγωνισμό, ούτε παρεμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία τους εντός της ΕΕ.

Στην παραπάνω οδηγία καθορίζεται επίσης η διάρθρωση των Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης για τα καπνικά προϊόντα. Για παράδειγμα ο ελάχιστος συντελεστής αποτελείται από ένα εύρος του πάγιου φόρου που κυμαίνεται μεταξύ του 7,5% και του 76,5% της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης από τον Ε.Φ.Κ. Επιπλέον, ο συνολικός συντελεστής πρέπει να είναι: Τουλάχιστον 90 ευρώ ανά 1.000 τσιγάρα και το 60% της Σταθμισμένης Μέσης Τιμής Λιανικής Πώλησης. Ωστόσο, τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης ύψους 115 ευρώ ή περισσότερο δεν χρειάζεται να συμμορφώνονται με το ανωτέρω κριτήριο του 60%.³⁰

Η οδηγία 92/83/ΕΟΚ ορίζει τις κατηγορίες αλκοολούχων προϊόντα, οι οποίες υπόκεινται σε επιβολή ειδικού φόρου, καθώς και τη βάση πάνω στην οποία υπολογίζεται ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης. Επίσης προσδιορίζει τους ελάχιστους συντελεστές Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης που εφαρμόζονται στην αιθυλική αλκοόλη, στα αλκοολούχα ποτά, στη μύρα και στο κρασί και παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να προσδιορίσουν τον τελικό φόρο. Πιο συγκεκριμένα, ο ελάχιστος συντελεστής στους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης για την αιθυλική αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά ορίστηκε σε 550 ευρώ ανά εκατόλιτρο καθαρής αλκοόλης, στα ενδιάμεσα προϊόντα σε 45 ευρώ ανά εκατόλιτρο προϊόντος, στο κρασί ορίστηκε μηδενικός ελάχιστος συντελεστής και στη μύρα 0,748 ευρώ ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato ή 1,87 ευρώ ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό αλκοόλης τελικού προϊόντος.³¹

Στους παρακάτω πίνακες εμφανίζονται οι φορολογικοί συντελεστές στα προϊόντα καπνού και αλκοόλ, όπως διαμορφώθηκαν την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Το 2010, με την επιβολή των επειγόντων μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, σηματοδοτήθηκε μια αλλαγή στη λογική καθορισμού των συντελεστών Ε.Φ.Κ, οι οποίοι μετά από διαδοχικές αυξήσεις διαμορφώθηκαν σε επίπεδο υψηλότερο από το ελάχιστο που προβλέπονται στις κοινοτικές οδηγίες προκειμένου να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα.

³⁰ Excise duty on Tobacco, official site of European Commission –Taxation and Customs Union

³¹ Excise duty on Alcohol, official site of European Commission –Taxation and Customs Union

Πίνακας 12: Οι φορολογικοί συντελεστές στα καπνικά προϊόντα

ΕΤΟΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	Αναλογικός Φόρος (%)				Πάγιος Φόρος				Ελάχιστος ΕΦΚ				ΦΠΑ στη Τ.Λ.Π.
		ΤΣΙΓΑΡΑ	ΠΟΥΡΑ	ΣΤΡΙΦΤΟ	ΆΛΛΑ ΚΑΠΝΑ	ΤΣΙΓΑΡΑ	ΠΟΥΡΑ	ΣΤΡΙΦΤΟ	ΆΛΛΑ ΚΑΠΝΑ	ΤΣΙΓΑΡΑ	ΠΟΥΡΑ	ΣΤΡΙΦΤΟ	ΆΛΛΑ ΚΑΠΝΑ	
2008		53.8265	26	59	59	5.5102	-	-	-	64.6875	-	-	-	15.97
2009	1/1-4/2/2009	53.8265	26	59	59	5.5102	-	-	-	64.6875	-	-	-	15.97
	5/2-31/12/2009	53.8265	26	59	59	5.5102	-	-	-	69.00	-	-	-	15.97
2010	2/1-18/01/2010	53.8265	26	59	59	5.8776	-	-	-	73.60	-	-	-	15.97
	18/1-3/3/2010	57.07725	30	65	65	9.4764	-	-	-	75.60	-	-	-	15.97
	4/3-2/5/2010	58.823	32	67	67	9.8832	-	-	-	78.00	-	-	-	17.36
	3/5-31/12/2010	58.43	34	69	69	13.712	-	-	-	80.40	-	-	-	18.7
2011	1/1-26/6/2011	52.445	34	67	67	19.6561	-	-	-	76.323	-	108.5775	122.8875	18.7
	27/6-31/12/2011	52.445	34	67	67	19.6561	-	-	-	101.764	-	108.5775	122.8875	18.7
2012	1/1-29/1/2012	52.445	34	67	67	19.6561	-	-	-	101.764	-	118.62	205.6125	18.7
	30/1-4/11/2012	52.445	34	67	67	20.373	-	-	-	105.4755	-	118.62	205.6125	18.7
	5/11-31/12/2012	20	34	-	-	80.00	-	153.00	153.00	115.00	-	-	-	18.7
2013		20	34	-	-	80.00	-	153.00	153.00	115.00	-	-	-	18.7
2014	1/1-12/1/2014	20	34	-	-	80.00	-	153.00	153.00	115.00	-	-	-	18.7
	13/1-31/12/2014	20	35	-	-	82.50	-	156.70	156.70	117.50	-	-	-	18.7
2015		20	35	-	-	82.50	-	156.70	156.70	117.50	-	-	-	18.7
2016	1/1-31/5/2016	20	35	-	-	82.50	-	156.70	156.70	117.50	-	-	-	18.7
	1/6-31/12/2016	20	35	-	-	82.50	-	156.70	156.70	117.50	-	-	-	19.35
2017		26	35	-	-	82.50	-	170.00	156.70	117.50	-	-	-	19.35

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Οι συντελεστές Ε.Φ.Κ στα καπνικά προϊόντα παρουσίαζαν σταθερότητα μέχρι το 2009. Από τον Ιανουάριο του 2010 σημειώθηκαν μεταβολές. Το 2012 καθορίστηκε νέος τρόπος υπολογισμού των ειδικών φόρων κατανάλωσης και επιβάλλεται στα τσιγάρα και τα προϊόντα που εξομοιώνονται μ' αυτά πάγιος φόρος, το ποσό του οποίου ορίζεται στα 80 ευρώ (82,5 ευρώ από το 2014) ανά φορολογική μονάδα και αναλογικός φόρος ο συντελεστής του οποίου ορίζεται στο 20% επί της λιανικής τιμής πώλησης. Την περίοδο 2009-2012 ο ελάχιστος Ε.Φ.Κ. ανά φορολογική μονάδα αυξήθηκε κατά 66,67%, ο πάγιος Ε.Φ.Κ. κατά 1.351,85%, ο αναλογικός Ε.Φ.Κ. (% επί της λιανικής τιμής) μειώθηκε κατά 62,84% και ο συνολικός Ε.Φ.Κ. (% επί της Μέσης Σταθμισμένης Λιανικής Τιμής) αυξήθηκε κατά 19,57%. Από το 2017, σύμφωνα με τον

ν. 4389/2016, προβλέπεται η αύξηση του αναλογικού συντελεστή Ε.Φ.Κ στα τσιγάρα από 20% σε 26% και του Ε.Φ.Κ στο λεπτοκομμένο καπνό από €156,7 σε €170 ανά φορολογική μονάδα.

Πίνακας 13: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στην αιθυλική αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά

ΕΤΗ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Κανονικός συντελεστής Ε.Φ.Κ.	1.090 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	1.308 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	Από 8-1-10 έως 4-3-10 1.570 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης) Από 4-3-10 έως 3-5-10 1.884 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης) Από 3-5-10 2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)	2.450 (ανά εκατόλιτρο άνδρης αιθυλικής αλκοόλης)
Μειωμένος συντελεστής Ε.Φ.Κ. (στα	545 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	654 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	Από 8-1-10 έως 4-3-10 785 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)	1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)

προϊόντα ούζο και τσίπουρο και στα³² Δωδεκάνησα α)			Από 4-3-10 έως 3-5-10 942 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)							
			Από 3-5-10 1.225 (ούζο/τσίπουρο/ Δωδεκάνησα)							
Μικροί Αποσταγμα τοποιοί (διήμεροι)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)	0.59 (ανά χιλιόγραμμα ετοιμού προϊόντος) (εφάπαξ και κατ' αποκοπή)

Πηγή: *Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)*

Το φορολογικό καθεστώς των αλκοολούχων προϊόντων ήταν σταθερό μέχρι και το 2009, με περιοδικές αναπροσαρμογές προκειμένου να ενσωματώνονται οι μεταβολές στο γενικό επίπεδο των τιμών και να αυξάνονται τα δημόσια έσοδα. Η τελευταία αύξηση στον Ε.Φ.Κ αλκοολούχων ποτών, πριν τις διαδοχικές αυξήσεις από το 2009, είχε πραγματοποιηθεί το 2005, με αύξηση κατά 20%, ενώ δεν είχε αυξηθεί ο Ε.Φ.Κ στη μύρα. Τα αλκοολούχα ποτά έχουν υποστεί 8 αυξήσεις στη φορολογία από το 1998, με τις 4 από αυτές να έχουν λάβει χώρα μέσα στο διάστημα 2009-2010, οδηγώντας σε υπερδιπλασιασμό του Ε.Φ.Κ αλκοολούχων από τα €1.090 ανά 100 λίτρα αιθυλικής αλκοόλης το 2008 στα €2.450 το Μάιο του 2010. Κατά αναλογία αυξήθηκε και ο μειωμένος συντελεστής Ε.Φ.Κ στο τυποποιημένο ούζο και τσίπουρο και οι συντελεστές στα ενδιάμεσα προϊόντα.

Το τσίπουρο και η τσικουδιά διήμερων (για προσωπική χρήση ή για περιορισμένη εμπορική εκμετάλλευση) φορολογούνται με εφάπαξ και κατ' αποκοπή φόρο ύψους 0,59 ανά λίτρο τελικού προϊόντος. Αξίζει να επισημανθεί ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την παραπομπή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, θεωρώντας ότι η χώρα, εφαρμόζοντας μειωμένο συντελεστή στο τυποποιημένο τσίπουρο και

³² Εφαρμόζεται μειωμένος κατά 50% συντελεστής για την αιθυλική αλκοόλη που προορίζεται για την παρασκευή ούζου ή που περιέχεται στο τσίπουρο ή την τσικουδιά. Ο μειωμένος αυτός συντελεστής εφαρμόζεται επίσης και στην περιοχή της Δωδεκανήσου για την αιθυλική αλκοόλη που περιέχεται και στα λοιπά αλκοολούχα ποτά ή αλκοολούχα προϊόντα, τα οποία αποκτώνται από άλλα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποστέλλονται από φορολογική αποθήκη της λοιπής Ελλάδος, εισάγονται στην περιοχή αυτή από Τρίτες Χώρες ή παράγονται εκεί έτσι ώστε να καταναλωθούν στη συγκεκριμένη περιοχή.

εξαιρετικά μειωμένους συντελεστές στο τσίπουρο και την τσικουδιά που παράγονται από μικρούς αποσταγματοποιούς, παραβιάζει τους κανόνες της Ε.Ε παρέχοντας ευνοϊκή μεταχείριση στα συγκεκριμένα αποστάγματα και αθέμιτο ανταγωνισμό.

Πίνακας 14: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στη μύρα

ΕΤΗ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Κανονικός συντελεστής Ε.Φ.Κ.	1,13 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	1,36 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	Από 8-1-10 έως 4-3-10 1,63 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος) Από 4-3-10 έως 3-5-10 1,96 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος) Από 3-5-10 2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	Έως 30-5-16 2,60 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος) Από 1-6-16 5 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	5 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)
Μειωμένος συντελεστής Ε.Φ.Κ. (μύρα που παράγεται από μικρά ανεξάρτητα	0,57 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	0,68 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	Από 8-1-10 έως 4-3-10 0,82 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος) Από 4-3-10 έως 3-5-10	1,30 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	1,30 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	1,30 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	1,30 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	1,30 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)	Έως 30-5-16 1,30 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος) Από 1-6-16 2,5 (ανά εκατόλιτρο	2,5 (ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος)

ζυθοποιεία)³³**0,98**
(ανά εκατόλιτρο
ανά βαθμό Plato
τελικού
προϊόντος)

Από 3-5-10

1,30
(ανά εκατόλιτρο
ανά βαθμό Plato
τελικού
προϊόντος)ανά βαθμό Plato
τελικού
προϊόντος)*Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)*

Στην μύρα ο Ε.Φ.Κ σημείωσε για την ίδια περίοδο (2009-2010) ανάλογη ποσοστιαία αύξηση, ωστόσο η αύξηση που επιβλήθηκε το 2016 διαμόρφωσε τη φορολογία της στο ήμισυ του επιπέδου των αλκοολούχων ποτών. Πλέον, ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης στην μύρα διαμορφώθηκε στα 5€ από 2,60€ ανά εκατόλιτρο ανά βαθμό Plato τελικού προϊόντος, ενώ σύμφωνα με την Ελληνική Ένωση Ζυθοποιών η επιβάρυνση στην τελική τιμή προϊόντων μύρας αγγίζει σε ποσοστό το 20%.

Πίνακας 15: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στα ενδιάμεσα προϊόντα

ΕΤΗ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Κανονικός συντελεστής Ε.Φ.Κ.	45 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	54 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	Από 8-1-10 έως 4-3-10 65 (ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος) Από 4-3-10 έως 3-5-10 78 (ανά εκατόλιτρο τελικού	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	102 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος

³³ Εφαρμόζεται μειωμένος κατά πενήντα τοις εκατό (50%) συντελεστής Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης μύρας, έναντι του ισχύοντος κανονικού συντελεστή, για την μύρα που παράγεται από ανεξάρτητα μικρά ζυθοποιεία, εφόσον η παραγωγή τους δεν υπερβαίνει τα 200.000 εκατόλιτρα μύρας ετησίως.

			προϊόντος) Από 3-5-10 102 (ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος)							
Μειωμένος συντελεστής Ε.Φ.Κ. (σε προϊόντα του KAN 606/2009 & KAN 493/1999) ³⁴	22,5 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	27 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	Από 8-1-10 έως 4-3-10 32,5 (ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος) Από 4-3-10 έως 3-5-10 39 (ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος) Από 3-5-10 151 (ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος)	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	51 ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Ανάλογες αυξήσεις επιβλήθηκαν κατά τα ίδια έτη με αυτές των αλκοολούχων προϊόντων και στα ενδιάμεσα προϊόντα. Από τον Ιανουάριο του 2016 επιβλήθηκε φόρος €0,20 ανά λίτρο στο κρασί και στα ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση εκτός από κρασί και μύρα, ο οποίος ωστόσο καταργείται από 01/01/2018 με το ν. 4583/2018 αποκλειστικά για το κρασί και όχι για τα ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση εκτός από κρασί και μύρα.

³⁴ Τα προϊόντα που ορίζονται στις παραγράφους 6 και 7 του σημείου Β του Παραρτήματος ΙΙΙ του Κανονισμού (ΕΚ) της Επιτροπής 606/2009 (ΕΕL 193/24.7.2009) (Οίνος Γλυκός Φυσικός-λικέρ).

Πίνακας 16: Ο συντελεστής Ε.Φ.Κ στο κρασί και στα ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση, εκτός από κρασί και μύρα

ΕΤΗ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ³⁵
Κανονικός συντελεστής Ε.Φ.Κ.	0	0	0	0	0	0	0	0	20 ευρώ ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος	20 ευρώ ανά εκατόλιτρο τελικού προϊόντος

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Πίνακας 17: Ο συντελεστής Φ.Π.Α που εισπράττεται από τα Τελωνεία

ΕΤΗ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Κανονικός συντελεστής ΦΠΑ ³⁶	19%	19%	Από 15-03-10 έως 01-7-10 21% Από 01-07-10 23%	23%	23%	23%	23%	23%	Από 01-06-16 24%	24%
Μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ ³⁷	9%	9%	Από 15-03-10 έως 01-7-10 10% Από 01-07-10 11%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	13%

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

³⁵ Με το ν. 4583/2018 (ΦΕΚ 212/Α/2018) καταργείται από 01/01/2019 η επιβολή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) στο κρασί, ενώ δεν καταργείται στα προϊόντα του άρθρου 92 του ν. 2960/2001

³⁶ Δωδεκάνησα & νησιά Αιγαίου :Οι παραπάνω συντελεστές μειώνονται κατά 30% (17% και 9% αντίστοιχα) εκτός από καπνοβιομηχανικά προϊόντα και μεταφορικά μέσα.

Στα καπνοβιομηχανικά προϊόντα που υπόκεινται σε ΕΦΚ, ο συντελεστής εφαρμόζεται διαμορφούμενος επί της τιμής λιανικής πώλησης (19,35%).

³⁷ Όσον αφορά το μειωμένο συντελεστή, αυτός επιβάλλεται στα εξής: τρόφιμα, μη αλκοολούχα ποτά, ενέργεια, φυσικό αέριο, διαμονή σε ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφενεία, ζαχαροπλαστεία, εισιτήρια μεταφορικών μέσων, επισκευές παλαιών κατοικιών (παροχή υπηρεσιών από υδραυλικούς, ηλεκτρολόγους). Εφαρμόζεται και ο χαμηλός συντελεστής ΦΠΑ (6%) στις εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία και θέατρα.

Εκτός όμως από την αύξηση του Ε.Φ.Κ από το 2010, έχει αυξηθεί και ο Φ.Π.Α κατά συνολικά 5 εκατοστιαίες μονάδες (σε 24% από 19%). Η αύξηση του συντελεστή Φ.Π.Α, δημιουργεί περαιτέρω πιέσεις στην κατανάλωση αλκοολούχων ποτών, καθώς και σε συνδυασμό με την αύξηση του Ε.Φ.Κ, οδηγεί σε αύξηση της τιμής λιανικής πώλησης. Σύμφωνα με έρευνα του IOBE³⁸, ενδεικτικό των επιπτώσεων που είχαν στις τιμές οι διαδοχικές αυξήσεις του Ε.Φ.Κ και του Φ.Π.Α, είναι το γεγονός ότι η τιμή λιανικής πώλησης ενός τυπικού αλκοολούχου ποτού αυξήθηκε κατά 38% μέσα σε ένα έτος. Έτσι, η τελική του τιμή από €12,5 το 2009 φτάνει πλέον τα €19,5.

Όμως, και στα βιομηχανοποιημένα καπνά που ο συντελεστής Φ.Π.Α εφαρμόζεται διαμορφούμενος επί της τιμής λιανικής πώλησης, διαπιστώνουμε ότι αυξήθηκε από το 2009 έως το 2017 κατά 3,38 ποσοστιαίες μονάδες (από 15,97% σε 19,35%).

³⁸ Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2018

4.2 Η εξέλιξη των δημοσίων εσόδων από Ε.Φ.Κ και Φ.Π.Α

Ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης, εκτός από τα καπνικά και αλκοολούχα προϊόντα, επιβάλλεται στα καύσιμα, στην ηλεκτρική ενέργεια, στο φυσικό αέριο και στο τέλος ταξινόμησης των οχημάτων. Εφόσον συνυπολογιστούν και τα έσοδα από τον Φ.Π.Α. που επιβάλλεται στα προϊόντα που υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ., τότε τα έσοδα από την έμμεση φορολογία αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό ποσοστό των συνολικών τελωνειακών εσόδων του κράτους.

Ειδικότερα, αναλύοντας τα στοιχεία που αφορούν στις εισπράξεις εσόδων από τον Ε.Φ.Κ. και από τον Φ.Π.Α που επιβάλλονται στα προϊόντα που εξετάζουμε, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Πίνακας 18: Ετήσιες εισπράξεις καπνικών-αλκοολούχων προϊόντων

ΕΤΗ	ΕΦΚ Αλκοολούχων Προϊόντων	ΕΦΚ Καπνικών προϊόντων	ΦΠΑ Καπνικών προϊόντων	ΦΠΑ Λοιπών προϊόντων (ηλεκτρικής ενέργειας-φυσικού αερίου, αλκοολούχων, οχημάτων)
2009	356.876.346	2.568.991.673	680.652.265	2.143.572.466
2010	468.043.328	2.916.062.448	778.785.901	2.548.742.622
2011	346.021.518	2.942.015.404	844.152.575	1.622.688.189
2012	402.664.986	2.705.813.726	728.672.491	1.631.885.211
2013	403.097.360	2.515.722.285	681.903.029	1.628.228.464
2014	391.718.630	2.431.043.851	635.199.607	1.863.042.437
2015	380.221.414	2.385.142.045	661.701.007	1.958.551.145
2016	461.754.740	2.516.322.186	710.720.758	2.198.895.063*
2017	509.016.359	2.072.613.371	583.149.421	2.457.878.261

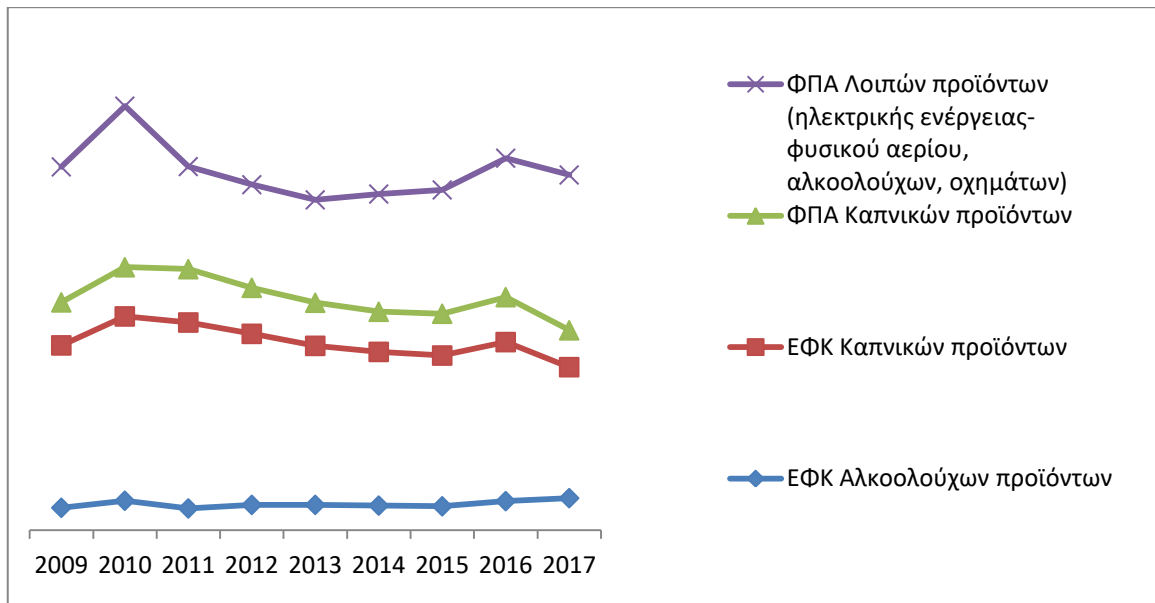
Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

*από 01/05/2016 δημιουργήθηκε νέος ΚΑ Εσόδου στον Κ.Π (ΚΑΕ 1122) για τον εισπραττόμενο ΦΠΑ αλκοολούχων προϊόντων που είτε τίθενται σε ανάλωση στο εσωτερικό της χώρας είτε πρόκειται για ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στις εισπράξεις από τον Ε.Φ.Κ. στα αλκοολούχα προϊόντα παρατηρούνται κυρίως τα έτη 2010, 2016 και 2017. Η αύξηση για το έτος 2010 οφείλεται στην αύξηση, κατά τρεις φορές μέσα στην ίδια χρονιά, των συντελεστών (κανονικών και μειωμένων) του Ε.Φ.Κ. στις 08.01.2010, στις 04.03.2010 και στις 03.05.2010 αντίστοιχα. Κατά τα έτη 2012 και 2013 τα έσοδα παρουσιάζουν μια μικρή αύξηση σε σχέση με το 2011 που οφείλεται σε έκτακτες εισπράξεις από βεβαιωμένα πρόστιμα και όχι λόγω μιας αναμενόμενης απόδοσης από την επιβολή των υψηλότερων φορολογικών συντελεστών. Το έτος 2015 διαπιστώνουμε ότι τα έσοδα διαμορφώθηκαν σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο της προ των αυξήσεων του Ε.Φ.Κ και της προ κρίσης. Από την εξέλιξη αυτή των εσόδων, προκύπτει το συμπέρασμα ότι δεν επετεύχθη η ανάλογη αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη αύξηση των συντελεστών

Ε.Φ.Κ, γεγονός το οποίο οφείλεται στην στροφή των καταναλωτών σε παράνομα και αμφιβόλου ποιότητας αλκοολούχα προϊόντα.

Διάγραμμα 1: Ετήσιες εισπράξεις καπνικών-αλκοολούχων προϊόντων

Παρατηρώντας και το διάγραμμα 1, το 2016 και 2017 τα έσοδα από τον Ε.Φ.Κ. αλκοολούχων προϊόντων παρουσιάζουν μια μικρή αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, γεγονός το οποίο οφείλεται στην επιβολή του νέου συντελεστή Ε.Φ.Κ στο κρασί και στα ποτά παρασκευαζόμενα με ζύμωση, στα οποία δεν περιλαμβάνονται το κρασί και η μπίρα, από την 01.01.2016 και στην αύξηση του συντελεστή Ε.Φ.Κ στην μπίρα από 01.06.2016.

Όσον αφορά τα καπνικά προϊόντα, οι μεγαλύτερες αυξήσεις παρατηρούνται στα έτη 2010 και 2011 και οφείλονται αφενός στις ρυθμίσεις της φορολογίας των προϊόντων καπνού που πραγματοποιήθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2010 και ειδικότερα στην αύξηση των συντελεστών Ε.Φ.Κ. με την οποία αντισταθμίστηκε η σημαντική μείωση της κατανάλωσης κατά περίπου 30% το έτος 2010 και αφετέρου στην αύξηση του ελάχιστου ποσοστού του συνολικού Ε.Φ.Κ. που επιβάλλεται στη σταθμισμένη μέση τιμή (Σ.Μ.Τ.) λιανικής πώλησης των τσιγάρων που έχει καθοριστεί σαν βάση υπολογισμού του φόρου. Τα επόμενα έτη τα έσοδα από τον Ε.Φ.Κ. καπνικών προϊόντων βαίνουν μειούμενα παρόλη την αύξηση των συντελεστών τους και ιδιαίτερα την αύξηση του παγίου στοιχείου του φόρου και του ελαχίστου. Η σημαντική αύξηση αυτή και η επακόλουθη αύξηση των τιμών, κυρίως των «φθηνών» τσιγάρων, σε συνδυασμό με τη μείωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος λόγω της παρατεταμένης ύφεσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής, είχε αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια έσοδα, με σημαντικό τμήμα της πραγματικής κατανάλωσης να κατευθύνεται όλο και περισσότερο στα (πολύ φθηνότερα) λαθραία τσιγάρα. Ωστόσο, το 2016 παρουσιάζουν μια ανάκαμψη, η οποία οφείλεται αφενός μεν στην αποθεματοποίηση στην οποία προέβησαν οι οικονομικοί φορείς, ενόψει της εφαρμογής της Οδηγίας 2014/40/ΕΕ περί της παρουσίασης των καπνικών προϊόντων, προκειμένου για το χρονικό διάστημα που απαιτείται μέχρι τη συμμόρφωσή τους με τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας, να διαθέτουν στην αγορά τα προϊόντα τους σε συσκευασίες με τις παλιές ενδείξεις, αφετέρου δε στη χρήση από τους οικονομικούς φορείς των μέτρων που θεσπίστηκαν κατά της αποθεματοποίησης ενόψει των αυξήσεων των συντελεστών στα

τσιγάρα και στο λεπτοκομμένο καπνό από 01.01.2017, επηρεάζοντας θετικά τα συνολικά έσοδα του έτους.

Ως προς τον ΦΠΑ καπνικών προϊόντων τα μεγαλύτερα ποσά εσόδων εμφανίζονται, όπως είναι αναμενόμενο, κατά τα έτη 2010 και 2011 δεδομένου ότι ο συγκεκριμένος φόρος εφαρμόζεται διαμορφούμενος επί της τιμής λιανικής πώλησης, αφού προηγουμένως έχει υπολογιστεί ο Ε.Φ.Κ που συνεισπράττεται. Επομένως, τα έσοδα από Φ.Π.Α ακολουθούν αναλογικά τις αυξομειώσεις των εσόδων από Ε.Φ.Κ. Αύξηση στις εισπράξεις σε σχέση με τα προηγούμενα δύο έτη παρατηρείται και το έτος 2016, αφού από 01.06.2016 αυξήθηκε ο συντελεστής Φ.Π.Α στα καπνικά, ο οποίος ανέρχεται σε ποσοστό 19,35% (από 18,7%) επί της τιμής λιανικής πώλησης των τσιγάρων.

Ως προς τα έσοδα από τον Φ.Π.Α στα αλκοολούχα προϊόντα δεν μπορεί να γίνει διαχωρισμός, διότι η πορεία τους δεν παρακολουθούνταν από την αρμόδια Δ/ση Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης και Φ.Π.Α της Α.Α.Δ.Ε σε ξεχωριστούς ΚΑ Εσόδων Προϋπολογισμού, όπως ισχύει με τα καπνικά και τα καύσιμα. Μέχρι και τον Απρίλιο του 2016 τα έσοδα από τον Φ.Π.Α ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, οχημάτων και αλκοολούχων προϊόντων καταχωρούνταν σε κοινό ΚΑ Εσόδου Προϋπολογισμού. Ωστόσο, από την 01/05/2016 και για στατιστικούς λόγους παρακολούθησης της πορείας των εισπράξεων από το νέο επιβαλλόμενο Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης στο κρασί, δημιουργήθηκε ο νέος ΚΑΕ Προϋπολογισμού 1122 για τον εισπραττόμενο ΦΠΑ αλκοολούχων προϊόντων που είτε τίθενται σε ανάλωση στο εσωτερικό της χώρας είτε πρόκειται για ενδοκοινοτικές συναλλαγές. Έτσι λοιπόν, μπορούμε να σχολιάσουμε την πορεία των εισπράξεων από τον Φ.Π.Α λοιπών προϊόντων (και όχι μεμονωμένα), παρατηρώντας ότι οι μεγάλες αυξήσεις εμφανίζονται το 2010 με τις δύο διαδοχικές αυξήσεις του συντελεστή, καθώς και τα έτη 2016 και 2017 που οφείλονται στην αύξηση του συντελεστή του Φ.Π.Α (από 23% στο 24%), στην αύξηση των εσόδων από τον Φ.Π.Α που εισπράττεται επί του νέου Ε.Φ.Κ. στο κρασί και επί του αυξημένου Ε.Φ.Κ στην μύρα, στην αλλαγή του τρόπου επιβολής του τέλους ταξινόμησης στα οχήματα από 01.06.2016, στην αύξηση του αριθμού των επιβατικών αυτοκινήτων που τέθηκαν σε ανάλωση και τέλος στην κατάργηση του φόρου πολυτελείας στα επιβατικά αυτοκίνητα. Για το έτος 2017, η αύξηση στις εισπράξεις του Φ.Π.Α προκύπτει από το ρυθμό τελωνισμού εισαγόμενων εμπορευμάτων που βαίνει αυξανόμενος στα πλαίσια της γενικότερης βελτίωσης του οικονομικού κλίματος της χώρας, από τον φόρο κατανάλωσης που επιβλήθηκε στα προϊόντα του καφέ και στα υγρά αναπλήρωσης των ηλεκτρονικών τσιγάρων από 01.01.2017, καθώς και από την αύξηση των χρηματιστηριακών τιμών στη διεθνή αγορά των πετρελαιοειδών προϊόντων.

4.3 Η νόμιμη και παράνομη ανάλωση τσιγάρων

Στον παρακάτω πίνακα 19 αποτυπώνονται οι ετήσιες φορολογικές μονάδες τσιγάρων που έχουν φορολογηθεί για να αναλωθούν στο εσωτερικό (δηλαδή εκτός των εξαγωγών και των ενδοκοινοτικών πωλήσεων) και διαπιστώνουμε την σταδιακή μείωση της κατανάλωσης σχεδόν κατά 50% από το 2009 έως και το 2017.

Πίνακας 19: Ποσότητες τσιγάρων που έχουν φορολογηθεί

ΕΤΗ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΣΙΓΑΡΩΝ	ΑΝΑΓΩΓΗ Φ.Μ ΣΕ ΠΑΚΕΤΑ ΤΩΝ 20 ΤΣΙΓΑΡΩΝ ³⁹
2009	34.050.131	1.702.506.550
2010	24.004.753	1.200.237.650
2011	25.629.837	1.281.491.850
2012	19.399.366	969.968.300
2013	18.743.567	937.178.350
2014	17.170.214	858.510.700
2015	16.806.653	840.332.650
2016	16.161.553	808.077.650
2017	15.928.831	796.441.550

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Αντίστοιχα, στον επόμενο πίνακα 20 παρουσιάζεται η αναλογία μεταξύ των κατασχεμένων πακέτων και των φορολογημένων τσιγάρων, με την αναλογία αυτή να αυξάνεται από 0,71% το 2009 σε 2,4% το 2017. Ειδικότερα για το έτος 2015, παρατηρείται η μεγαλύτερη αύξηση στην αναλογία αυτή φτάνοντας περίπου το 4%. Για την καλύτερη αποτύπωση των στοιχείων παραθέτουμε το επόμενο διάγραμμα 2, όπου απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών αυτών για την περίοδο 2009-2017. Τα φορολογημένα πακέτα τσιγάρων φαίνεται να έχουν μια καθοδική τάση, η οποία αμβλύνεται κάπως από το 2012 και έπειτα, ενώ τα κατασχεμένα πακέτα τσιγάρων έχουν διάφορες αυξομειώσεις χωρίς κάποια συγκεκριμένα τάση.

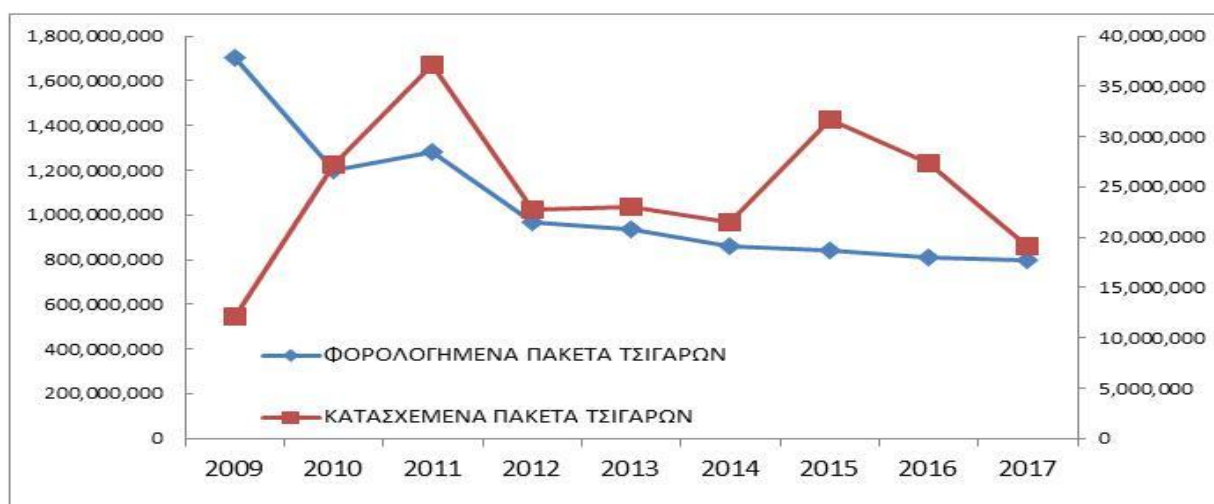
³⁹ Μετατρέπουμε μια φορολογική μονάδα=1000 τμχ τσιγάρων σε πακέτα των 20 τεμαχίων. Άρα $1000/20=50$ πακέτα που πολλαπλασιάζονται με τις φορολογικές μονάδες ανά έτος.

Πίνακας 20: Σύγκριση μεταξύ φορολογηθέντων και κατασχεθέντων τσιγάρων

ΕΤΗ	ΦΟΡΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ ΤΩΝ 20 ΤΕΜΑΧΙΩΝ	ΚΑΤΑΣΧΕΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ ΤΩΝ 20 ΤΕΜΑΧΙΩΝ ⁴⁰	ΠΟΣΟΣΤΟ Κ/Φ ΠΑΚΕΤΩΝ
2009	1.702.506.550	12.148.112	0,71%
2010	1.200.237.650	27.197.564	2,26%
2011	1.281.491.850	37.205.752	2,90%
2012	969.968.300	22.800.409	2,35%
2013	937.178.350	22.960.254	2,44%
2014	858.510.700	21.440.145	2,49%
2015	840.332.650	31.748.643	3,77%
2016	808.077.650	27.319.486	3,38%
2017	796.441.550	19.070.668	2,39%

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Διάγραμμα 2: Διαχρονική εξέλιξη φορολογηθέντων και κατασχεθέντων τσιγάρων

Σε συνδυασμό και με τον επόμενο πίνακα 21, όπου καταγράφουμε την ετήσια επιβάρυνση του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης μιας φορολογικής μονάδας την περίοδο της οικονομικής κρίσης (η επιβάρυνση του φόρου είχε μια αύξηση της τάξης του 66,5% μεταξύ των ετών 2009-2017), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών σε συνδυασμό με την μείωση των εισοδημάτων και την απώλεια θέσεων εργασίας οδήγησε στη μείωση της κατανάλωσης των νόμιμων τσιγάρων και στην στρόφη μιας μερίδας καταναλωτών στα παράνομα σιγάρα.

Ωστόσο, τα λαθραία καπνικά προϊόντα δεν υπόκεινται σε κανέναν ποιοτικό έλεγχο και δεν εξασφαλίζεται η τήρηση των στοιχειωδών συνθηκών υγιεινής κατά την παραγωγή, μεταφορά και αποθήκευσή τους, ενώ σύμφωνα με εργαστηριακές αναλύσεις του Γενικού Χημείου του Κράτους, σε παραποιημένα προϊόντα καπνού έχουν βρεθεί,

⁴⁰ Μετατρέπουμε τις κατασχεθείσες ποσότητες τσιγάρων σε πακέτα των 20 τεμαχίων. Άρα η κάθε κατασχεμένη ποσότητα ανά έτος διαιρείται με 20 τεμάχια.

μεταξύ άλλων, απορρίμματα καπνού, βαρέα μέταλλα και άλλα ξένα σώματα που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία.⁴¹

Πίνακας 21: Ετήσια φορολογική επιβάρυνση ανά φορολογική μονάδα

ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ ΑΝΑ Φ.Μ
2009	94,00€
2010	99,87 €
2011	130,31 €
2012	131,04 €
2013	135,82 €
2014	147,83 €
2015	152,89 €
2016	154,75 €
2017	156,57€

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

4.4 Η νόμιμη κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων

Στον παρακάτω πίνακα 22 παραθέτουμε τις καταγεγραμμένες πωλήσεις αλκοολούχων ποτών, όπως αυτές επηρεάστηκαν αρνητικά από τις γενικότερες εξελίξεις στην οικονομία και από τις αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών που εφαρμόζονται στα αλκοολούχα ποτά από το 2009. Παρατηρούμε, λοιπόν, την πτώση της κατανάλωσης κατά περίπου 50% των αλκοολούχων προϊόντων την περίοδο 2009-2016. Οι πωλήσεις των αλκοολούχων ποτών έφτασαν το 2016 τα 4 εκ. 9λιτρα κιβώτια έναντι 7,89εκ. 9λιτρων κιβωτίων το 2009. Επίσης, για την καλύτερη απεικόνιση των στοιχείων παραθέτουμε το επόμενο διάγραμμα.

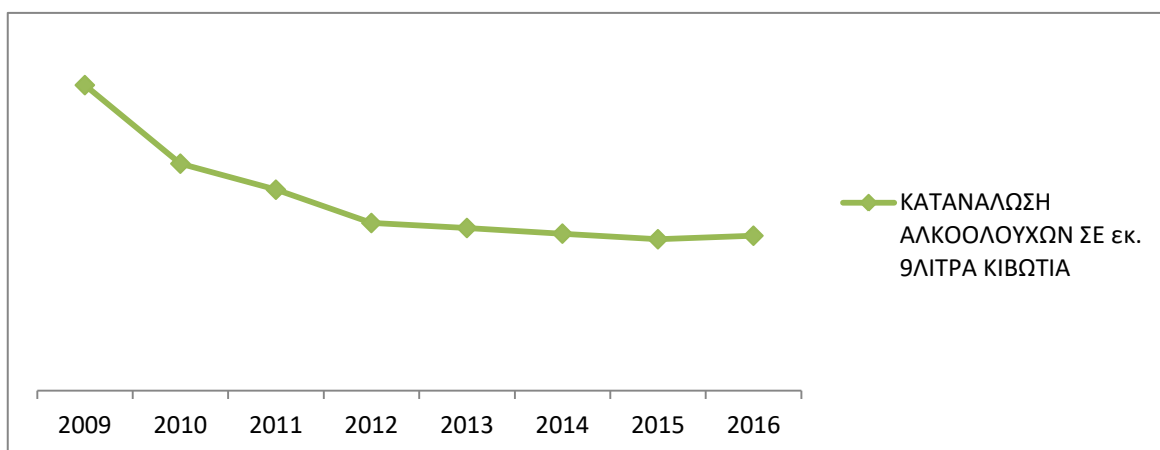
Πίνακας 22: Κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων σε εκ. 9λιτρα κιβώτια

ΕΤΗ	Κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων σε εκ. 9λιτρα κιβώτια
2009	7,892
2010	5,862
2011	5,189
2012	4,329
2013	4,200
2014	4,054
2015	3,909
2016	4,000

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)-ΙΟΒΕ

⁴¹ Χιόνης Δ, 2016

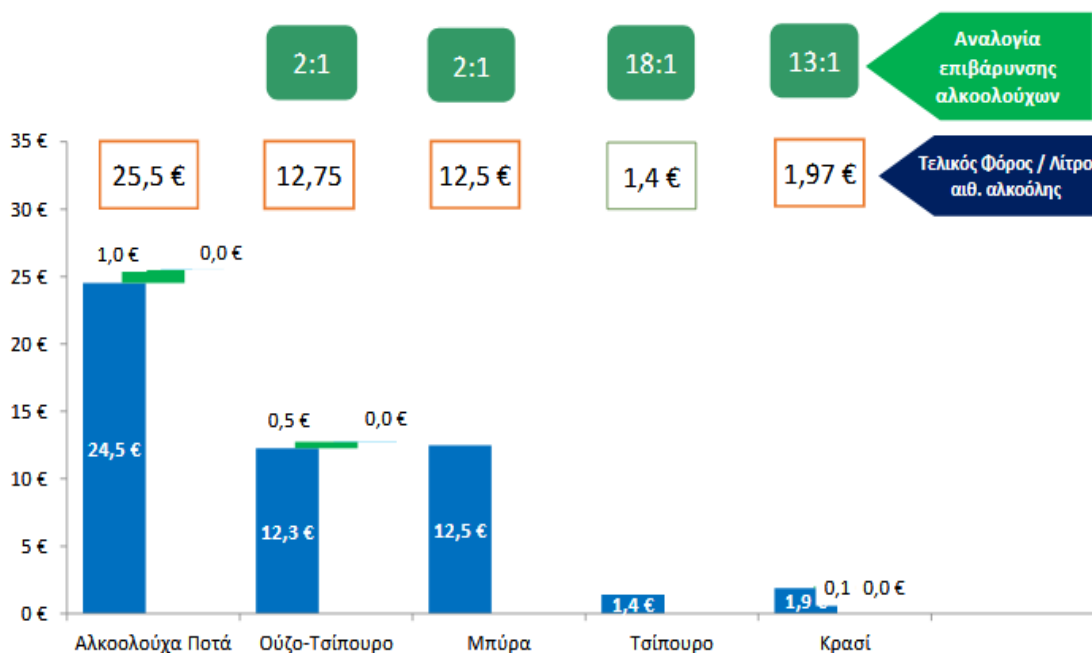
Διάγραμμα 3: Κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων σε εκ. 9λιτρα κιβώτια

Διαπιστώνουμε ότι ο κλάδος των αλκοολούχων ποτών βρίσκεται αντιμέτωπος με τη συρρίκνωση της νόμιμης αγοράς. Η παρατεινόμενη λιτότητα των τελευταίων ετών, αλλά και ειδικότερα η ανορθολογική φορολογική πολιτική που υιοθετήθηκε στα αλκοολούχα ποτά έχει προκαλέσει ουσιώδεις ανισορροπίες και σημαντικές στρεβλώσεις στην αγορά, λειτουργώντας εντελώς αντιπαραγωγικά. Σε αυτό το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, οι καταναλωτές έχουν μειώσει τόσο τις εξόδους τους για σκοπούς διασκέδασης όσο και την κατανάλωση ποτών ανά έξοδο, ενώ έχουν στραφεί σε ποτά με χαμηλότερες τιμές (π.χ. μύρα, κρασί, ούζο, τσίπουρο) και σε άλλες μορφές διασκέδασης (σπίτι, τσιπουράδικα, bar - restaurants κ.λπ.) ή έχουν στραφεί σε αλκοολούχα προϊόντα αμφιβόλου προέλευσης επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία.

Η προτίμηση των καταναλωτών να στραφούν κατά κύριο λόγο στην μύρα, το κρασί και το τσίπουρο επαφίεται, όπως προείπαμε, στην φορολογική πολιτική που εφαρμόζεται στα αλκοολούχα προϊόντα και δημιουργεί διακρίσεις μεταξύ τους. Και θα εξηγήσουμε τους λόγους που συμβαίνει αυτό: ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης που επιβάλλεται στα αλκοολούχα ποτά είναι διπλάσιος έναντι του αντίστοιχου φόρου στο εμφιαλωμένο ούζο, στο τσίπουρο και στην μύρα. Περαιτέρω, υπάρχει μεγάλη διαφορά στη φορολόγηση εμφιαλωμένου τσίπουρου και τσίπουρου διημέρων (ο φορολογικός συντελεστής στο τσίπουρο διημέρων βρίσκεται στο 1/10 περίπου του συντελεστή που εφαρμόζεται στο επίσημο εμφιαλωμένο τσίπουρο), η οποία σε συνδυασμό με την απουσία ελέγχων στην εμπορία του τσίπουρου διημέρων ισχυροποιεί τα κίνητρα για την παραγωγή και παράνομη εμπορία του. Ενδεικτικά, στο διάγραμμα 4 από πρόσφατη μελέτη του IOBE, παρατηρούμε τη δυσανάλογη επιβάρυνση του ειδικού φόρου κατανάλωσης ανά λίτρο αλκοολούχου προϊόντος για το 2017.

Διάγραμμα 4: Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης ανά κατηγορία αλκοολούχου προϊόντος

Πηγή: IOBE, 2018

Η αναλογία αυτή υπολογίζεται για το ούζο και τα αλκοολούχα ποτά 2 προς 1, αντίστοιχα της μπύρας 2 προς 1, το τσίπουρο διημέρων 18 προς 1 και του κρασιού 13 προς 1.⁴² Επίσης, στο διάγραμμα αποτυπώνεται η ανισοκατανομή του τελικού φόρου δημιουργώντας διακρίσεις μεταξύ των προϊόντων. Ο τελικός Ε.Φ.Κ., συμπεριλαμβανομένων των επιβαρύνσεων χαρτοσήμου, του ΟΓΑ επί του χαρτοσήμου και του Ε.Τ.Ε.Π.Π.Α.⁴³, είναι €25,5 ανά 100 λίτρα αιθυλικής αλκοόλης στα αλκοολούχα ποτά, €12,75 σε ούζο και τσίπουρο, €12,5 στη μπύρα και για το κρασί μόλις €1,97, ενώ ο φόρος για το τσίπουρο διημέρων είναι €1,4. Η δυσανάλογη επίπτωση του φόρου στα αλκοολούχα είναι εμφανής ακόμη και στις μερίδες σεβριρίσματος, π.χ. αυτές που σεββίρονται στην ontrade αγορά (μπαρ, εστιατόρια, ξενοδοχεία κ.ά.).

⁴² Μελέτη Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2018

⁴³ Ειδικό Ταμείο Ελέγχου Ποιότητας και Παραγωγής Αλκοόλης και Αλκοολούχων ποτών.

4.5 Το λαθρεμπόριο καπνού

Πριν από μια δεκαετία το παράνομο εμπόριο χαρακτηριζόταν κυρίως από το λαθρεμπόριο εμπορευματοκιβωτίων τσιγάρων γνωστών εμπορικών σημάτων⁴⁴ σε μεγάλη κλίμακα. Τα τελευταία έτη έχει μειωθεί το σχετικό μερίδιο τους στην παράνομη αγορά καπνού. Αντιθέτως, παρουσιάζουν άνοδο η παραποίηση, η παράνομη παραγωγή και, κυρίως, το λαθρεμπόριο των «φτηνών λευκών» τσιγάρων, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα 23. Επίσης, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα⁴⁵, εξελίσσεται το φαινόμενο του bootlegging, δηλαδή η αγορά αγαθών σε μια χώρα, αλλά η κατανάλωση ή η μεταπώληση γίνεται σε μια άλλη, χωρίς να καταβάλλονται οι ισχύοντες φόροι και δασμοί. Σε γενικές γραμμές, τα «φτηνά λευκά» τσιγάρα αναφέρονται σε νέες μάρκες τσιγάρων που παράγονται με έναν ανοιχτό και μη παράνομο τρόπο και προορίζονται μόνο ή κατά κύριο λόγο για την παράνομη αγορά άλλων χωρών. Ως κύριες μάρκες αναφέρονται οι Gold Mount, Sovereign Gold, Raquel, RGD, Cleopatra, Royal, Camel ford, Cooper, Camelot, κλπ.⁴⁶

Πίνακας 23: Αναλογία κατασχεμένων καπνικών ανά είδος

ΕΤΗ/ΕΙΔΟΣ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cheap Whites	81%	80,5%	91,5%	90,5%	91,5%	93%	93%	94%
Ελληνικής Προέλευσης	10%	5,5%	1,5%	8%	5%	3%	2,5%	3%
Διεθνούς Προέλευσης	9%	14%	7%	1,5%	3,5%	4%	4,5%	3%

Πηγή: *Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)*

Είναι γεγονός ότι το οργανωμένο έγκλημα διακινεί λαθραία πολλές διαφορετικές μάρκες τσιγάρων από όλον τον κόσμο. Σε αποθήκες βρίσκονται και κατάσχονται τσιγάρα από διαφορετικές μάρκες, οι περισσότερες από τις οποίες συχνά είναι άγνωστες στην Ελλάδα. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης λαθραίων προϊόντων καπνού είναι, κατά σειρά σπουδαιότητας: η Κίνα, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα⁴⁷, το Βιετνάμ, η Μαλαισία, η Ρωσία, η Σιγκαπούρη, η Λευκορωσία και η Ουκρανία. Η Κίνα εξακολουθεί να αποτελεί τη χώρα προέλευσης του μεγαλύτερου μέρους των παράνομων τσιγάρων. Τα παράνομα φορτία αποστέλλονται είτε απευθείας σε ευρωπαϊκά λιμάνια είτε μεταφορτώνονται μέσω της Σιγκαπούρης και της Μαλαισίας, όπου το παράνομο εμπόριο επιτείνεται από τον ανεπαρκή έλεγχο στις ελεύθερες ζώνες.⁴⁸ Ενώ στο παρελθόν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα φαίνεται να αποτελούσαν

⁴⁴ Περιλαμβάνονται εμπορικά σήματα των τεσσάρων κυριότερων παγκόσμιων παραγωγών: Philip Morris International, Japan Tobacco International, British American Tobacco και Imperial Tobacco Limited

⁴⁵ Έκθεση Παγκόσμιας Τράπεζας, 2013

⁴⁶ KPGM Project Star 2012 Results, 2013

⁴⁷ Όσον αφορά την Κίνα, τα κράτη μέλη ανέφεραν συχνότερα τους λιμένες Xiamen Shekou, Guang, Zho, Huang Pou, Ningbo και Yantian· στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αναφέρθηκαν οι λιμένες Jebel Ali και Ντουμπάι.

⁴⁸ Ελεύθερη ζώνη (free zone) ονομάζεται συγκεκριμένος περίφρακτος και φυλασσόμενος χώρος εντός των λιμένων που διατίθεται ειδικά για εμπορεύματα προερχόμενα από το εξωτερικό με προορισμό πάλι

κυρίως τόπο μεταφόρτωσης, οι τρέχουσες πληροφορίες επισημαίνουν σαφώς το νέο τους ρόλο ως σημαντικό τόπο παραγωγής για άλλα σήματα⁴⁹, ιδίως στις ελεύθερες ζώνες.

Η Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης για την είσοδο φορτίων από την Κίνα και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Συχνά, τα αποστελλόμενα εμπορεύματα μεταφορτώνονται στην Αίγυπτο, την Τουρκία και σε άλλα λιμάνια της ανατολικής Μεσογείου. Παρά τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί, τα ανατολικά σύνορα της ΕΕ εξακολουθούν να αποτελούν στόχο παράνομου εμπορίου, ιδίως η περιοχή της Βαλτικής. Στην περίπτωση αυτή οι κύριες χώρες προέλευσης είναι η Ρωσία, η Ουκρανία και η Λευκορωσία. Στην περίπτωση της Ρωσίας και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, τα περισσότερα από τα κατασχεθέντα προϊόντα είναι γνήσια. Αυτό σημαίνει ότι παράγονται νόμιμα, αλλά σε ποσότητες που υπερβαίνουν σημαντικά την τοπική ζήτηση στις χώρες προέλευσης. Ανεξάρτητα από το εάν καταβάλλονται δασμοί στη χώρα καταγωγής τους, τα προϊόντα αυτά στη συνέχεια εισάγονται παράνομα στην ΕΕ.⁵⁰

Η Ελλάδα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως χώρα διαμετακόμισης και όχι τόσο ως χώρα παραγωγής ή τελικού προορισμού των καπνικών προϊόντων κι αυτό επειδή η χώρα μας αποτελεί διαμετακομιστικό σταθμό λαθρεμπορευμάτων καπνού, δεδομένου ότι το 70-75% των παρανόμως εισαχθέντων τσιγάρων προωθείται τελικά σε άλλες χώρες της ΕΕ, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν ανθεί μαύρη αγορά τσιγάρων και χύμα καπνού ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα.⁵¹

4.5.1 Τρόποι δράσης των λαθρεμπόρων καπνικών

Ο τρόπος εισαγωγής των τσιγάρων και του καπνού γίνεται είτε νομότυπα, μέσω των θεσμοθετημένων σημείων εισόδου προϊόντων από το εξωτερικό, είτε παράνομα και συνήθως με πλοία τα οποία προσεγγίζουν ερημικές ακτές της χώρας και μεταφορτώνουν τα τσιγάρα σε φορτηγά αυτοκίνητα για την διανομή τους στην Ελλάδα ή τη μεταφορά τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Παρακάτω γίνεται μια προσπάθεια συνοπτικής καταγραφής των βασικών τρόπων δράσης των λαθρεμπόρων καπνικών προϊόντων, όπως αυτές προκύπτουν κυρίως από την εμπειρία των ελεγκτικών αρχών:

- ❖ Μέσω χερσαίας μεταφοράς με οχήματα από θεσμοθετημένα ή μη, σημεία εισόδου (από/προς Αλβανία, Βουλγαρία, Τουρκία), μέσα σε ειδικές κρύπτες ή/και καλυπτόμενα από άλλα νόμιμα μεταφερόμενα προϊόντα (τρόφιμα, είδη ένδυσης, συσκευές, νωπά οπωροκηπευτικά κ.λπ.) ή/και με λεωφορεία (ΚΤΕΛ, τουριστικά εξωτερικού), εν αγνοία των ιδιοκτητών και των οδηγών τους, όπου οι παραβάτες είτε μεταφέρουν τα λαθραία προϊόντα ως αποσκευές είτε τα αποστέλλουν ως ασυνόδευτα δέματα. Τα συνοδευτικά παραστατικά συνήθως είναι πλαστά (τιμολόγια, δελτία αποστολής, κλπ) και τα αναφερόμενα σε αυτά ονόματα φυσικών ή νομικών προσώπων για την παραλαβή τους ψευδή ή ανύπαρκτα.⁵²

το εξωτερικό και τα οποία δεν υπόκεινται σε τελωνειακές διατυπώσεις και σε δασμοφορολογικές επιβαρύνσεις.

⁴⁹ Όπως Richman, Manchester, Marble, Gold Mount, Capital.

⁵⁰ CSD FINOCA, 2015

⁵¹ Χιόνης Δ., 2016

⁵² Έκθεση Ελληνικής Αστυνομίας για το 2017, 2018

- ❖ Μέσω ενάλιας μεταφοράς με πλοία και μεταφόρτωση τσιγάρων σε μικρότερα σκάφη τα οποία εκφορτώνουν σε περιοχές που είναι ερημικές, με ελάχιστο φωτισμό και δυσκολία στην πρόσβαση όπως η Πελοπόννησος, τα νησιά του Ιονίου Πελάγους και η Κρήτη ή μεταφορτώνονται σε φορτηγά αυτοκίνητα για την διανομή τους στην υπόλοιπη Ελλάδα ή τη μεταφορά τους σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Για την κάλυψη του παράνομου φορτίου χρησιμοποιούνται διάφορα προϊόντα, όπως έπιπλα, είδη ένδυσης, λαχανικά, χαρτικά, κ.λ.π.
- ❖ Μέσω φόρτωσης σε εμπορευματοκιβώτια (containers) ή ως χύδην φορτία σε φορτηγά πλοία από τις ελεύθερες ζώνες λιμένων τρίτων χωρών της ανατολικής Μεσογείου με εικονικούς τελικούς προορισμούς ευρωπαϊκά λιμάνια χωρών εκτός ΕΕ ή λιμένες άλλων τρίτων χωρών της Μεσογείου. Τα πλοία αυτά τελούν υπό σημαίες ευκαιρίας προς αποφυγή εκ μέρους των πλοιοκτητών των υποχρεώσεων που επιβάλλουν οι διεθνείς συμβάσεις για την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, του ελέγχου προς ένταξη σε νηολόγιο, των επιθεωρήσεων και του εντοπισμού τους σε περίπτωση κατάσχεσης. Συνήθως τα παραστατικά που συνοδεύουν το φορτίο περιέχουν στοιχεία που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.
- ❖ Μέσω εναέριας μεταφοράς μέσα σε αποσκευές επιβατών πτήσεων. Ωστόσο, οι μεταφερόμενες ποσότητες είναι μικρότερες δεδομένου του μεγαλύτερου κινδύνου διενέργειας ελέγχου από τις διωκτικές αρχές λόγω υπέρβαρου φορτίου.
- ❖ Μέσω εσωτερικής διακίνησης και διάθεσης των καπνικών προϊόντων στους τελικούς καταναλωτές. Εμπλέκονται τόσο ημεδαπές όσο και αλλοδαπές ομάδες, οι οποίες δρουν σε τοπικό (στα μεγάλα αστικά κέντρα), περιφερειακό ή/και πανελλήνιο επίπεδο. Η διακίνηση πραγματοποιείται με διάφορους τρόπους (με ΙΧΕ, ΙΧΦ, ΔΧΕ αυτοκίνητα και μοτοσυκλέτες, με λεωφορεία του ΚΤΕΛ, με εταιρίες ταχυμεταφορών).⁵³ Η δε πώληση-διάθεση των λαθραίων τσιγάρων λαμβάνει χώρα κυρίως σε υπαίθριες-λαϊκές αγορές, καταστήματα (ψιλικά, περίπτερα, κ.λπ.) και στο δρόμο.

Οι εγκληματικές ομάδες χρησιμοποιούν ευρέως τις νομότυπες δομές για τη διευκόλυνση (ίδρυση εικονικών εταιριών διεθνών μεταφορών, διαφήμιση προϊόντων μέσω διαδικτύου, αποστολή λαθραίων τσιγάρων με εταιρίες ταχυδιανομής) και απόκρυψη των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων και κερδών (μίσθωση αποθηκών, νομιμοποίηση εσόδων μέσω αγοράς κερδισμένων δελτίων Ο.Π.Α.Π.). Επιπλέον, λαμβάνουν διάφορα μέτρα, όπως χρήση προπομπών και τσιλιαδόρων κατά τη μεταφορά των λαθραίων, αποθήκευση λαθραίων σε αποθήκες, πανεπιστημιακούς χώρους, χρήση ψευδών στοιχείων ταυτότητας, χρήση πλαστών παραστατικών, χρήση συσκευών ενδοεπικοινωνίας για επικοινωνία μελών τους, χρήση συνθηματικών κατά τις επικοινωνίες των μελών τους κ.λ.π.

Οι λαθρέμποροι κάνουν κατάχρηση των τελωνειακών διαδικασιών και των διαδικασιών που αφορούν τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, οι οποίες επιτρέπουν την κυκλοφορία εμπορευμάτων υπό το καθεστώς αναστολής του φόρου. Για παράδειγμα, τα τσιγάρα που παράγονται στο εσωτερικό της Ε.Ε και δηλώνονται για εξαγωγή, στην πραγματικότητα δεν εξάγονται ή μεταφέρονται λαθραία πίσω στην Ε.Ε μετά την εξαγωγή. Ομοίως, οι εισαγωγές μπορούν να κυκλοφορούν στο εσωτερικό της

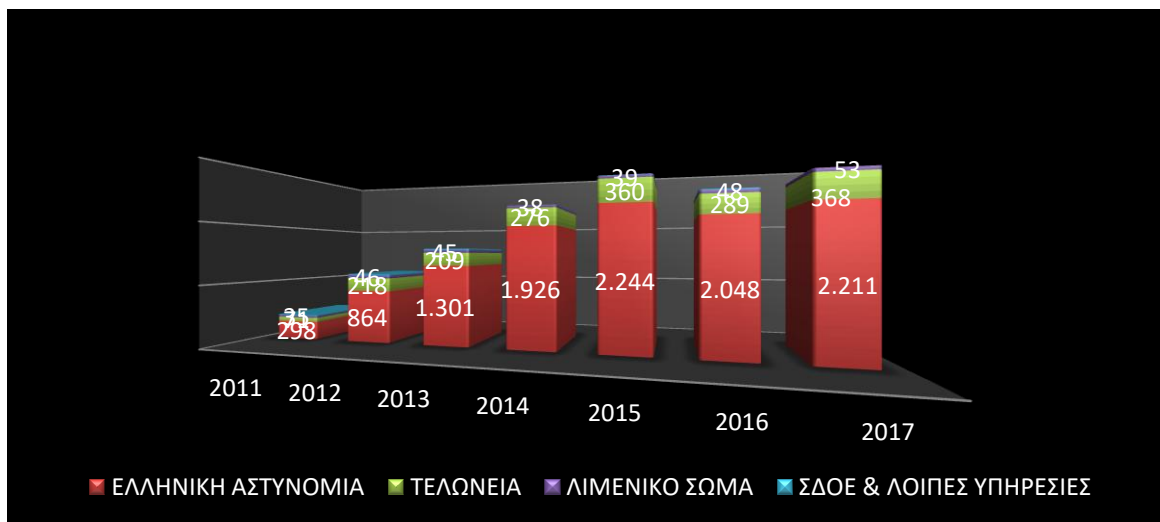
⁵³ Έκθεση Ελληνικής Αστυνομίας για το έτος 2017, 2018

τελωνειακής ένωσης στο πλαίσιο της διαδικασίας της διαμετακόμισης, χρησιμοποιώντας πολλαπλές εικονικές κινήσεις ώστε να αποκρύπτεται ο πραγματικός προορισμός των τσιγάρων. Με τον τρόπο αυτό, τα τσιγάρα διανέμονται στην παράνομη αγορά της Ε.Ε χωρίς να καταβάλλεται ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης και ο Φ.Π.Α.

4.5.2 Στατιστικά στοιχεία για το λαθρεμπόριο καπνού

Από τον παρακάτω πίνακα 24 παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση από το έτος 2015 και έπειτα στις υποθέσεις λαθρεμπορίας καπνικών προϊόντων με τις οποίες ασχολήθηκαν οι διωκτικές αρχές (Ελληνική Αστυνομία, Λιμενικό Σώμα, Τελωνεία και Σ.Δ.Ο.Ε). Επελήφθησαν συνολικά σε 2.659 υποθέσεις για το έτος 2015, σε 2.410 υποθέσεις για το έτος 2016 και σε 2.632 υποθέσεις το επόμενο έτος, ενώ κατέσχεσαν αντίστοιχα 634.972.879 τεμάχια τσιγάρων το 2015, 546.389.730 τεμάχια τσιγάρων το 2016 και 381.413.371 τεμάχια τσιγάρων το 2017. Οι υποθέσεις λαθρεμπορίας καπνικών προϊόντων ανάμεσα στα έτη 2011 και 2017 είναι αυξημένες κατά περίπου 5,5 φορές γεγονός που μας αποδεικνύει ότι οι ελεγκτικές αρχές αφενός προβαίνουν σε περισσότερους και πιο στοχευμένους ελέγχους και αφετέρου ότι έχουν αυξηθεί αναλογικά τα ποσοστά λαθρεμπορίας.

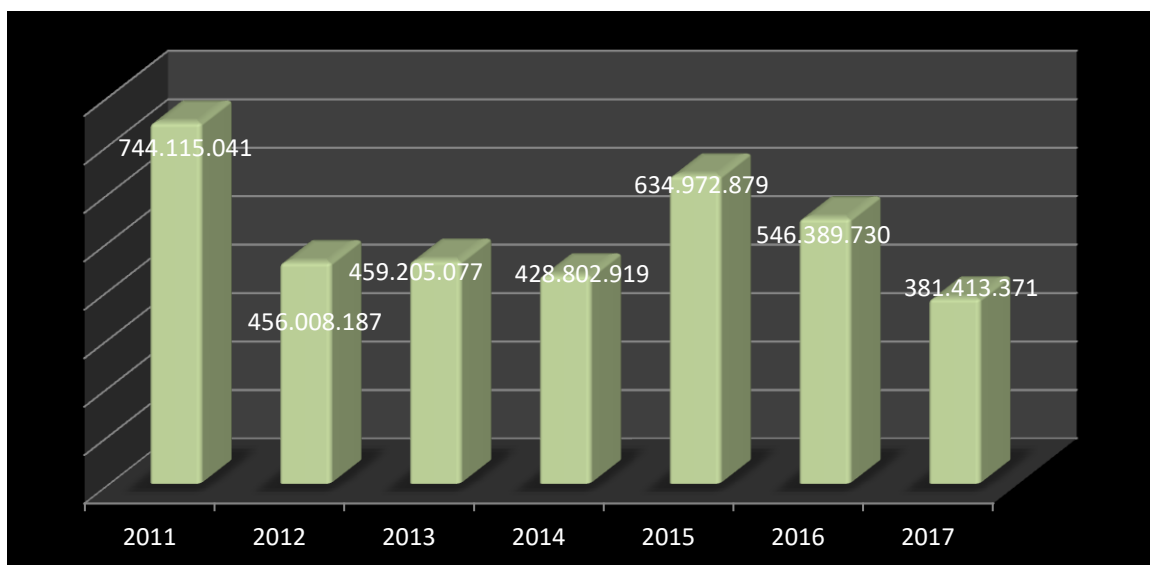
Πίνακας 24: Υποθέσεις λαθρεμπορίας καπνικών προϊόντων ανά υπηρεσία

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)- Ελληνική Αστυνομία

Αν παρατηρήσουμε συνδυαστικά και τους επόμενους πίνακες 25 και 26 διαπιστώνουμε ότι οι υποθέσεις λαθρεμπορίας για το έτος 2011 μπορεί να ήταν περιορισμένες (μόλις 417) σε σχέση με τα επόμενα έτη και κυρίως την περίοδο 2015 και 2017, όμως κατασχέθηκαν συνολικά 744.114.041 τεμάχια τσιγάρων με το ύψος των διαφυγόντων δασμών και φόρων να εκτιμάται σε πάνω από 125 εκατομμύρια ευρώ. Κατά αναλογία, λοιπόν, των κατασχεμένων ποσοτήτων υπολογίζονται και οι διαφυγόντες δασμοί και φόροι αυτών από τις Τελωνειακές Αρχές.

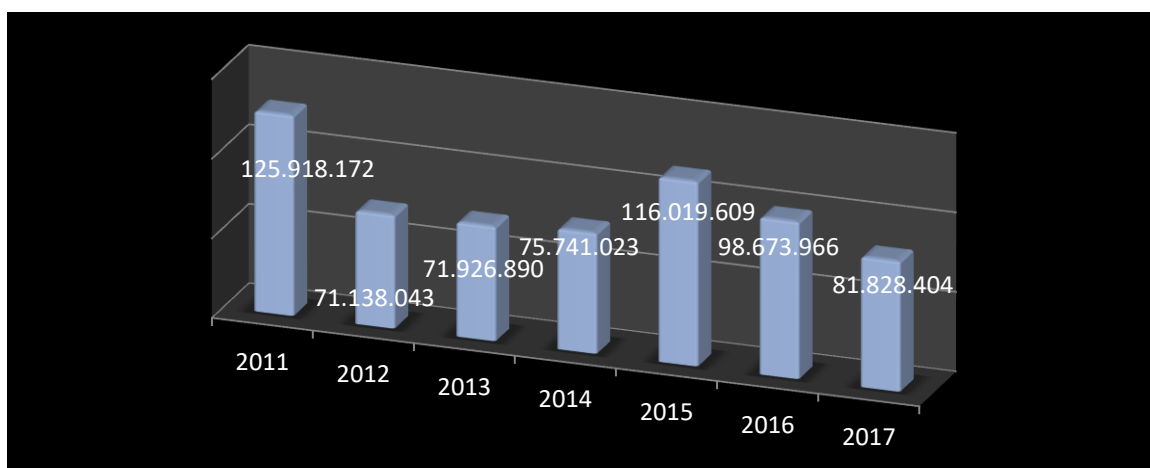
Πίνακας 25: Κατασχεμένες ποσότητες καπνικών

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι το έτος 2015 κατασχέθηκαν συνολικά 634.972.879 τεμάχια τσιγάρων με τους διαφυγόντες δασμούς και φόρους να ανέρχονται συνολικά σε 116.019.609 ευρώ. Ένα χρόνο αργότερα, κατασχέθηκαν 546.389.730 τεμάχια τσιγάρων με τους διαφυγόντες δασμούς και φόρους να ανέρχονται σε 98.673.966 ευρώ. Το έτος 2017, ενώ αυξήθηκαν οι υποθέσεις λαθρεμπορίας κατασχέθηκαν λιγότερες ποσότητες καπνικών προϊόντων με τους διαφυγόντες δασμούς και φόρους αν αυτά είχαν τεθεί σε νόμιμη ανάλωση να αγγίζουν τα 81.828.404 ευρώ.

Πίνακας 26: Διαφυγόντες δασμοί και φόροι

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

4.6 Το λαθρεμπόριο αλκοολούχων προϊόντων

Το λαθρεμπόριο αλκοολούχων ποτών δεν αποτελεί μόνο πληγή για τα δημόσια έσοδα, αλλά ενέχει σοβαρούς κινδύνους και για την υγεία καθώς τα παράνομα προϊόντα συχνά περιέχουν ακατάλληλες ή ακόμα και επικίνδυνες προσμίξεις που μπορεί να προκαλέσουν σοβαρές βλάβες στην υγεία όσων τα καταναλώνουν. Είναι προφανές ότι όχι μόνο δημοσιονομικοί λόγοι, αλλά και λόγοι δημόσιας υγείας επιβάλλουν τη λήψη δραστικών προς την κατεύθυνση της εξάλειψης ή του ουσιώδους περιορισμού αυτής της μορφής λαθρεμπορίας μέτρων.

Ένας κρίσιμος παράγοντας που επηρεάζει την ελαστικότητα με την οποία αντιδρά η επίσημη αγορά στις φορολογικές «προκλήσεις» είναι η εύκολη πρόσβαση σε ένα υποκατάστατο με χαμηλότερη φορολογία ή σε ένα προϊόν που διατίθεται παράνομα. Για παράδειγμα, ο Ε.Φ.Κ στην Ελλάδα είναι κατά 4,5 φορές υψηλότερος σε σύγκριση με τις γειτονικές χώρες (Βουλγαρία και Βόρεια Μακεδονία) και κατά 4 φορές περίπου υψηλότερος από τη Σερβία και το Μαυροβούνιο. Η Βουλγαρία συνεχίζει να έχει ταινία ασφαλείας στα αλκοολούχα ποτά ότι δηλαδή έχει καταβληθεί ο Ε.Φ.Κ. στη γειτονική χώρα. Γίνεται, λοιπόν, αρχικά η εισαγωγή στη Βουλγαρία με τον χαμηλό συντελεστή φορολογίας και μετά τα αλκοολούχα ποτά διοχετεύονται στην Ελλάδα χωρίς να ακολουθείται η νόμιμη διαδικασία, δηλαδή χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις από το τελωνείο εισόδου για να καταβληθεί η διαφορά του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης.

Εκτός όμως από το «εισαγόμενο» λαθρεμπόριο, έχουμε και την παράνομη διακίνηση τσίπουρου. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, κάθε αμπελουργός έχει το δικαίωμα να αποστάξει στέμφυλα έως περίπου 7.100 κιλά, μετά τη χωρική οινοποίηση των σταφυλιών που παρήγαγε από τα δικά του αμπέλια και να παράξει τσίπουρο ως 1.280 κιλά απόσταγμα περίπου στους 40% vol για τέσσερα 48ωρα, συνήθως κατά το δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου. Το ελαστικό νομικό καθεστώς αποδίδεται στο γεγονός ότι αρχικά η παραγωγή και διακίνηση του χύμα τσίπουρου είχε στόχο την προστασία των ιδιοκτητών και καλλιεργητών αμπελώνων για μικρή παραγωγή και ιδιωτική χρήση. Σε αυτό το πνεύμα είχε άλλωστε υιοθετηθεί διακριτική φορολόγηση. Με τις αλλαγές του εθνικού νομικού πλαισίου από το 1993, άρχισε η διακίνηση του χύμα τσίπουρου χωρίς τοπικούς και χρονικούς περιορισμούς και το θέμα έλαβε ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

Τι συμβαίνει όμως στην πραγματικότητα; Εκτός από τις ποσότητες που παράγονται με το καθεστώς του προϊόντος απόσταξης διήμερων αποσταγματοποιών, παράγονται παράλληλα πολλαπλάσιες ποσότητες που διοχετεύονται για εμπορική χρήση, αξιοποιώντας το υπερβολικά χαμηλό καθεστώς φορολόγησης του προϊόντος απόσταξης διήμερων αποσταγματοποιών. Η μεγάλη διαφορά που υπάρχει στον Ε.Φ.Κ μεταξύ του χύμα τσίπουρου και των αντίστοιχων εμφιαλωμένων, οφείλεται στην κείμενη νομοθεσία και στην αδυναμία των ελεγκτικών μηχανισμών, λόγω της διασποράς των δικαιούχων άδειας απόσταξης χύμα ποτού, καθιστώντας σχεδόν αδύνατο τον φορολογικό, υγειονομικό και ποιοτικό έλεγχο των παραγόμενων και διακινούμενων προϊόντων. Το τσίπουρο διήμερων αποτελεί το ιδανικό όχημα για «ξέπλυμα» λαθραίου οινοπνεύματος, καθώς και διέξοδο για νομιμοποίηση παρανόμως παραχθέντων και διακινούμενων αλκοολούχων ποτών (λικέρ ρακόμελο, παλαιωμένο τσίπουρο κλπ.).

Από τα επίσημα στοιχεία του Συνδέσμου Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων και Αλκοολούχων Ποτών⁵⁴, προκύπτει ότι από τους 85 επίσημους αποσταγματοποιούς

⁵⁴Μελέτη του Συνδέσμου Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων Αλκοολούχων Ποτών, 2017

που εμφιαλώνουν το προϊόν τους (εκ των οποίων σε μόνιμη βάση λειτουργούν 67), διακινούνται ετησίως περίπου 3 εκατ. λίτρα ποτού και το οικονομικό όφελος από την είσπραξη του Ε.Φ.Κ ανέρχεται στα 15 εκατ. περίπου. Από την άλλη πλευρά, από τους 5.000 με 6.000 άμβυκες (οι περισσότεροι εξ αυτών είναι διασπαρμένοι σε όλη την Ελλάδα, ακόμη και σε πολύ απομακρυσμένες περιοχές) που χρησιμοποιούνται ανά έτος από τους 30.000 περίπου δικαιούχους άδειας απόσταξης χύμα τσίπουρου, η δηλωμένη παραγωγή ανέρχεται στα 5 με 7 εκατ. λίτρα ποτού και ο καταβαλλόμενος Ε.Φ.Κ ανέρχεται στα 7 με 9 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, σύμφωνα με το πόρισμα Επιτροπής του Υπ. Οικονομικών το 2013 για την επανεξέταση του καθεστώτος των μικρών αποσταγματοποιών, το πραγματικό ύψος παραγωγής τσίπουρου (διημέρων) εκτιμάται σε 24 εκ. λίτρα το χρόνο.⁵⁵

Άλλωστε καθόλου τυχαίο δεν είναι που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέπεμψε την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, επειδή δεν εφαρμόζει τον κανονικό συντελεστή Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης σε δύο συγκεκριμένα αλκοολούχα ποτά, το ούζο και το τσίπουρο. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ε.Ε, πρέπει να εφαρμόζεται ο ίδιος συντελεστής για την αιθυλική αλκοόλη που χρησιμοποιείται για την παραγωγή αλκοολούχων ποτών, εκτός εάν ισχύουν εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις. Η Ελλάδα παραβιάζει τους κανόνες της Ε.Ε, εφαρμόζοντας μειωμένους συντελεστές, δεδομένου ότι ευνοεί την εγχώρια παραγωγή συγκεκριμένων αλκοολούχων ποτών. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την αρχή που απαγορεύει την εσωτερική φορολογία, η οποία συνεπάγεται έμμεση προστασία των εγχώριων προϊόντων ή επιβολή στα προϊόντα άλλων κρατών μελών οιασδήποτε εσωτερικών φόρων ανώτερων από εκείνους που επιβαρύνουν ομοειδή εθνικά προϊόντα.⁵⁶

4.6.1 Τρόποι δράσης των λαθρεμπόρων αλκοολούχων προϊόντων

Ο τρόπος δράσης (*modus operandi*) των «εμπλεκόμενων» στο λαθρεμπόριο αλκοολούχων προϊόντων δεν διαφοροποιείται ιδιαίτερα από το λαθρεμπόριο προϊόντων καπνού. Έτσι, η διακίνηση και η εισαγωγή των λαθραίων προϊόντων στη χώρα μας πραγματοποιείται κατά βάση δια των χερσαίων συνόρων με μεταφορικά μέσα (Ι.Χ.Ε, Ι.Χ.Φ κ.λ.π) με το παράνομο εμπόρευμα να προέρχεται στις περισσότερες των περιπτώσεων από τη Βουλγαρία. Σε σχέση με το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων, η μόνη διαφορά εντοπίζεται στο τελικό στάδιο της όλης δραστηριότητας, καθώς οι δράστες δεν διακινούν τις λαθραίες ποσότητες στο υπαίθριο εμπόριο, αλλά τις προορίζουν σε συγκεκριμένους αποδέκτες για άμεση κατανάλωση.

Οι συνήθεις μεθοδολογίες διάπραξης παραβάσεων στην παραγωγή και τη διακίνηση αλκοολούχων προϊόντων είναι οι εξής:

- α) Εικονικές εξαγωγές αιθυλικής αλκοόλης αλκοολούχων ποτών προς γειτονικές τρίτες χώρες.
- β) Λειτουργία παράνομων εργαστηρίων παρασκευής ποτών, με σκοπό την απομίμηση ευρέως κυκλοφορούντων παρόμοιων προϊόντων.
- γ) Λαθραία εισαγωγή ποσοτήτων αιθυλικής αλκοόλης στη χώρα κυρίως από όμορες βαλκανικές χώρες και την Ιταλία. Συνήθως στα φορτωτικά έγγραφα δηλώνεται ότι

⁵⁵Εκθεση Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2018

⁵⁶«Η Επιτροπή παραπέμπει την Ελλάδα στο Δικαστήριο λόγω του μειωμένου συντελεστή ειδικού φόρου κατανάλωσης που εφαρμόζει στο «τσίπουρο» και την «τσικουδιά» Πηγή: Taxheaven <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/33656>

μεταφέρεται γλυκόζη, φρουκτόζη ή ελαιόλαδο, ενώ στην πραγματικότητα διακινείται οινόπνευμα.

δ) Διάθεση στην κατανάλωση συνθετικής αιθυλικής αλκοόλης εμφιαλωμένης και συσκευασμένης με την ένδειξη «καθαρό οινόπνευμα 95 βαθμών».

ε) Εμφιάλωση λαθραίου οινοπνεύματος με παραποιημένα σήματα νόμιμων εμφιαλωτών.

Ειδικότερα, για το «χύμα» τσίπουρο συνήθεις πρακτικές παράνομης εμπορίας είναι:

α) Πώληση του παράνομου και αδήλωτου προϊόντος, χύμα σε βαρέλια, ή σε πλαστικές φιάλες

β) Εκτεταμένη πώληση χύμα προϊόντος σε σφραγισμένες φιάλες με ετικέτες

γ) Εκτεταμένη προσφορά στο διαδίκτυο χύμα τσίπουρου / τσικουδιάς / ρακής, σε ποικίλες τιμές και συσκευασίες (φιάλες και συσκευασίες ασκών διαφόρων μεγεθών)

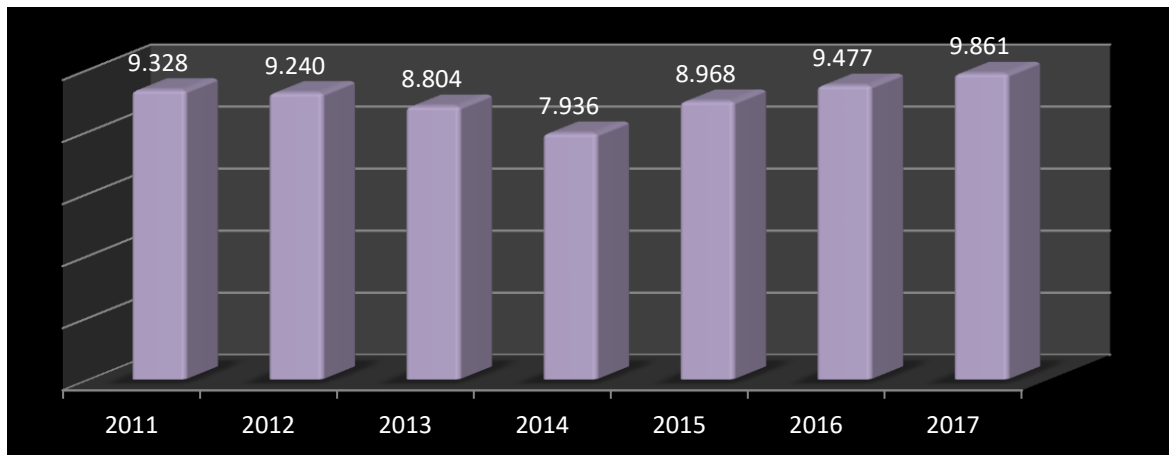
Στην περίπτωση του χύμα τσίπουρου αυτό που στην πραγματικότητα συμβαίνει είναι οι αποστάξεις μεγάλων ποσοτήτων στεμφύλων από μικρά αποστακτήρια που δεν δικαιολογούνται από την παραγωγή των αμπελοκτημάτων τους. Οι αποστάξεις αυτές είναι παράνομες, επειδή συντελούνται με την αγορά ποσοτήτων στεμφύλων ή και κρασιού από τρίτα πρόσωπα. Τα προϊόντα αυτά επιτρέπεται να μεταφέρονται από τον παραγωγό σε δοχεία χύμα χωρίς ένσημη ταινία φορολόγησης και χωρίς νόμιμα παραστατικά και τιμολόγια. Οι κάτοχοι των αμβύκων, οι οποίοι δεν είναι υποχρεωτικά αμπελοκτήμονες, είναι αυτοί που ουσιαστικά λυμαίνονται το καθεστώς και όχι οι αμπελοουργοί, που τελικά είναι θύματα τους γιατί οι πρώτοι χρησιμοποιούν τις άδειες απόσταξης των τελευταίων για δική τους χρήση⁵⁷. Έτσι σήμερα με κύριο κίνητρο την κερδοσκοπία, η παραγωγή «χύμα τσίπουρου» αυξάνεται με παράνομες πρακτικές, καθώς υπάρχει αδυναμία να τηρηθούν οι νόμιμες προδιαγραφές παραγωγής του. Οι ποσότητες του χύμα τσίπουρου / τσικουδιάς (διημέρων) που δηλώνονται κάθε χρόνο στην πράξη δεν ελέγχονται από το κράτος, αφού το δικαίωμα της απόσταξης στοιχειοθετείται βάση δήλωσης από τον ίδιο τον παραγωγό στο αρμόδιο τελωνείο και καταβάλλεται το αναλογούν τίμημα.

4.6.2 Στατιστικά στοιχεία για το λαθρεμπόριο αλκοολούχων προϊόντων

Στον παρακάτω πίνακα 27 καταγράφονται οι έλεγχοι δειγμάτων διαφόρων κατηγοριών αλκοολούχων προϊόντων που πραγματοποιήθηκαν από το Γενικό Χημείο του Κράτους. Για παράδειγμα, το 2011 πραγματοποιήθηκαν 9.328 έλεγχοι, σύμφωνα με το σχέδιο επίσημου ελέγχου στους τομείς αλκοόλης, αλκοολούχων ποτών, οίνου και ζύθου. Οι έλεγχοι αυτοί περιλαμβάνουν επιθεωρήσεις, δειγματοληψίες, εργαστηριακούς ελέγχους. Από το σύνολο (2.298) των εξετασθέντων δειγμάτων αλκοολούχων ποτών 295 δείγματα χαρακτηρίστηκαν μη κανονικά ή μη κανονικά-μη ασφαλή. Οι έλεγχοι κατά τη διάρκεια της περιόδου 2011-2017 τείνουν να αυξάνονται με τους περισσότερους να πραγματοποιούνται τα τελευταία δύο έτη της εξεταζόμενης περιόδου.

⁵⁷Εκθεση Συνδέσμου Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων Αλκοολούχων Ποτών, (2016)

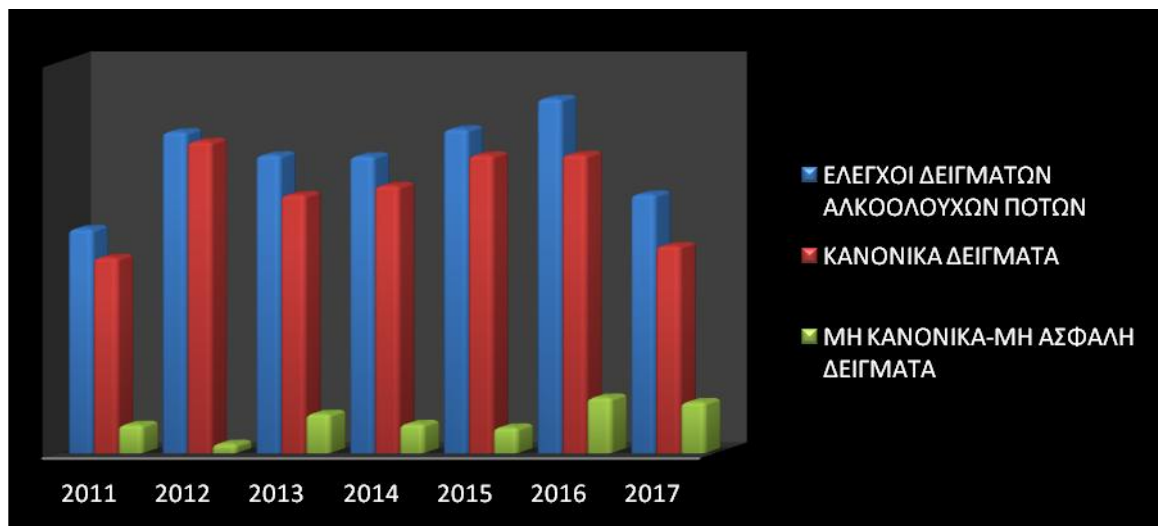
Πίνακας 27: Έλεγχοι δειγμάτων αλκοολούχων προϊόντων

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΓΧΚ)

Ιδιαίτερο όμως ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο επόμενος πίνακας 28, όπου απεικονίζονται τα αποτελέσματα των εξεταζόμενων δειγμάτων. Παρατηρώντας τα δύο τελευταία χρόνια έχουμε να σχολιάσουμε τα εξής: Οι έλεγχοι των εξετασθέντων δειγμάτων αλκοολούχων ποτών είναι λιγότεροι για το έτος 2017 σε σχέση με το προηγούμενο· πραγματοποιήθηκαν 2.651 έλεγχοι δειγμάτων αλκοολούχων ποτών με τα 527 από αυτά να χαρακτηρίζονται μη κανονικά ή μη κανονικά-μη ασφαλή. Αντίθετα, το έτος 2016 εξετάστηκαν 3.630 δείγματα αλκοολούχων ποτών με τα 573 από αυτά να χαρακτηρίζονται μη κανονικά ή μη κανονικά-μη ασφαλή. Όμως, σε κάθε περίπτωση διαχρονικά τα μη κανονικά και μη κανονικά-μη ασφαλή δείγματα παρουσιάζουν αυξητική τάση σε σχέση με τα έτη 2011 και 2012.

Πίνακας 28: Αποτελέσματα ελέγχων δειγμάτων αλκοολούχων προϊόντων

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΓΧΚ)

Στον επόμενο πίνακα 29 καταγράφονται οι κατασχέσεις που πραγματοποίησαν οι τελωνειακές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια των ετών 2014-2017. Αν και τα στοιχεία δεν απεικονίζουν μια μεγάλη χρονική περίοδο, παρόλα αυτά συγκρίνοντάς τα μεταξύ τους διαπιστώνουμε μια δεκαπλάσια αύξηση των κατασχέσεων από το 2014 στο 2017. Προγενέστερα, οι υπηρεσίες δεν τηρούσαν στατιστικά στοιχεία για την παράνομη διακίνηση αλκοολούχων προϊόντων δεδομένου ότι δεν είχαν αντιληφθεί τις τεράστιες

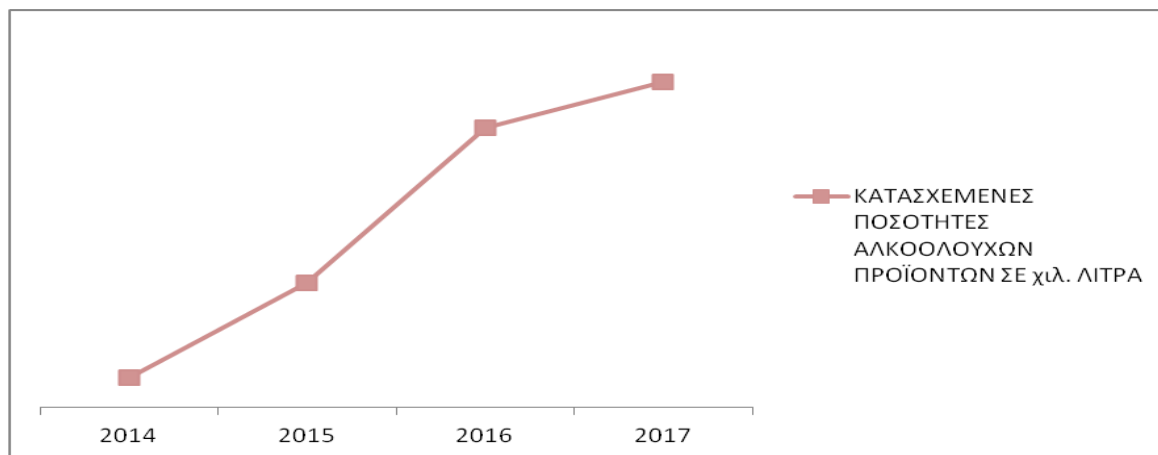
διαστάσεις που έχει λάβει το λαθρεμπόριο αλκοολούχων ποτών. Ωστόσο, οι αρχές κατανοούν πλέον την αναγκαιότητα πάταξης του λαθρεμπορίου αλκοολούχων ποτών, όπως σημειώνει ο επικεφαλής της φορολογικής διοίκησης: «Η Α.Α.Δ.Ε στρέφει όλες τις δυνάμεις της απέναντι σε φαινόμενα λαθρεμπορίας και φοροδιαφυγής, που στερούν δημόσια έσοδα, συρρικνώνουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και προκαλούν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των πολιτών.»⁵⁸ Επίσης, για την καλύτερη απεικόνιση των στοιχείων παραθέτουμε το επόμενο διάγραμμα 5.

Πίνακας 29: Κατασχεμένες ποσότητες αλκοολούχων προϊόντων σε χιλ. λίτρα

ΕΤΗ	ΚΑΤΑΣΧΕΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΕ χιλ. ΛΙΤΡΑ
2014	36.218
2015	150.412
2016	337.044
2017	392.008

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)

Διάγραμμα 5: Κατασχεμένες ποσότητες αλκοολούχων προϊόντων σε χιλ. λίτρα

Στο επιχειρησιακό σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε για το 2019⁵⁹ έχουν προγραμματιστεί περισσότεροι από 15.000 τελωνειακοί έλεγχοι στα αλκοολούχα ποτά, ενώ έχει τεθεί σε λειτουργία η ηλεκτρονική πλατφόρμα «lotify» για την ιχνηλασιμότητα των αλκοολούχων ποτών στο τελωνείο του «Ελευθέριος Βενιζέλος». Η ηλεκτρονική πλατφόρμα «lotify» θα ταυτοποιεί τον αριθμό παρτίδας (Lot Number) για το μεγαλύτερο όγκο εισαγόμενων και εξαγόμενων αλκοολούχων ποτών και η χρήση της από τις διοικητικές υπηρεσίες θα αποτελέσει ένα συμπληρωματικό μέσο ελεγκτικών

⁵⁸ Ομιλία Διοικητή Α.Α.Δ.Ε, 2018

Πηγή: Taxheaven <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/44008>

⁵⁹ Επιχειρησιακό Σχέδιο Α.Α.Δ.Ε για το 2019, 2019

επαληθεύσεων που θα καλύψει το θέμα της ιχνηλασιμότητας στο σύνολο της εφοδιαστικής αλυσίδας αλκοολούχων ποτών.

4.7 Λόγοι αύξησης του λαθρεμπορίου καπνικών και αλκοολούχων προϊόντων

Στη συγκεκριμένη ενότητα γίνεται προσπάθεια καταγραφής των βασικών λόγων που έχουν συμβάλει στην αύξηση του λαθρεμπορίου στη χώρα μας των εξεταζόμενων προϊόντων. Μερικοί από τους λόγους αυτούς αναλύονται παρακάτω:

- ❖ Η αδυναμία άσκησης αυστηρών συνοριακών ελέγχων ή η κατάργηση αυτών: Η οικονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δαπανών για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου, τόσο σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού, όσο και σε επίπεδο υλικοτεχνικού εξοπλισμού.
- ❖ Τα εκτεταμένα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της χώρας μας, ο δύσκολος έλεγχος των οποίων επιτρέπει την εισαγωγή λαθραίων προϊόντων στο εσωτερικό της.
- ❖ Η ύπαρξη μεγάλης αγοράς προϊόντων καπνού ή αλκοολούχων ποτών τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη.
- ❖ Η υψηλή φορολόγηση: Η Ελλάδα έχει υψηλούς φορολογικούς συντελεστές σε σχέση με γειτονικές και ανταγωνιστικές τουριστικές χώρες, κάτι που ευνοεί το διασυνοριακό παραεμπόριο και το λαθρεμπόριο καπνού και αλκοόλης.
- ❖ Η ελαστική φορολογική συνείδηση των πολιτών: Εκδηλώνεται με την αποδοχή των λαθραίων προϊόντων με μοναδικό κριτήριο τη συγκριτικά φθηνότερη τιμή εξαιτίας και του συρρικνούμενου εισοδήματος των πολιτών.
- ❖ Η ελλιπής ενημέρωση της κοινής γνώμης για τις οικονομικές (απώλεια δημοσίων εσόδων) και κοινωνικές (επιβλαβή για τη δημόσια υγεία) επιπτώσεις του παράνομου εμπορίου αυτών των προϊόντων.

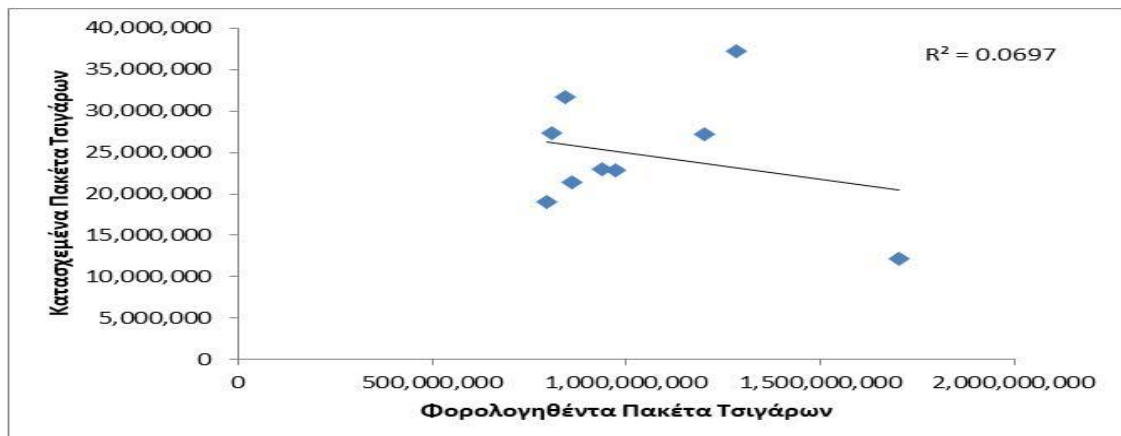
Κεφάλαιο 5. Συσχετίσεις έμμεσων φόρων με το λαθρεμπόριο

5.1 Συσχετίσεις φορολογημένων και κατασχεμένων τσιγάρων

Πριν ξεκινήσουμε την οικονομετρική ανάλυση των στοιχείων που έχουμε στη διάθεσή μας, πρέπει να αναφέρουμε ότι τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από το πληροφοριακό σύστημα ICISnet των Τελωνείων και την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Αξίζει, επίσης, να επισημάνουμε ότι λόγω του μικρού πλήθους των χρονολογικών σειρών τα εξαγόμενα συμπεράσματα είναι επισφαλής, ωστόσο δείχνουν κάποια τάση.

Στο διάγραμμα 6 έχουμε επιλέξει να ελέγξουμε αν υφίσταται συσχέτιση μεταξύ φορολογημένων (νόμιμων) και κατασχεμένων (παράνομων) πακέτων τσιγάρων. Φαίνεται να υπάρχει μια μικρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ τους. Μάλιστα, σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 , η μεταβλητότητα των κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων ερμηνεύεται κατά 6% από τα φορολογημένα. Εντούτοις, καθώς τα δεδομένα αποτελούν χρονολογικές σειρές, θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω στατιστικά εάν η όποια συσχέτιση παρατηρείται είναι πλασματική ή αληθινή. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζεται πρώτα η στασιμότητα των χρονολογικών σειρών αλλά και των λογαρίθμων τους, οι οποίοι λαμβάνονται προκειμένου να μειωθεί η διασπορά των αρχικών μεγεθών, αλλά και να εκτιμηθεί η ελαστικότητα μεταξύ τους.

Διάγραμμα 6: Συσχέτιση μεταξύ φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων

Εφαρμόζεται ο έλεγχος στασιμότητας των Dickey-Fuller. Η σχετική βοηθητική παλινδρόμηση εκτιμάται πρώτα με όρους τάσης και σταθερό όρο όπου ελέγχεται η σημαντικότητά τους και ανάλογα με το εάν προκύψουν σημαντικοί ή μη λαμβάνεται το τελικό μοντέλο (general-to-specific) μέσα από το οποίο υπολογίζεται η στατιστική έλεγχου στασιμότητας ADF. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη βοηθητική αυτή παλινδρόμηση περιλαμβάνονται και όροι αυτοπαλινδρομοί προκειμένου να μην υπάρχει αυτοσυσχέτιση στα κατάλοιπα της και να είναι τα αποτελέσματα του ελέγχου αξιόπιστα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 30 παρακάτω.

Πίνακας 30: Έλεγχος στασιμότητας φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων και των λογαρίθμων τους

	Επίπεδο (Level)		
	ADF - statistic	p-value	Σταθερά Τάση
ΦΟΡΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ	-4.27	0.0181 **	**
ΚΑΤΑΣΧΕΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ	-4.31	0.0174 **	**
ΦΟΡΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ (log)	-3.23	0.0618 *	**
ΚΑΤΑΣΧΕΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ (log)	-4.35	0.0165 **	**

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Σε όλες τις χρονολογικές σειρές ο όρος τάσης προέκυψε ασήμαντος ακόμα και σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$), ενώ ο σταθερός όρος προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Έτσι, με βάση αυτές τις παλινδρομήσεις η στατιστική ADF έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$) ή σε επίπεδο 10% ($p < 0.10$). Συνεπώς, όλες οι χρονολογικές σειρές αυτές είναι στατιστικά στάσιμες. Αυτό σημαίνει ότι έχει νόημα να εκτιμηθεί μια παλινδρόμηση μεταξύ των χρονολογικών σειρών φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων μετρημένες σε λογαρίθμους.

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) εκτιμάται η σχετική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο των κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων και ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο των φορολογηθέντων πακέτων τσιγάρων (πίνακας 31).

Εξετάζεται, αρχικά, εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Ομοίως και με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, δεν υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, δεν υπάρχουν ούτε ενδείξεις αυτοσυσχέτισης στα κατάλοιπα. Καθώς, λοιπόν, τηρούνται οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων, τότε τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης είναι αξιόπιστα.

Πίνακας 31: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων φορολογημένων και κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων

Εξαρτημένη μεταβλητή: ΚΑΤΑΣΧΕΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ (log)		
	Συντελεστής	p-value
Σταθερά	26.04	0.0250 **
ΦΟΡΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΣΙΓΑΡΩΝ (log)	-0.44	0.3557
R ²	12.26%	
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	-0.35	
	Statistic	p-value
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	3.91	0.1418
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.30	0.5816
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	2.91	0.2329

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

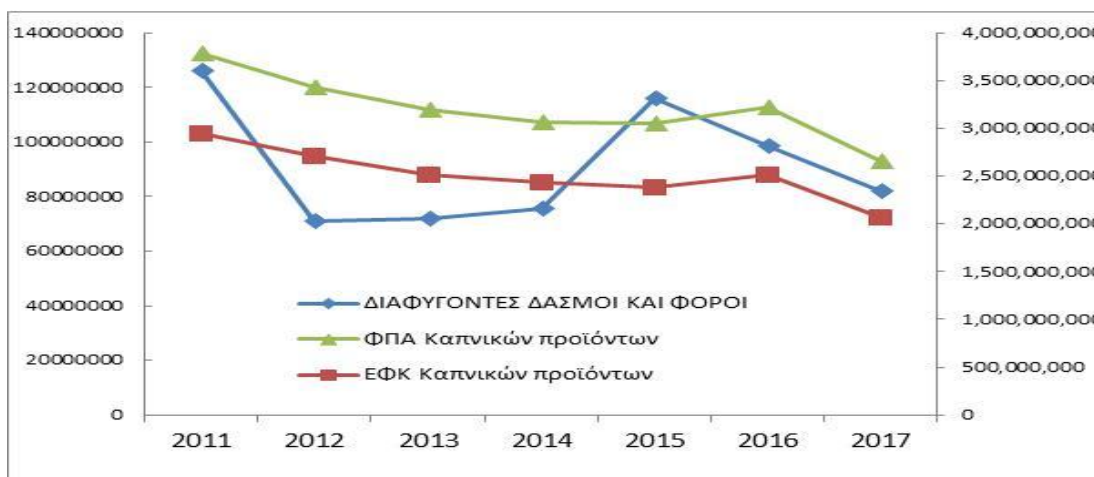
Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson εκτιμήθηκε αρνητικός και μέτριος σχετικά, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R², η μεταβλητότητα των κατασχεμένων πακέτων τσιγάρων εξαρτάται κατά 12.26% από τη μεταβλητότητα των φορολογημένων πακέτων τσιγάρων.

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (φορολογημένα πακέτα τσιγάρων) έχει ερμηνεία ελαστικότητας (-0.44), επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Ωστόσο, ο συντελεστής αυτός βρέθηκε στατιστικά μη σημαντικός σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$), κάτι που σημαίνει ότι η μικρή έως μέτρια συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι στατιστικά μη σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι ο όγκος των φορολογηθέντων τσιγάρων δεν έχει επίδραση στον όγκο των κατασχεμένων πακέτων.

5.2 Συσχετίσεις διαφυγόντων δασμών και φόρων με τα έσοδα καπνικών προϊόντων

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζεται η συσχέτιση των διαφυγόντων δασμών και φόρων με τις εισπράξεις από τον Ε.Φ.Κ και τον Φ.Π.Α στα καπνικά προϊόντα. Στο διάγραμμα 7 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών αυτών για την περίοδο 2011-2017.

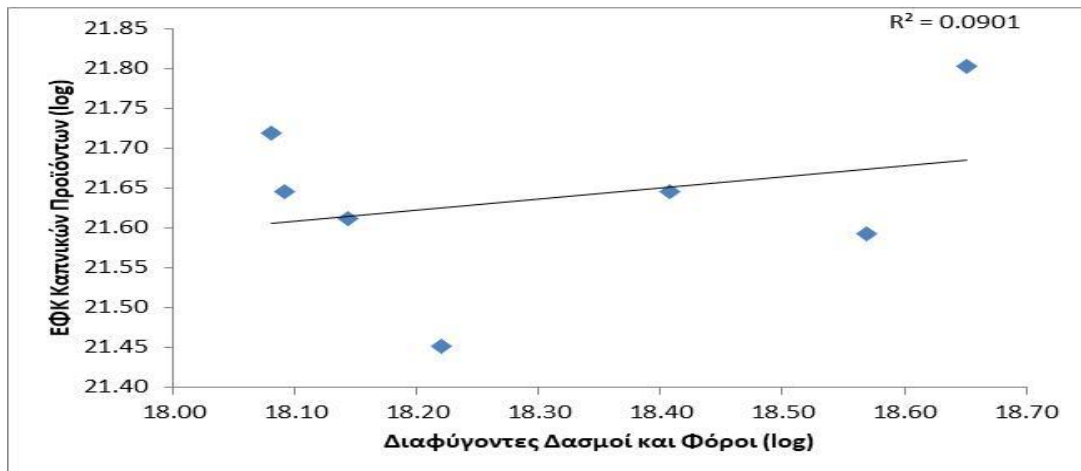
Διάγραμμα 7: Εξέλιξη των διαφυγόντων δασμών και φόρων και εσόδων από ΕΦΚ και ΦΠΑ καπνικών

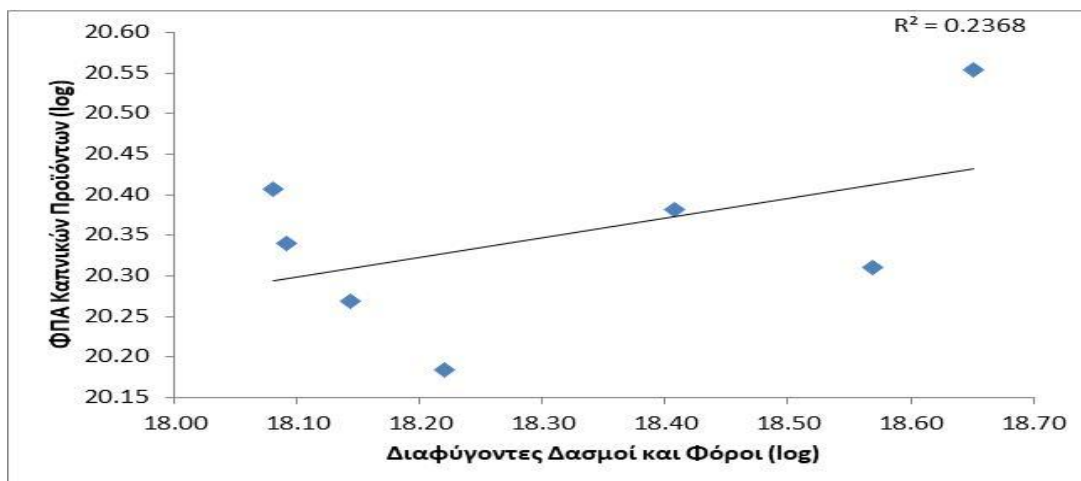
Οι χρονολογικές σειρές των εσόδων από τον Ε.Φ.Κ και τον Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων, όπως αυτά έχουν αναλυθεί εκτενώς στο Κεφάλαιο 4, φαίνεται να έχουν μια καθοδική τάση η οποία αμβλύνεται κάπως από το 2016 και έπειτα. Αντίθετα, η χρονολογική σειρά των διαφυγόντων δασμών και φόρων στα καπνικά προϊόντα χαρακτηρίζεται από αυξομειώσεις σε αυτήν την περίοδο.

Στα επόμενα δύο διαγράμματα προσπαθούμε να επιβεβαιώσουμε αν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στους διαφυγόντες φόρους και δασμούς και στον Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων και ανάμεσα στους διαφυγόντες φόρους και δασμούς και στον Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων. Στο διάγραμμα 8, φαίνεται να υπάρχει μια πολύ μικρή θετική συσχέτιση ανάμεσα στους διαφυγόντες φόρους και δασμούς και στον Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων. Μια παρόμοια μικρή έως μέτρια θετική συσχέτιση παρατηρείται και ανάμεσα στους διαφυγόντες φόρους και στον Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων στο διάγραμμα 9. Μάλιστα, σύμφωνα με τους συντελεστές προσδιορισμού, φαίνεται ότι η μεταβλητότητα των εσόδων από τον Ε.Φ.Κ και τον Φ.Π.Α στα καπνικά προϊόντα ερμηνεύεται κατά 9% και 23% αντίστοιχα από τους διαφυγόντες δασμούς και φόρους.

Διάγραμμα 8: Συσχέτιση μεταξύ διαφυγόντων δασμών και φόρων και ΕΦΚ καπνικών προϊόντων

Διάγραμμα 9: Συσχέτιση μεταξύ διαφυγόντων δασμών και φόρων και ΦΠΑ καπνικών προϊόντων

Ωστόσο, όπως προείπαμε, καθώς τα δεδομένα αποτελούν χρονολογικές σειρές, θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω στατιστικά εάν η όποια συσχέτιση παρατηρείται είναι πλασματική ή αληθινή. Εξετάζεται η στασιμότητα των χρονολογικών αυτών σειρών αλλά και των λογαρίθμων τους, οι οποίοι λαμβάνονται προκειμένου να μειωθεί η διασπορά των αρχικών μεγεθών, αλλά και να εκτιμηθεί η ελαστικότητα μεταξύ τους.

Εφαρμόζεται και πάλι ο έλεγχος στασιμότητας των Dickey-Fuller, όπου η σχετική βοηθητική παλινδρόμηση εκτιμάται με τη διαδικασία general-to-specific που περιγράφηκε προηγουμένως. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 32.

Πίνακας 32: Έλεγχος στασιμότητας των διαφυγόντων δασμών και φόρων, του ΕΦΚ καπνικών προϊόντων, του ΦΠΑ καπνικών προϊόντων και των λογαρίθμων τους

	Επίπεδο (Level)		Σταθερά	Τάση
	ADF - statistic	p-value		
ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΕΣ ΔΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ	-1.05	0.2337		
ΕΦΚ Καπνικών προϊόντων	-3.12	0.0868 *	*	
ΦΠΑ Καπνικών προϊόντων	-1.71	0.0821 *		
ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΕΣ ΔΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ (log)	-0.56	0.4353		
ΕΦΚ Καπνικών προϊόντων (log)	-1.79	0.0739 *		
ΦΠΑ Καπνικών προϊόντων (log)	-1.48	0.1225		

* σημαντικό σε 10%

** σημαντικό σε 5%

*** σημαντικό σε 1%

Σε όλες τις σειρές ο όρος τάσης προέκυψε ασήμαντος ακόμα και σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Ο σταθερός όρος προέκυψε στατιστικά μη σημαντικός σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$) με εξαίρεση τη χρονολογική σειρά του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων όπου προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 10% ($p < 0.10$). Έτσι, με βάση αυτές τις παλινδρομήσεις, η στατιστική ADF έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p < 0.10$) για τον Ε.Φ.Κ και τον Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων και για το λογάριθμο του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων, ενώ για τις υπόλοιπες χρονολογικές σειρές η μηδενική υπόθεση δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$), και άρα αυτές είναι στατιστικά μη στάσιμες. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι σίγουρο εάν έχει νόημα να εκτιμηθεί μια παλινδρόμηση μεταξύ των χρονολογικών σειρών των διαφυγόντων δασμών και φόρων, του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων και του Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων σε λογαρίθμους. Για αυτό θα διεξαχθεί μετά τη σχετική εκτίμηση και έλεγχος συνολοκλήρωσης με την στατιστική DW.

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) εκτιμάται μια παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων και ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο των διαφυγόντων φόρων και δασμών και μια άλλη με εξαρτημένη το λογάριθμο του Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων και ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο των διαφυγόντων φόρων και δασμών.

Πίνακας 33: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων των διαφυγόντων δασμών και φόρων και του ΕΦΚ καπνικών προϊόντων

Εξαρτημένη μεταβλητή: ΕΦΚ Καπνικών προϊόντων (log)		
	Συντελεστής	p-value
Σταθερά	19.21	0.0033 ***
ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΕΣ ΔΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ (log)	0.13	0.5351
R ²	8.14%	
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	0.29	
	Statistic	p-value
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	0.04	0.0271
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.55	0.4575
DW Statistic	0.76	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	2.37	0.3061

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Για την παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων εξετάζεται αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Με βάση, επίσης, το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν τηρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις μπορούν να διεξαχθούν οι έλεγχοι για τους συντελεστές με αξιόπιστο τρόπο.

Ο έλεγχος συνολοκλήρωσης με την στατιστική DW και κριτική τιμή ελέγχου $D_L = 0.70$ (όπως προκύπτει σε επίπεδο 5% και δείγμα $N = 7$ παρατηρήσεις από ειδικούς πίνακες της στατιστικής DW) έδειξε ότι $DW = 0.76 > 0.70$, κάτι που σημαίνει ότι η μηδενική υπόθεση της μη συνολοκλήρωσης απορρίπτεται σε επίπεδο 5%, κάτι που σημαίνει ότι υπάρχει συνολοκλήρωση μεταξύ των χρονολογικών σειρών και άρα έχει νόημα να υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ τους και να ερμηνευτεί η όποια σχέση προκύψει.

Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson εκτιμήθηκε θετικός αλλά αρκετά χαμηλός, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 η μεταβλητότητα του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων εξαρτάται κατά μόλις 8.14% από τους διαφυγόντες δασμούς και φόρους.

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (λογάριθμος διαφυγόντων δασμών και φόρων) έχει ερμηνεία ελαστικότητας (0.13), επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Ωστόσο, ο συντελεστής αυτός βρέθηκε, όμως, στατιστικά μη σημαντικός σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$), κάτι που σημαίνει ότι η χαμηλή συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι και στατιστικά μη σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι οι διαφυγόντες δασμοί και φόροι δεν έχουν επίδραση στην είσπραξη του Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων.

Πίνακας 34: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων των διαφυγόντων δασμών και φόρων και του ΦΠΑ καπνικών προϊόντων

Εξαρτημένη μεταβλητή: ΦΠΑ Καπνικών προϊόντων (log)		
	Συντελεστής	p-value
Σταθερά	16.05	0.0065 ***
ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΕΣ ΔΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ (log)	0.23	0.2827
R ²	22.46%	
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	0.47	
	Statistic	p-value
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	0.35	0.8399
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.70	0.4016
DW Statistic	0.81	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	2.23	0.3285

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Για την παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο του Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων εξετάζεται αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Με βάση, επίσης, το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν τηρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις μπορούν να διεξαχθούν οι έλεγχοι για τους συντελεστές με αξιόπιστο τρόπο.

Ο έλεγχος συνολοκλήρωσης με την στατιστική DW και κριτική τιμή ελέγχου $D_L = 0.70$ (όπως προκύπτει σε επίπεδο 5% και δείγμα $N = 7$ παρατηρήσεις από ειδικούς πίνακες της στατιστικής DW) έδειξε ότι $DW = 0.81 > 0.70$, κάτι που σημαίνει ότι η μηδενική υπόθεση της μη συνολοκλήρωσης απορρίπτεται σε επίπεδο 5%, κάτι που σημαίνει ότι υπάρχει συνολοκλήρωση μεταξύ των χρονολογικών σειρών και άρα έχει νόημα να υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ τους και να ερμηνευτεί η όποια σχέση προκύψει.

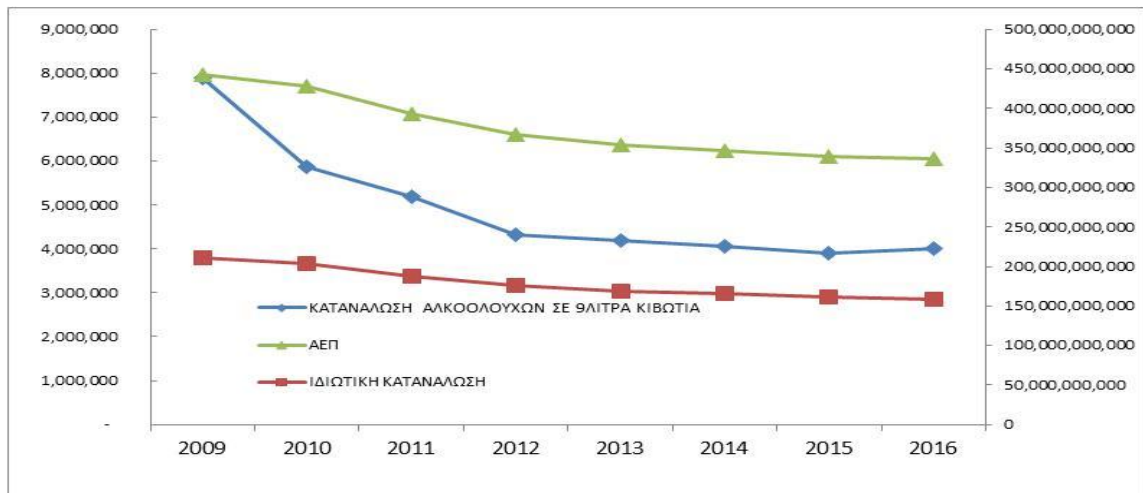
Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson εκτιμήθηκε θετικός αλλά αρκετά χαμηλός, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 , η μεταβλητότητα του ΦΠΑ καπνικών προϊόντων εξαρτάται κατά μόλις 22.46% από τους διαφυγόντες δασμούς και φόρους.

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (λογάριθμος διαφυγόντων δασμών και φόρων) έχει ερμηνεία ελαστικότητας (0.23), επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Ωστόσο, ο συντελεστής αυτός βρέθηκε, όμως, στατιστικά μη σημαντικός σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$), κάτι που σημαίνει ότι η χαμηλή συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι και στατιστικά μη σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι οι διαφυγόντες δασμοί και φόροι δεν έχουν επίδραση στην είσπραξη του Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων.

5.3 Συσχετίσεις κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων με ιδιωτική κατανάλωση και ΑΕΠ

Στο επόμενο διάγραμμα 10 παρουσιάζεται η συσχέτιση του όγκου κατανάλωσης των αλκοολούχων προϊόντων με την ιδιωτική κατανάλωση και το ΑΕΠ μετρημένα σε σταθερές τιμές για να αντανακλούν το ίδιο μέγεθος για την περίοδο 2009-2016.

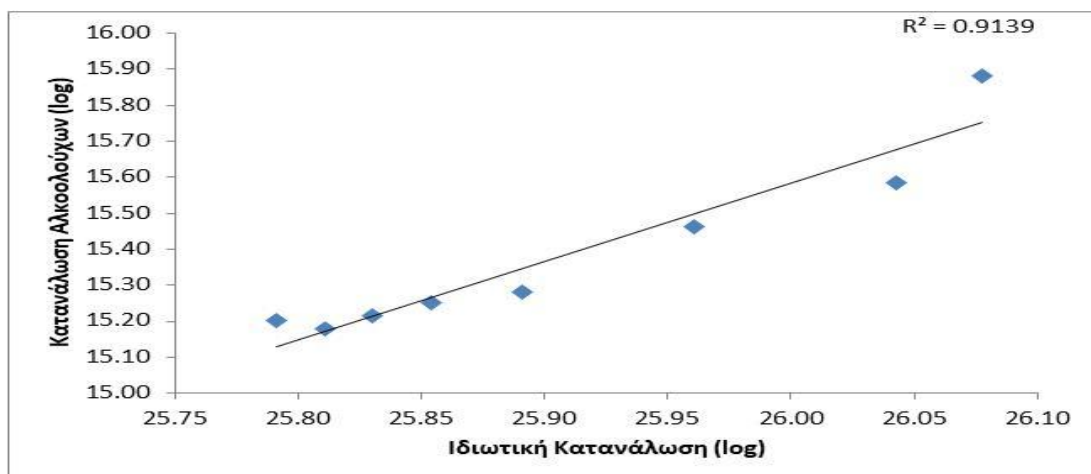
Διάγραμμα 10: Εξέλιξη της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων, της ιδιωτικής κατανάλωσης και του ΑΕΠ

Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)-ΙΟΒΕ-ΕΛ.ΣΤΑΤ.

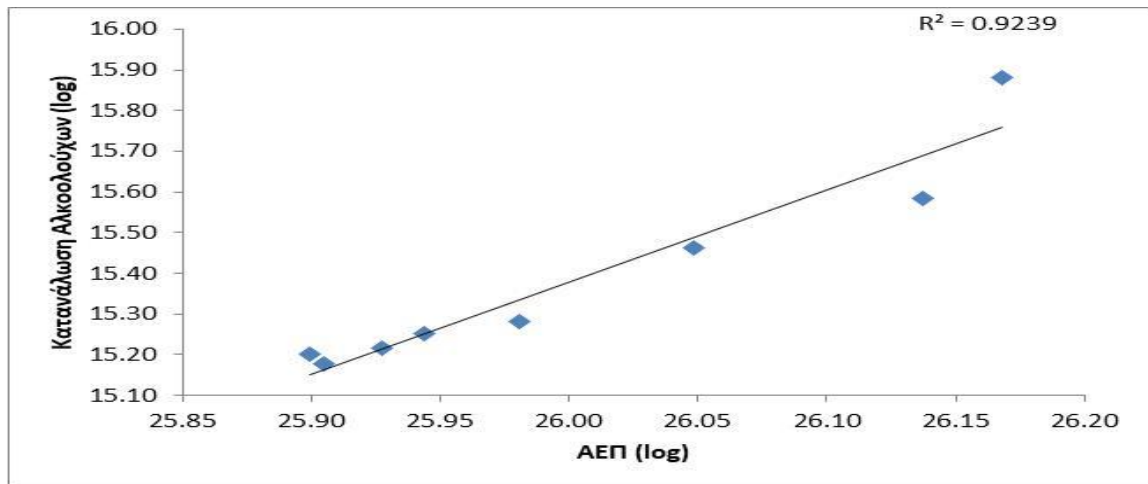
Όλες οι παραπάνω χρονολογικές σειρές φαίνεται να έχουν μια καθοδική τάση η οποία ειδικά για την κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων αμβλύνεται κάπως από το 2012 και έπειτα. Η ιδιωτική κατανάλωση εμφανίζει, πάντως, τη λιγότερο έντονη τάση και σε σύγκριση με το ΑΕΠ.

Διάγραμμα 11: Συσχέτιση μεταξύ κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και ιδιωτικής κατανάλωσης

Από το διάγραμμα 11, φαίνεται να υπάρχει μια έντονη θετική συσχέτιση ανάμεσα στην κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων και στην ιδιωτική κατανάλωση. Μια παρόμοια έντονη θετική συσχέτιση παρατηρείται και ανάμεσα στην κατανάλωση αλκοολούχων και στο ΑΕΠ στο διάγραμμα 12. Μάλιστα, σύμφωνα με τους συντελεστές προσδιορισμού, φαίνεται ότι η μεταβλητότητα της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων ερμηνεύεται πάνω από 90% από την μεταβλητότητα της ιδιωτικής κατανάλωσης και του ΑΕΠ αντίστοιχα.

Διάγραμμα 12: Συσχέτιση μεταξύ κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και ΑΕΠ

Στη συνέχεια εξετάζουμε την στασιμότητα των χρονολογικών σειρών και των λογαρίθμων τους οι οποίοι λαμβάνονται προκειμένου να μειωθεί η διασπορά των αρχικών μεγεθών, αλλά και να εκτιμηθεί η ελαστικότητα μεταξύ τους. Εφαρμόζεται και πάλι ο έλεγχος στασιμότητας των Dickey-Fuller, όπου η σχετική βοηθητική παλινδρόμηση εκτιμάται με τη διαδικασία general-to-specific. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 35.

Πίνακας 35: Έλεγχος στασιμότητας της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων, της ιδιωτικής κατανάλωσης, του ΑΕΠ και των λογαρίθμων τους

	Επίπεδο (Level)		
	ADF - statistic	p-value	Σταθερά Τάση
ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ ΣΕ 9ΛΠΡΑ ΚΙΒΩΤΙΑ	-5.54	0.0069 ***	**
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	-9.81	0.0024 ***	** *
ΑΕΠ	-3.72	0.0029 ***	
ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ ΣΕ 9ΛΠΡΑ ΚΙΒΩΤΙΑ (log)	-3.84	0.0356 **	**
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ (log)	-8.14	0.0058 ***	** *
ΑΕΠ (log)	-3.22	0.0062 ***	

* σημαντικό σε 10%

** σημαντικό σε 5%

*** σημαντικό σε 1%

Σε όλες τις σειρές ο όρος τάσης προέκυψε ασήμαντος ακόμα και σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$), με εξαίρεση την ιδιωτική κατανάλωση και το λογάριθμο αυτής όπου ο όρος αυτός προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 10% ($p < 0.10$). Ο σταθερός όρος προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$) με εξαίρεση τη χρονολογική σειρά του ΑΕΠ και το λογάριθμο αυτού, όπου προέκυψε στατιστικά

ασήμαντος σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Έτσι, με βάση αυτές τις παλινδρομήσεις η στατιστική ADF έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$) ή σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$). Συνεπώς, όλες οι χρονολογικές σειρές αυτές είναι στατιστικά στάσιμες. Αυτό σημαίνει ότι έχει νόημα να εκτιμηθεί μια παλινδρόμηση μεταξύ των χρονολογικών σειρών της κατανάλωσης αλκοολούχων και ιδιωτικής κατανάλωσης ή ΑΕΠ σε λογαρίθμους.

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) εκτιμάται η σχετική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο της ιδιωτικής κατανάλωσης ή του ΑΕΠ αντίστοιχα.

Για την παλινδρόμηση με ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο της ιδιωτικής κατανάλωσης εξετάζεται αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p > 0.05$). Με βάση, όμως, το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν, υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας τότε η παλινδρόμηση εκτιμήθηκε με χρήση των κατά White εύρωστων για ετεροσκεδαστικότητα τυπικών σφαλμάτων (White robust heteroscedasticity standard errors) για να πραγματοποιηθούν οι στατιστικοί έλεγχοι των συντελεστών με αξιόπιστο τρόπο.

Πίνακας 36: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και της ιδιωτικής κατανάλωσης

Εξαρτημένη μεταβλητή: ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ (log)			
	Συντελεστής	p-value	
Σταθερά	-40.57	0.0049	***
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ (log)	2.16	0.0010	***
R²	91.89%		
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	0.96		
	Statistic	p-value	
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	4.88	0.0271	**
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	2.34	0.1259	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	0.16	0.9226	

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson εκτιμήθηκε θετικός και πολύ υψηλός, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 η μεταβλητότητα της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων εξαρτάται κατά 91.89% από τη μεταβλητότητα της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (λογάριθμος της ιδιωτικής κατανάλωσης) έχει ερμηνεία ελαστικότητας, επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Εκτιμήθηκε, λοιπόν, ότι η ελαστικότητα αυτή είναι 2.16 κάτι που σημαίνει ότι εάν η ιδιωτική κατανάλωση αυξηθεί κατά 1%, τότε ο όγκος των αλκοολούχων αυξάνεται κατά μέσο όρο κατά 2.16%.

Ο συντελεστής αυτός βρέθηκε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$), κάτι που σημαίνει ότι η πολύ υψηλή συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι και στατιστικά σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι η ιδιωτική κατανάλωση έχει μια αρκετά ισχυρή επίδραση στον όγκο της κατανάλωσης των αλκοολούχων προϊόντων.

Παρόμοια διαδικασία θα ακολουθήσουμε και για την ερμηνευτική μεταβλητή του λογαρίθμου του ΑΕΠ. Για την παλινδρόμηση αυτή εξετάζεται αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Με βάση, όμως, το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p < 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν, υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας τότε η παλινδρόμηση εκτιμήθηκε με χρήση των κατά White εύρωστων για ετεροσκεδαστικότητα τυπικών σφαλμάτων (White robust heteroscedasticity standard errors) για να πραγματοποιηθούν οι στατιστικοί έλεγχοι των συντελεστών με αξιόπιστο τρόπο.

Πίνακας 37: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων και του ΑΕΠ

Εξαρτημένη μεταβλητή: ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ (log)		
	Συντελεστής	p-value
Σταθερά	-41.90	0.0056 ***
ΑΕΠ (log)	2.20	0.0012 ***
R^2	92.03%	
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	0.96	
	Statistic	p-value
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	6.28	0.0122 **
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	3.79	0.0514 *
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	0.59	0.7451

* σημαντικό σε 10%

** σημαντικό σε 5%

*** σημαντικό σε 1%

Στον πίνακα 37 διαπιστώνουμε ότι ο συντελεστής συσχέτισης Pearson είναι θετικός και πολύ υψηλός, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 η μεταβλητότητα της κατανάλωσης αλκοολούχων προϊόντων εξαρτάται κατά 92.03% από τη μεταβλητότητα του ΑΕΠ.

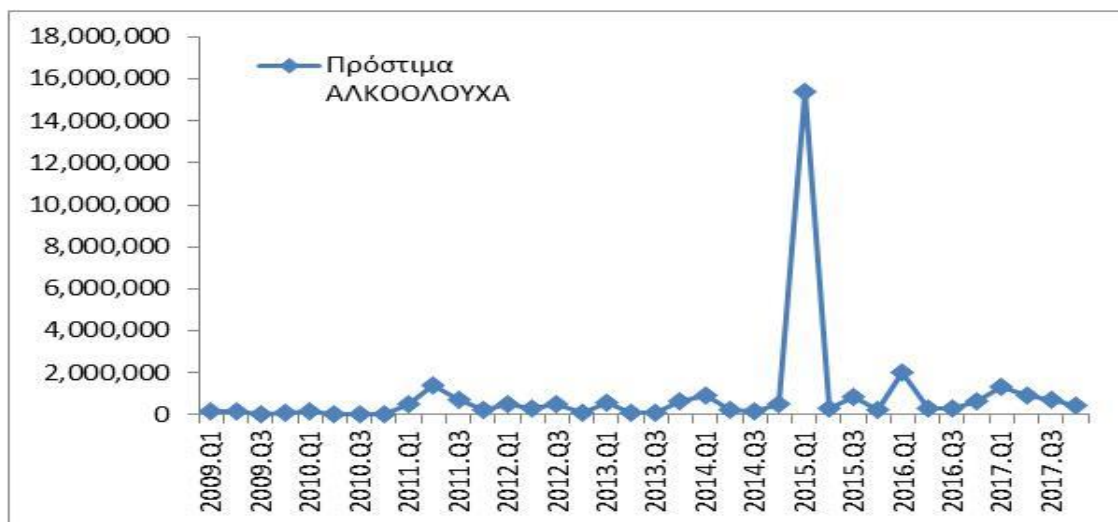
Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (λογάριθμος του ΑΕΠ) έχει ερμηνεία ελαστικότητας, επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Εκτιμήθηκε, λοιπόν, ότι η ελαστικότητα αυτή είναι 2.20 κάτι που σημαίνει ότι εάν το ΑΕΠ αυξηθεί κατά 1%, τότε ο όγκος των αλκοολούχων προϊόντων αυξάνεται κατά μέσο όρο κατά 2.20%.

Ο συντελεστής αυτός βρέθηκε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$), κάτι που σημαίνει ότι η πολύ υψηλή συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι και στατιστικά σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι το ΑΕΠ έχει μια αρκετά ισχυρή επίδραση στον όγκο της κατανάλωσης των αλκοολούχων προϊόντων.

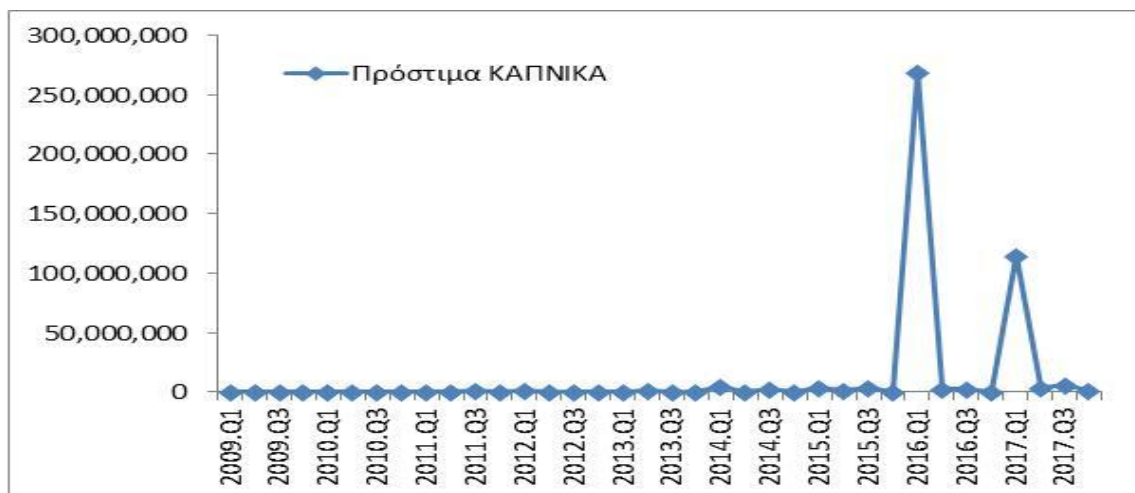
5.4 Συσχέτιση βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η συσχέτιση των προστίμων που έχουν επιβληθεί από περιπτώσεις λαθρεμπορίας στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα με τις αντίστοιχες εισπράξεις επί αυτών. Στα διαγράμματα 13 και 14 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών αυτών για την περίοδο 2009-2017 σε τρίμηνα.

Διάγραμμα 13: Εξέλιξη βεβαιωμένων προστίμων για τα παράνομα αλκοολούχα προϊόντα

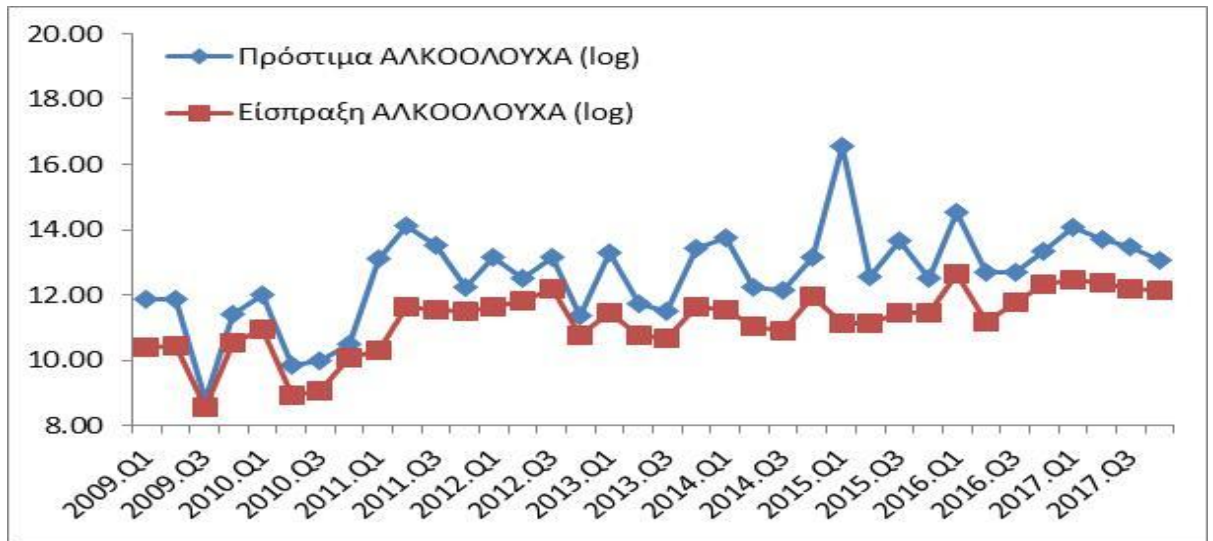

Διάγραμμα 14: Εξέλιξη βεβαιωμένων προστίμων για τα παράνομα καπνικά προϊόντα

Και στις δύο χρονολογικές σειρές υπάρχουν κάποιες πολύ υψηλές ακραίες τιμές που αλλοιώνουν την όποια εικόνα τάσης τυχόν υπάρχει, διότι δεν φαίνονται καλά πως εξελίσσονται όλες οι υπόλοιπες τιμές. Για το λόγο αυτό θεωρούνται οι λογάριθμοι αυτών των μεγεθών, μαζί και οι λογάριθμοι των εισπράξεων από τα πρόστιμα, οι οποίοι και παρουσιάζονται στα επόμενα διαγράμματα 15 και 16.

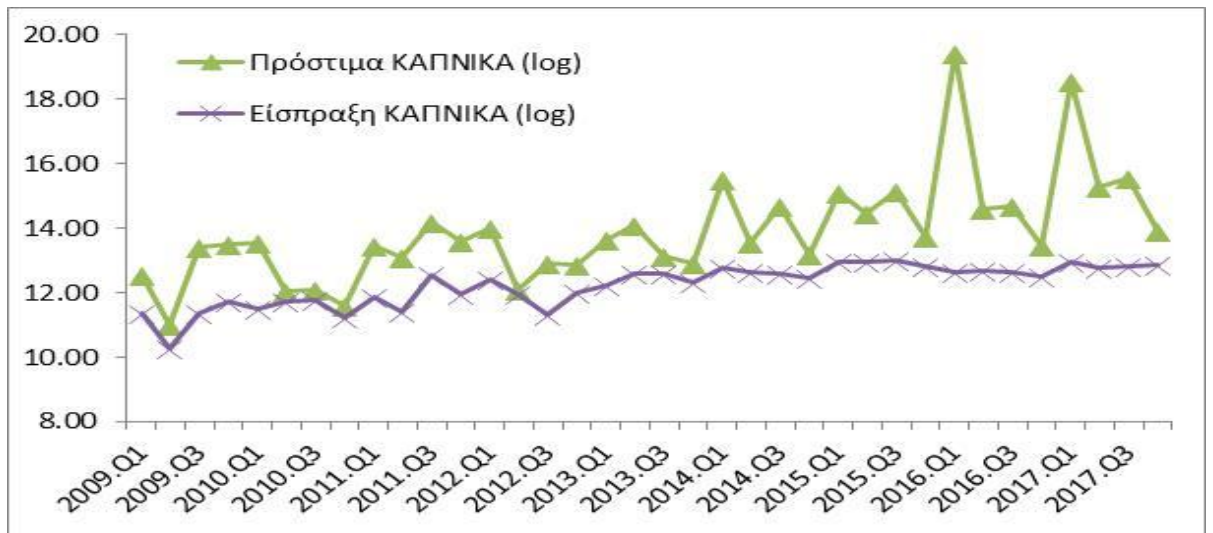
Διάγραμμα 15: Εξέλιξη λογαρίθμων βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα αλκοολούχα προϊόντα

Τα καταλογισθέντα πρόστιμα στα λαθραία διακινούμενα αλκοολούχα προϊόντα φαίνεται ότι ακολουθούν μια μικρή ανοδική τάση με αυξομειώσεις, ενώ και οι εισπράξεις από αυτά ακολουθούν μια ανάλογα μικρή ανοδική τάση.

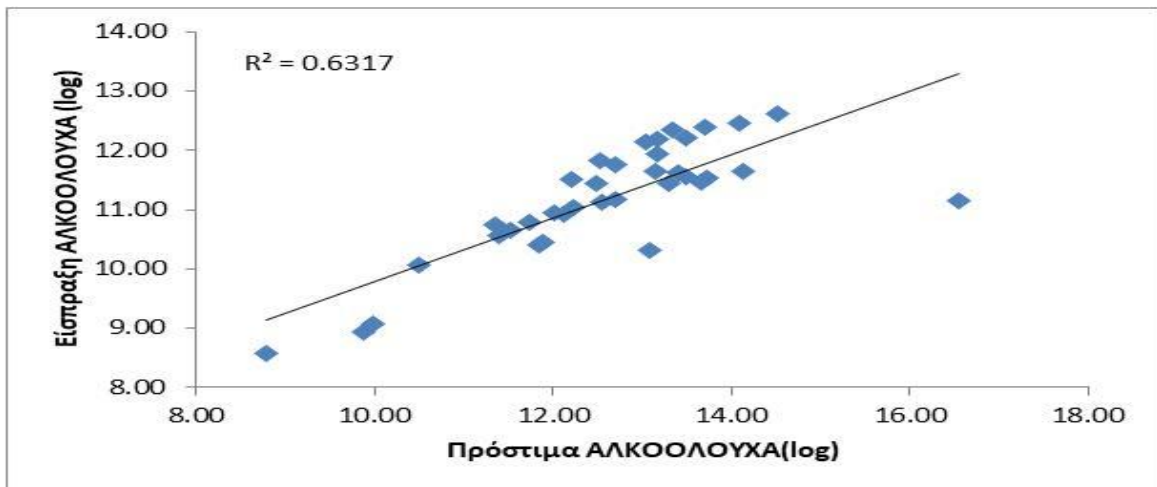
Τα καταλογισθέντα πρόστιμα στα λαθραία διακινούμενα καπνικά προϊόντα φαίνεται να ακολουθούν και αυτά μια ανοδική τάση με αυξομειώσεις, ενώ οι εισπράξεις από αυτά ακολουθούν μια ανάλογα μικρή ανοδική τάση, αλλά χωρίς έντονες αυξομειώσεις.

Διάγραμμα 16: Εξέλιξη λογαρίθμων βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα καπνικά προϊόντα

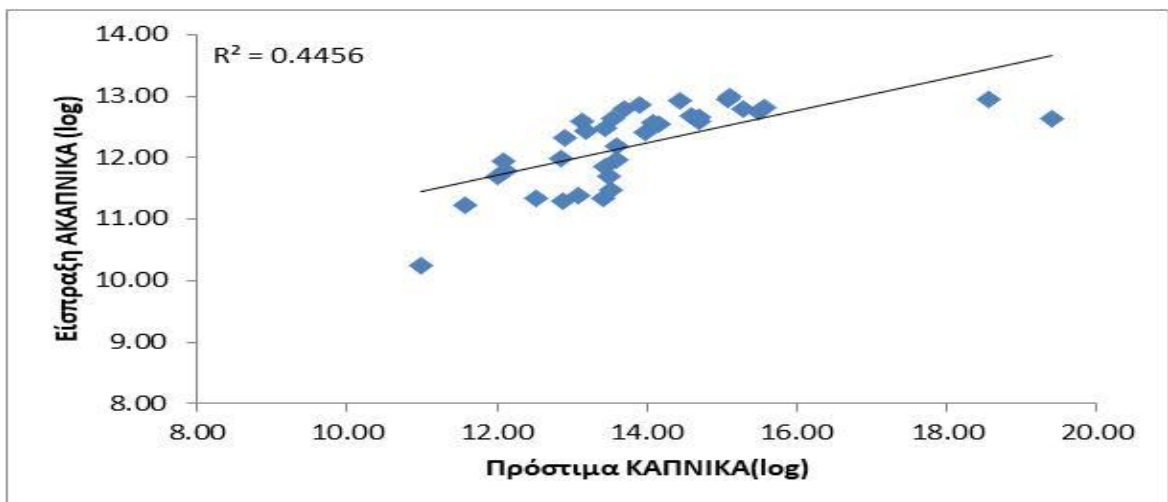
Από το διάγραμμα 17, φαίνεται να υπάρχει μια σχετικά έντονη θετική συσχέτιση ανάμεσα στα βεβαιωμένα πρόστιμα στα παρανόμως διακινούμενα αλκοολούχα προϊόντα και στις εισπράξεις επί αυτών. Μάλιστα, σύμφωνα με το συντελεστή προσδιορισμού, η μεταβλητότητα των εισπράξεων από τα πρόστιμα των παράνομων αλκοολούχων προϊόντων ερμηνεύεται περίπου κατά 63% από την μεταβλητότητα των προστίμων που έχουν βεβαιωθεί.

Διάγραμμα 17: Συσχέτιση μεταξύ βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα αλκοολούχα προϊόντα

Στο διάγραμμα 18, φαίνεται να υπάρχει μια μέτρια θετική συσχέτιση ανάμεσα στα βεβαιωμένα πρόστιμα στα παρανόμως διακινούμενα καπνικά προϊόντα και στις εισπράξεις επί αυτών. Σύμφωνα με το συντελεστή προσδιορισμού, η μεταβλητότητα των εισπράξεων των προστίμων από παράνομα καπνικά προϊόντα ερμηνεύεται κατά 44,5% από την μεταβλητότητα των προστίμων που έχουν βεβαιωθεί.

Διάγραμμα 18: Συσχέτιση μεταξύ βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα καπνικά προϊόντα

Ακολουθώντας την ίδια συλλογιστική ότι, δηλαδή, τα δεδομένα αποτελούν χρονολογικές σειρές, θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω στατιστικά εάν η όποια συσχέτιση παρατηρείται είναι πλασματική ή αληθινή. Θα εξετάσουμε την στασιμότητα και την ελαστικότητα των χρονολογικών σειρών και των λογαρίθμων τους.

Εφαρμόζεται και πάλι ο έλεγχος στασιμότητας των Dickey-Fuller, όπου η σχετική βοηθητική παλινδρόμηση εκτιμάται με τη διαδικασία general-to-specific. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 38.

Πίνακας 38: Έλεγχος στασιμότητας βεβαιωμένων προστίμων και εισπράξεων από παράνομα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα και των λογαρίθμων τους

	Επίπεδο (Level)			Σταθερά	Τάση
	ADF - statistic	p-value			
Πρόστιμα ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	-5.94	0.0000 ***	*		
Είσπραξη ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	-4.93	0.0017 ***			***
Πρόστιμα ΚΑΠΝΙΚΑ	11.98	1.0000		***	
Είσπραξη ΚΑΠΝΙΚΑ	-4.63	0.0038 ***	**		***
Πρόστιμα ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ (log)	-5.18	0.0009 ***	***		***
Είσπραξη ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ (log)	-4.44	0.0061 ***	***		***
Πρόστιμα ΚΑΠΝΙΚΑ (log)	4.04	0.9999			
Είσπραξη ΚΑΠΝΙΚΑ (log)	-4.93	0.0018 ***	***		***

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Στις περισσότερες σειρές ο όρος τάσης προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$), με εξαίρεση τη χρονολογική σειρά των βεβαιωμένων προστίμων στα παρανόμως διακινούμενα καπνικά προϊόντα, το λογάριθμο αυτών, αλλά και στα πρόστιμα στα αλκοολούχα προϊόντα που προέκυψε ασήμαντος ακόμα και σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Ο σταθερός όρος προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$) ή 5% ($p < 0.05$) ή 10% ($p < 0.10$) με εξαίρεση τη χρονολογική σειρά των εισπράξεων από τα βεβαιωμένα πρόστιμα στα παρανόμως διακινούμενα αλκοολούχα προϊόντα και των βεβαιωμένων προστίμων στα παρανόμως διακινούμενα καπνικά προϊόντα σε λογάριθμο όπου προέκυψε στατιστικά ασήμαντος ακόμη και σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$).

Έτσι, με βάση αυτές τις παλινδρομήσεις η στατιστική ADF έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$) ή σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$), με εξαίρεση την χρονολογική σειρά για τα βεβαιωμένα πρόστιμα για τα λαθραία καπνικά προϊόντα και για το λογάριθμο αυτών. Συνεπώς, όλες οι υπόλοιπες χρονολογικές σειρές είναι στατιστικά στάσιμες. Αυτό σημαίνει ότι έχει νόημα να εκτιμηθεί μια παλινδρόμηση μεταξύ των χρονολογικών σειρών που αφορούν τα βεβαιωμένα πρόστιμα και εισπράξεις επί αυτών στην κατηγορία των αλκοολούχων προϊόντων, αλλά για τις αντίστοιχες σειρές που αφορούν τα καπνικά προϊόντα θα πρέπει να γίνει και έλεγχος συνολοκλήρωσης.

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) εκτιμάται η σχετική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο των εισπράξεων από τα βεβαιωθέντα πρόστιμα επί των αλκοολούχων ή καπνικών προϊόντων και ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο των αντίστοιχων βεβαιωμένων προστίμων.

Πίνακας 39: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων εισπραξης επί των προστίμων στα αλκοολούχα προϊόντα και των βεβαιωμένων προστίμων

Εξαρτημένη μεταβλητή: Είσπραξη ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ (log)			
	Συντελεστής	p-value	
Σταθερά	4.46	0.0104	**
Πρόστιμα ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ (log)	0.53	0.0004	***
R ²	63.13%		
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	0.79		
	Statistic	p-value	
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	25.07	0.0000	***
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.16	0.6914	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	4.59	0.1006	

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Για την παλινδρόμηση της περίπτωσης του πίνακα 39, εξετάζεται αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας απορρίπτεται σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$). Με βάση, όμως, το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν, υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας τότε η παλινδρόμηση εκτιμήθηκε με χρήση των κατά White εύρωστων για ετεροσκεδαστικότητα τυπικών σφαλμάτων (White robust heteroscedasticity standard errors) για να πραγματοποιηθούν οι στατιστικοί έλεγχοι των συντελεστών με αξιόπιστο τρόπο.

Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson εκτιμήθηκε θετικός και αρκετά υψηλός, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R² η μεταβλητότητα των εισπράξεων επί των βεβαιωμένων προστίμων στα αλκοολούχα προϊόντα εξαρτάται κατά 63.13% από τη μεταβλητότητα των αντίστοιχων βεβαιωμένων προστίμων.

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (λογάριθμος των προστίμων στα λαθραία αλκοολούχα προϊόντα) έχει ερμηνεία ελαστικότητας, επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Εκτιμήθηκε, λοιπόν, ότι η ελαστικότητα αυτή είναι 0.53 κάτι που σημαίνει ότι εάν τα πρόστιμα στα αλκοολούχα προϊόντα αυξηθούν κατά 1%, τότε η εισπραξη από τα πρόστιμα αυτά αυξάνεται κατά μέσο όρο 0.53%.

Ο συντελεστής αυτός βρέθηκε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$), κάτι που σημαίνει ότι η σχετικά υψηλή συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι και στατιστικά σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι τα βεβαιωμένα πρόστιμα για τα παρανόμως διακινούμενα αλκοολούχα προϊόντα έχουν μια αρκετά ισχυρή επίδραση στις σχετικές εισπράξεις επί αυτών.

Πίνακας 40: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων εισπράξης επί των προστίμων στα καπνικά προϊόντα και των βεβαιωμένων προστίμων

Εξαρτημένη μεταβλητή: Εισπράξη ΚΑΠΝΙΚΑ (log)			
	Συντελεστής	p-value	
Σταθερά	3.55	0.0029	***
Πρόστιμα ΚΑΠΝΙΚΑ (log)	0.10	0.0123	**
Εισπράξη ΚΑΠΝΙΚΑ (log) t-1	0.35	0.0076	***
Εισπράξη ΚΑΠΝΙΚΑ (log) t-2	0.25	0.0608	*
R²	44.56%		
Συντελεστής συσχέτισης Pearson	0.67		
	Statistic	p-value	
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	7.59	0.5757	
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.30	0.5813	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	1.33	0.5135	

* σημαντικό σε 10%

** σημαντικό σε 5%

*** σημαντικό σε 1%

Στον πίνακα 40 έχουμε τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο των εισπράξεων από τα βεβαιωμένα πρόστιμα στα λαθραία καπνικά προϊόντα και ερμηνευτική μεταβλητή το λογάριθμο των βεβαιωμένων προστίμων αυτών. Εξετάζουμε αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Με βάση, το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας αρχικά απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αυτοσυσχέτισης, προστέθηκαν ως ερμηνευτικές μεταβλητές χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής. Βρέθηκε ότι όταν γίνει προσθήκη δύο τέτοιων χρονικών υστερήσεων, τότε με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray, η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται τελικά σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν, δεν υπάρχουν και ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας τότε οι στατιστικοί έλεγχοι των συντελεστών πραγματοποιούνται με αξιόπιστο τρόπο.

Ο έλεγχος συνολοκλήρωσης με την στατιστική DW και κριτική τιμή ελέγχου $D_L = 1.41$ (όπως προκύπτει σε επίπεδο 5% και δείγμα $N = 36$ παρατηρήσεις από ειδικούς πίνακες της στατιστικής DW) έδειξε ότι $DW = 1.28 < 1.41$, άρα η μηδενική υπόθεση της μη συνολοκλήρωσης δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 5%, κάτι που σημαίνει ότι δεν υπάρχει συνολοκλήρωση μεταξύ των χρονολογικών σειρών και δεν έχει νόημα να υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ τους και να ερμηνευτεί η όποια σχέση προκύψει. Για αυτό άλλωστε έγινε και η προσθήκη χρονικών υστερήσεων που υπονοεί μια βραχυχρόνια σχέση μεταξύ των σχετικών μεταβλητών.

Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson εκτιμήθηκε θετικός και αρκετά υψηλός, ενώ σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού R^2 της αρχικής παλινδρόμησης, χωρίς τις χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής, η μεταβλητότητα των εισπράξεων επί των βεβαιωμένων προστίμων στα καπνικά προϊόντα εξαρτάται κατά 44.56% από τη μεταβλητότητα των αντίστοιχων βεβαιωμένων προστίμων.

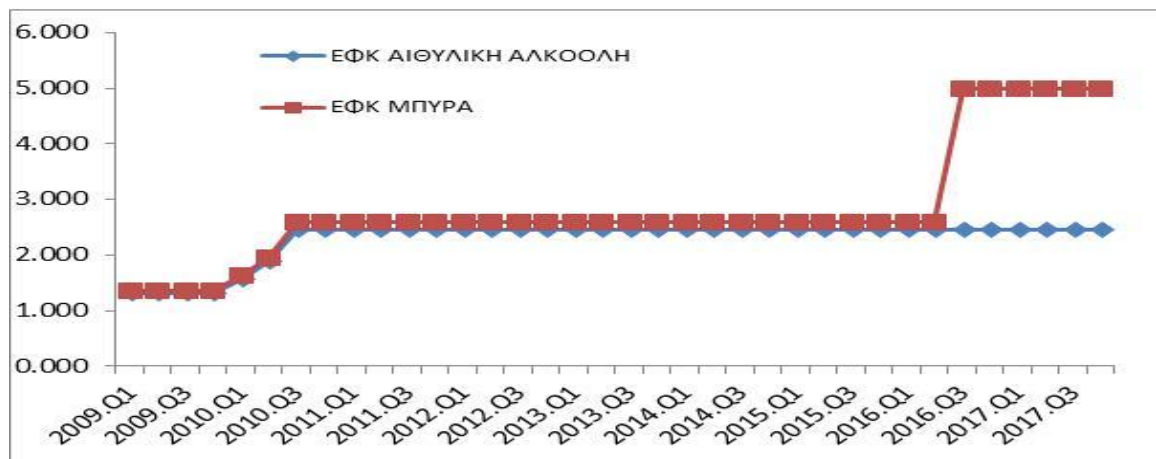
Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (λογάριθμος των προστίμων στα λαθραία καπνικά προϊόντα) έχει ερμηνεία ελαστικότητας, επειδή οι δύο μεταβλητές είναι μετρημένες σε λογαρίθμους. Εκτιμήθηκε, λοιπόν, ότι η ελαστικότητα αυτή είναι 0.10 κάτι που σημαίνει ότι εάν τα πρόστιμα στα καπνικά προϊόντα αυξηθούν κατά 1%, τότε η εισπραξη από τα πρόστιμα αυτά αυξάνεται κατά μέσο όρο 0.10%.

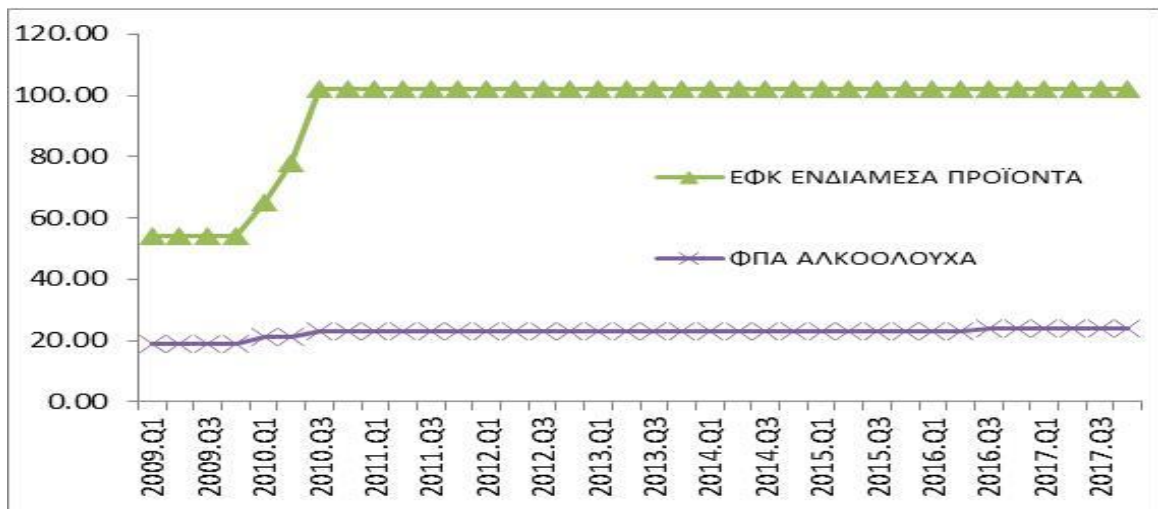
Ο συντελεστής αυτός βρέθηκε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$), κάτι που σημαίνει ότι η σχετικά υψηλή συσχέτιση που εκτιμήθηκε είναι και στατιστικά σημαντική. Έτσι, προκύπτει ότι τα βεβαιωμένα πρόστιμα στα λαθραία καπνικά προϊόντα έχουν εντέλει μια αρκετά ισχυρή επίδραση στις σχετικές εισπράξεις επί αυτών, λαμβάνοντας, όμως, υπόψη και την δυναμική που έχουν οι ίδιες οι εισπράξεις σε δύο περιόδους πίσω στο παρελθόν.

5.5 Συσχέτιση προστίμων στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα με τους φορολογικούς συντελεστές

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η συσχέτιση των βεβαιωμένων προστίμων στα λαθραία αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών του Ε.Φ.Κ και Φ.Π.Α που επιβάλλονται σε αυτά κατά τη διαδικασία της νόμιμης κατανάλωσής τους. Στο διάγραμμα 19 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των (κανονικών) φορολογικών συντελεστών στις κατηγορίες των αλκοολούχων προϊόντων για την περίοδο 2009-2017 (σε τρίμηνα) και πιο συγκεκριμένα των Ε.Φ.Κ και Φ.Π.Α στην αιθυλική αλκοόλη, στην μύρα και στα ενδιάμεσα προϊόντα. Δε λήφθηκε υπόψη ο νέος φόρος που επιβλήθηκε στο κρασί, διότι η περίοδος των δύο ετών που ίσχυε ο συγκεκριμένος φόρος δεν θα επέφερε σημαντικά στατιστικά αποτελέσματα.

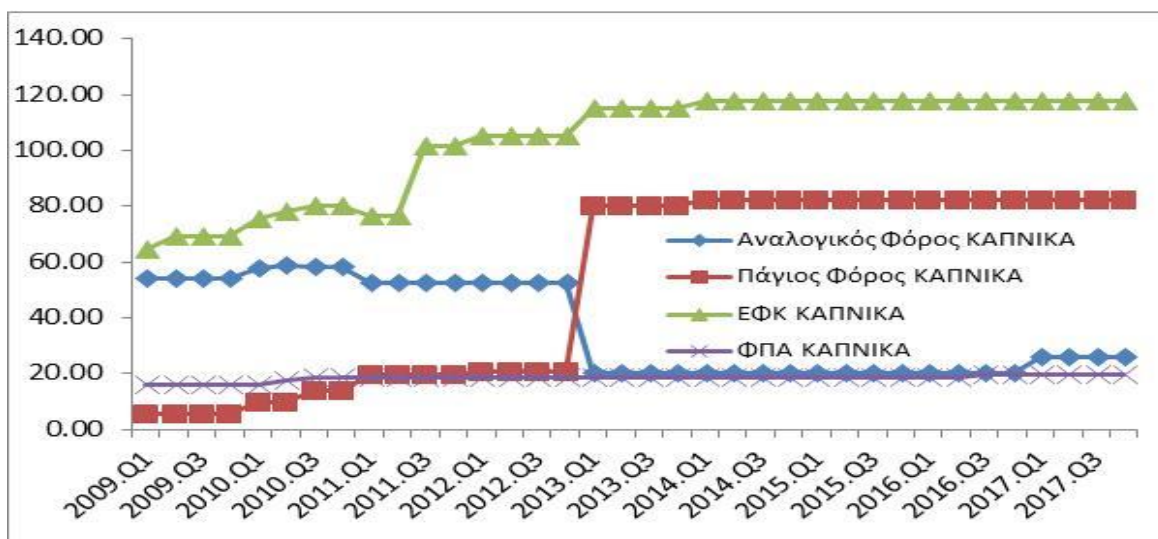
Διάγραμμα 19: Εξέλιξη φορολογικών συντελεστών στα αλκοολούχα προϊόντα

Αντίστοιχα, στο διάγραμμα 20 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών συντελεστών στην κατηγορία των καπνικών προϊόντων για την περίοδο 2009-2017 (σε τρίμηνα) και πιο συγκεκριμένα του αναλογικού φόρου, του παγίου φόρου, του ελαχίστου Ε.Φ.Κ στα τσιγάρα, καθώς και του συνεισπραττόμενου Φ.Π.Α.

Διάγραμμα 20: Εξέλιξη φορολογικών συντελεστών στα καπνικά προϊόντα (τσιγάρα)

Σε όλες τις χρονολογικές σειρές του διαγράμματος 19 παρατηρείται κάποια ανοδική τάση σε συγκεκριμένα τρίμηνα (στα τρίμηνα του 2010 και στο δεύτερο τρίμηνο του 2016) και έπειτα σταθερότητα. Διαπιστώνεται και διαγραμματικά, ότι η φορολογική πολιτική δε μεταβάλλεται τόσο συχνά. Άλλωστε, η διαπίστωση αυτή έχει αναλυθεί ιδιαίτερος στο Κεφάλαιο 4 όπου κατεγράφησαν οι αυξήσεις του Ε.Φ.Κ κυρίως το 2010 σε όλες τις κατηγορίες των αλκοολούχων προϊόντων (πλην του κρασιού) και το 2016 στην μύρα και οι δύο αυξήσεις του ΦΠΑ το 2010 και μίας το 2016.

Αντίστοιχη εικόνα έχουμε και στα καπνικά προϊόντα (συγκεκριμένα στα τσιγάρα), όπου έχουμε το νέο τρόπο υπολογισμού των ειδικών φόρων κατανάλωσης από το 2012. Επιβάλλεται πάγιος φόρος, ο αναλογικός φόρος μειώνεται την ίδια περίοδο, ενώ ο ελάχιστος Ε.Φ.Κ λαμβάνει συνεχόμενες αυξήσεις τα έτη 2011, 2013 και

2014. Ο Φ.Π.Α των καπνικών κατά αντιστοιχία με τον Φ.Π.Α των λοιπών προϊόντων έχει αυξηθεί 2 φορές το 2010 και ακόμη μία φορά το 2016.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε την στασιμότητα των χρονολογικών μας σειρών. Εφαρμόζεται και πάλι ο έλεγχος στασιμότητας των Dickey-Fuller, όπου η σχετική βοηθητική παλινδρόμηση εκτιμάται με τη διαδικασία general-to-specific.

Πίνακας 41: Έλεγχος στασιμότητας φορολογικών συντελεστών στα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα

	Επίπεδο (Level)		Σταθερά Τάση
	ADF - statistic	p-value	
ΕΦΚ ΑΙΘΥΛΙΚΗ ΑΛΚΟΟΛΗ	-		
ΕΦΚ ΜΠΥΡΑ	1.14	0.9312	
ΕΦΚ ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	-		
ΦΠΑ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	-2.56	0.1098	**
Αναλογικός Φόρος ΚΑΠΝΙΚΑ	-1.26	0.1876	
Πάγιος Φόρος ΚΑΠΝΙΚΑ	0.42	0.7991	
ΕΦΚ ΚΑΠΝΙΚΑ	-2.39	0.1547	**
ΦΠΑ ΚΑΠΝΙΚΑ	-2.31	0.1737	**

* σημαντικό σε 10%

** σημαντικό σε 5%

*** σημαντικό σε 1%

Σε δύο χρονολογικές σειρές (Ε.Φ.Κ Αιθυλικής αλκοόλης και Ε.Φ.Κ ενδιάμεσων προϊόντων) η διακύμανση ήταν τόσο μικρή που δεν επέτρεπε καν τον έλεγχο της στασιμότητας. Για τις υπόλοιπες χρονολογικές σειρές, ο όρος τάσης προέκυψε στατιστικά ασήμαντος ακόμα και σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Ο σταθερός όρος προέκυψε στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$) στον ΦΠΑ αλκοολούχων προϊόντων, στον Ε.Φ.Κ καπνικών προϊόντων και στον Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων, ενώ στις λοιπές προέκυψε στατιστικά ασήμαντος σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$).

Με βάση αυτές τις παλινδρομήσεις, η στατιστική ADF έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση της μη στασιμότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, όλες οι χρονολογικές σειρές είναι στατιστικά μη στάσιμες. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι βέβαιο εάν έχει νόημα να εκτιμηθεί μια παλινδρόμηση μεταξύ των χρονολογικών σειρών που αφορούν τα βεβαιωμένα πρόστιμα στα παράνομα αλκοολούχα και καπνικά προϊόντα και στους φορολογικούς συντελεστές που επιβάλλονται στα προϊόντα αυτά. Για αυτό θα πρέπει να γίνει και έλεγχος συνολοκλήρωσης.

Από τα παραπάνω διαγράμματα, φαίνεται ότι υπάρχει μάλλον μια κοινή τάση ανάμεσα στους φορολογικούς συντελεστές κάτι που ίσως σημαίνει υψηλή συσχέτιση μεταξύ τους, δηλαδή ότι θα υπάρχει το φαινόμενο της ισχυρής μερικής πολυσυγγραμμικότητας και στις δύο παλινδρομήσεις για τα αλκοολούχα και τα καπνικά προϊόντα. Έτσι, παρουσιάζεται ο πίνακας των συσχετίσεων μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής που αφορά το λογάριθμο των βεβαιωμένων προστίμων στα παράνομα αλκοολούχα προϊόντα και των υποψήφιων ερμηνευτικών μεταβλητών που αφορούν τους διάφορους φορολογικούς συντελεστές.

Πίνακας 42: Συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων αλκοολούχων και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών

Συντελεστές συσχέτισης Pearson

	1	2	3	4
1 Πρόστιμα ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ (log)				
2 ΕΦΚ ΑΙΘΥΛΙΚΗ ΑΛΚΟΟΛΗ	0.4821 ***	-		
3 ΕΦΚ ΜΠΥΡΑ	0.4044 ***	0.5595 ***	-	
4 ΕΦΚ ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	0.4826 ***	0.9999 ***	0.5596 ***	-
5 ΦΠΑ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	0.5148 ***	0.9594 ***	0.7485 ***	0.9594 ***

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Πράγματι, υπάρχουν πολύ έντονες συσχετίσεις ανάμεσα στις ερμηνευτικές μεταβλητές που τείνουν ακόμα και στη μονάδα και άρα πράγματι, εάν χρησιμοποιηθούν μαζί ως ερμηνευτικές μεταβλητές, τότε θα προκύψει έντονο πρόβλημα μερικής πολυσυγγραμμικότητας.

Οι συσχετίσεις των φορολογικών συντελεστών με τα πρόστιμα στα παράνομα αλκοολούχα προϊόντα εκτιμήθηκαν θετικοί, μέτριοι και στατιστικά σημαντικοί σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$). Συνεπώς, σε επίπεδο ανάλυσης συσχέτισης, φαίνεται ότι όλοι οι συντελεστές φορολογίας συσχετίζονται σημαντικά με τα πρόστιμα στα λαθραία αλκοολούχα προϊόντα.

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) και με τη μέθοδο επιλογής Stepwise forward εκτιμάται η παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο των βεβαιωμένων προστίμων στα παράνομα αλκοολούχα προϊόντα και ερμηνευτικές μεταβλητές τους φορολογικούς συντελεστές τους. Η μέθοδος επιλογής εφαρμόζεται έτσι ώστε να βρίσκεται στην παλινδρόμηση η πιο στενά συνδεδεμένη ερμηνευτική μεταβλητή και έπειτα όποια ή όποιες έχουν να συνεισφέρουν μια επιπλέον στατιστικά σημαντική επίδραση.

Πίνακας 43: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων αλκοολούχων και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών

Εξαρτημένη μεταβλητή: Πρόστιμα ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ (log)

	Συντελεστής	p-value
Σταθερά	0.98	0.7706
ΦΠΑ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ	0.51	0.0013 ***
R^2	26.50%	
	Statistic	p-value
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	1.35	0.5096
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.05	0.8260
DW Statistic	1.68	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	1.16	0.5592

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Εξετάζεται αρχικά εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Με βάση και το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν, δεν υπάρχουν ούτε ενδείξεις αυτοσυσχέτισης, οι στατιστικοί έλεγχοι των συντελεστών πραγματοποιούνται με αξιόπιστο τρόπο.

Ο έλεγχος συνολοκλήρωσης με την στατιστική DW και κριτική τιμή ελέγχου $D_L = 1.41$ (όπως προκύπτει σε επίπεδο 5% και δείγμα $N = 36$ παρατηρήσεις από ειδικούς πίνακες της στατιστικής DW) έδειξε ότι $DW = 1.68 > 1.41$, κάτι που σημαίνει ότι η μηδενική υπόθεση της μη συνολοκλήρωσης απορρίπτεται σε επίπεδο 5%. Συνεπώς, προκύπτει ότι υπάρχει συνολοκλήρωση μεταξύ των χρονολογικών σειρών και άρα έχει νόημα να υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ τους και να ερμηνευτεί η όποια σχέση προκύψει.

Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 δείχνει ότι η μεταβλητότητα των προστίμων στα αλκοολούχα προϊόντα εξαρτάται κατά 26.50% από τη μεταβλητότητα των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών, όπου μόνο ο Φ.Π.Α βρέθηκε να έχει στατιστικά σημαντική επίδραση σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$).

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (όπως προέκυψε ο Φ.Π.Α των αλκοολούχων προϊόντων) έχει ερμηνεία ποσοστιαίας μεταβολής, επειδή μόνο η εξαρτημένη είναι μετρημένη σε λογαρίθμους. Εκτιμήθηκε, λοιπόν, ότι η ποσοστιαία μεταβολή είναι 0.51, κάτι που σημαίνει ότι εάν ο Φ.Π.Α στα αλκοολούχα προϊόντα αυξηθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα, τότε τα πρόστιμα από αυτά τα προϊόντα αυξάνονται κατά μέσο όρο κατά 51%. **Συνεπώς, φαίνεται ότι μια αύξηση στον ΦΠΑ στα αλκοολούχα προϊόντα θα τείνει να οδηγεί σε σημαντική αύξηση της λαθρεμπορίας στα προϊόντα αυτά, περισσότερο από ότι εάν αυξηθούν οι υπόλοιποι συντελεστές.**

Παρακάτω στον πίνακα 44 παρουσιάζονται οι συντελεστές συσχέτισης ανάμεσα στο λογάριθμο των βεβαιωμένων προστίμων στα παράνομα καπνικά προϊόντα (τσιγάρα) και των συντελεστών φορολογίας τους.

Πίνακας 44: Συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων καπνικών προϊόντων και των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών

Συντελεστές συσχέτισης Pearson

	1	2	3	4
1 Πρόστιμα ΚΑΠΝΙΚΑ (log)				
2 Αναλογικός Φόρος ΚΑΠΝΙΚΑ	-0.5486 ***	-		
3 Πάγιος Φόρος ΚΑΠΝΙΚΑ	0.5822 ***	-0.9866 ***	-	
4 ΕΦΚ ΚΑΠΝΙΚΑ	0.5420 ***	-0.8513 ***	0.8885 ***	-
5 ΦΠΑ ΚΑΠΝΙΚΑ	0.3760 **	-0.5402 ***	0.6352 ***	0.7844 ***

* σημαντικό σε 10%

** σημαντικό σε 5%

*** σημαντικό σε 1%

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι υπάρχουν πολύ έντονες συσχετίσεις ανάμεσα στις ερμηνευτικές μεταβλητές που τείνουν ακόμα και στη μονάδα και άρα, εάν χρησιμοποιηθούν μαζί ως ερμηνευτικές μεταβλητές, τότε θα προκύψει έντονο πρόβλημα μερικής πολυσυγγραμμικότητας.

Οι συσχετίσεις των φορολογικών συντελεστών με τα βεβαιωμένα πρόστιμα από παράνομα καπνικά προϊόντα εκτιμήθηκαν μέτριοι προς ισχυροί και στατιστικά σημαντικοί σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$) ή 5% ($p < 0.05$), όπου όλοι εκτιμήθηκαν θετικοί με εξαίρεση τον αναλογικό φόρο όπου προέκυψε αρνητικός. Συνεπώς, σε επίπεδο ανάλυσης συσχέτισης, φαίνεται ότι όλοι οι φορολογικοί συντελεστές συσχετίζονται σημαντικά με τα βεβαιωμένα πρόστιμα των καπνικών προϊόντων.

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) και με τη μέθοδο επιλογής Stepwise forward εκτιμάται η παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή το λογάριθμο των βεβαιωμένων προστίμων στα παρανόμως διακινούμενα καπνικά προϊόντα και ερμηνευτικές μεταβλητές τους φορολογικούς συντελεστές αυτών.

Πίνακας 45: Αποτελέσματα παλινδρόμησης μεταξύ των λογαρίθμων προστίμων καπνικών προϊόντων και των φορολογικών συντελεστών

Εξαρτημένη μεταβλητή: Πρόστιμα ΚΑΠΝΙΚΑ (log)

	Συντελεστής	p-value
Σταθερά	12.43	0.0000 ***
Πάγιος Φόρος ΚΑΠΝΙΚΑ	0.03	0.0002 ***
R^2	33.90%	
	Statistic	p-value
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας White	2.09	0.3518
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας ARCH	0.17	0.6841
DW Statistic	2.19	
Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray	1.13	0.5683

* σημαντικό σε 10% ** σημαντικό σε 5% *** σημαντικό σε 1%

Στον πίνακα 45 εξετάζουμε εάν ισχύουν οι βασικές προϋποθέσεις των καταλοίπων. Με βάση το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Με βάση και το κριτήριο ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας ARCH η μηδενική υπόθεση της ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Συνεπώς, θεωρείται ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα. Με βάση το κριτήριο ελέγχου αυτοσυσχέτισης Breusch-Godfray η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 10% ($p > 0.10$). Καθώς, λοιπόν, δεν υπάρχουν ούτε ενδείξεις αυτοσυσχέτισης, οι στατιστικοί έλεγχοι των συντελεστών πραγματοποιούνται με αξιόπιστο τρόπο.

Ο έλεγχος συνολοκλήρωσης με την στατιστική DW και κριτική τιμή ελέγχου $D_L = 1.41$ (όπως προκύπτει σε επίπεδο 5% και δείγμα $N = 36$ παρατηρήσεις από ειδικούς πίνακες της στατιστικής DW) έδειξε ότι $DW = 2.19 > 1.41$, κάτι που σημαίνει ότι η μηδενική υπόθεση της μη συνολοκλήρωσης απορρίπτεται σε επίπεδο 5%. Συνεπώς, προκύπτει ότι υπάρχει συνολοκλήρωση μεταξύ των χρονολογικών σειρών και άρα έχει νόημα να υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ τους και να ερμηνευτεί η όποια σχέση προκύψει.

Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 δείχνει ότι η μεταβλητότητα των βεβαιωμένων προστίμων στα παράνομα καπνικά προϊόντα εξαρτάται κατά 33.90% από

τη μεταβλητότητα των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών τους, όπου μόνο ο πάγιος φόρος βρέθηκε να έχει στατιστικά σημαντική επίδραση σε επίπεδο 1% ($p < 0.01$).

Ο συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής (όπως προέκυψε ο πάγιος φόρος των καπνικών προϊόντων) έχει ερμηνεία ποσοστιαίας μεταβολής, επειδή μόνο η εξαρτημένη είναι μετρημένη σε λογαρίθμους. Εκτιμήθηκε, λοιπόν, ότι η ποσοστιαία μεταβολή είναι 0.03, κάτι που σημαίνει ότι εάν ο πάγιος φόρος στα καπνικά προϊόντα αυξηθεί κατά μία μονάδα, τότε τα πρόστιμα στα προϊόντα αυξάνονται κατά μέσο όρο κατά 3%. **Συνεπώς, φαίνεται ότι μια αύξηση στον πάγιο φόρο στα καπνικά προϊόντα θα τείνει να οδηγεί σε κάποια αύξηση της λαθρεμπορίας στα προϊόντα αυτά, περισσότερο από ότι εάν αυξηθούν οι υπόλοιποι συντελεστές ή εάν μειωθεί ο αναλογικός φόρος.**

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα-τρόποι αντιμετώπισης

6.1 Σύνοψη συμπερασμάτων

Στην παρούσα εργασία ασχοληθήκαμε με τον όρο του λαθρεμπορίου ως νομική έννοια, ο οποίος ορίζεται λεπτομερώς στον Εθνικό Τελωνειακό Κώδικα. Με λίγα λόγια, πρόκειται για την εισαγωγή ή εξαγωγή εμπορευμάτων υποκειμένων σε δασμούς, φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις που εισπράττονται στα Τελωνεία χωρίς να πληρωθούν αυτές οι εν γένει επιβαρύνσεις σε χρόνο και με τρόπο που ορίζει ο νόμος. Η λαθρεμπορία είναι ποινικό αδίκημα και παράλληλα τελωνειακή παράβαση που τιμωρείται τόσο ποινικά όσο και διοικητικά. Οι μορφές της λαθρεμπορίας αναλύθηκαν συνοπτικά με μερικές από αυτές να εμφανίζονται στα εμπορεύματα, στα καύσιμα, στα καπνικά προϊόντα, στην αιθυλική αλκοόλη και στα αλκοολούχα ποτά, στον καφέ κλπ.

Το επόμενο Κεφάλαιο ασχολήθηκε με τα βιομηχανοποιημένα καπνά και τις κατηγορίες αυτών αφενός ως προς την αποσαφήνιση των ορισμών τους ανά κατηγορία και αφετέρου ως προς τις φορολογικές επιβαρύνσεις τους. Μέσα από παραδείγματα αναλύεται λεπτομερώς η επιβάρυνση των καπνικών προϊόντων που τίθενται σε ανάλωση στο εσωτερικό της χώρας, καθώς και όσων εισάγονται από τρίτες χώρες ή αποτελούν αντικείμενα λαθρεμπορίας, σύμφωνα με το Κοινό Δασμολόγιο που αναπροσαρμόζεται σε ετήσια βάση και ισχύει σε κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. Επισημάνθηκαν, ωστόσο και οι περιπτώσεις νόμιμης απαλλαγής από φορολογικές επιβαρύνσεις.

Κατά αντιστοιχία με τα καπνικά προϊόντα, στο Κεφάλαιο 3 κατεγράφησαν οι ορισμοί της αιθυλικής αλκοόλης και κάθε είδους αλκοολούχου προϊόντος. Παράλληλα, υπολογίστηκε, μέσω αναλυτικών παραδειγμάτων, η φορολογική επιβάρυνση για κάθε επιμέρους κατηγορία προϊόντος που παράγεται και αναλώνεται εντός της κοινότητας, αλλά και οι δασμοφορολογικές επιβαρύνσεις που επιβάλλονται στα εισαγόμενα αλκοολούχα προϊόντα, σύμφωνα με το Κοινό Δασμολόγιο. Η νόμιμη απαλλαγή από φορολογικές επιβαρύνσεις προβλέπεται για τα αλκοολούχα προϊόντα, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Το Κεφάλαιο 4 ασχολήθηκε με τις διαδοχικές μεταβολές των φορολογικών συντελεστών των προϊόντων καπνού τα χρόνια της οικονομικής κρίσης που έχουν αλλάξει τη δομή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης από κατ' εξοχήν αναλογικό σε κατ' εξοχήν πάγιο, με ταυτόχρονη αύξηση του ελάχιστου και του συνολικού Ε.Φ.Κ. Η ριζική αυτή αλλαγή της δομής του Ε.Φ.Κ είχε ως επιπτώσεις αφενός την αύξηση της διαφοράς μεταξύ των «φθηνών» τσιγάρων (επιβαρύνθηκαν σημαντικά οι τιμές καπνικών προϊόντων που λειτουργούσαν μερικώς ανασχετικά στο παράνομο εμπόριο) και των λαθραίων τσιγάρων και αφετέρου την πτώση των δημοσίων εσόδων από Ε.Φ.Κ. και Φ.Π.Α. λόγω μείωσης της ζήτησης των νόμιμων προϊόντων καπνού. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι οι φορολογηθείσες ποσότητες τσιγάρων μειώθηκαν κατά περίπου 113%, ενώ η αναλογία μεταξύ των κατασχεμένων και των φορολογημένων πακέτων τσιγάρων αυξάνεται από 0,71% σε 2,4% την ίδια περίοδο (2009-2017). Άρα, λοιπόν, παρά τις σημαντικές αυξήσεις στους συντελεστές Ε.Φ.Κ και Φ.Π.Α η απόδοση των δημοσίων εσόδων δεν είναι η αναμενόμενη, ενώ παρατηρείται σημαντική υποκατάσταση προς τα αφορολόγητα καπνικά προϊόντα.

Στο ίδιο Κεφάλαιο αναλύθηκε η εξέλιξη των φορολογικών συντελεστών στα αλκοολούχα προϊόντα την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Διαπιστώνεται μια άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών ανάμεσα στις επιμέρους κατηγορίες αυτών. Πιο

συγκριμένα, ο Ε.Φ.Κ που επιβάλλεται στα αλκοολούχα ποτά είναι διπλάσιος έναντι του αντίστοιχου φόρου στα τοπικά αποσταγμάτα και τετραπλάσιος από τον φόρο στην μύρα. Η αύξηση των φορολογικών συντελεστών έχει σημαντικό αντίκτυπο στα δημόσια έσοδα με τη μείωση των εισπράξεων από τον Ε.Φ.Κ αλκοολούχων προϊόντων κυρίως την περίοδο 2011, 2014 και 2015. Σημαντικές, όμως, είναι και οι επιπτώσεις που παρατηρούνται στην εγχώρια αγορά, διότι ενισχύεται η υποκατάσταση των κατεξοχήν αλκοολούχων ποτών με άλλα οινοπνευματώδη (κατανάλωση εγχώριας μύρας, κρασιού και τοπικών αποσταγμάτων) ή αυξάνεται το παράνομο εμπόριο αλκοολούχων προϊόντων αμφιβόλου προελεύσεως και επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία. Η νόμιμη κατανάλωση αλκοολούχων προϊόντων μειώθηκε σχεδόν κατά 50% την περίοδο από το 2009 έως και το 2016. Άρα, λοιπόν, η αύξηση των έμμεσων φόρων δημιουργεί σημαντική υποκατάσταση προς φθηνότερα νόμιμα ποτά ή νόμιμα μη τυποποιημένα (π.χ. χύμα τσίπουρο, τσικουδιά, κρασί) ή παράνομα (παράνομο εμπόριο ομοειδών ποτών) που δεν αντανακλάται στα αναμενόμενα δημόσια έσοδα.

Επίσης, στο ίδιο Κεφάλαιο επιχειρείται η ανάδειξη του φαινομένου της λαθρεμπορίας στα καπνικά και αλκοολούχα προϊόντα. Με την παράθεση στατιστικών στοιχείων, τονίστηκε η έκταση του φαινομένου και η τάση διεύρυνσής του, εξαιτίας της φορολογικής πολιτικής που ακολουθείται τα τελευταία χρόνια. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η χώρα μας αποτελεί διαμετακομιστικό σταθμό ως προς το φαινόμενο του λαθρεμπορίου καπνού που την καθιστούν σημαντικό κόμβο της διαδρομής του. Όμως, και στο λαθρεμπόριο αλκοολούχων προϊόντων, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαθέτει η χώρα μας εξατομικεύουν τη θέση της στο διεθνές στερέωμα. Παρατηρήθηκε, η αύξηση της νοθείας και του παράνομου εμπορίου αλκοολούχων ποτών με την αύξηση των κατασχεμένων ποσοτήτων λαθραίων αλκοολούχων ποτών. Πολλά επώνυμα αλκοολούχα ποτά εισάγονται παράνομα από άλλες χώρες λόγω χαμηλότερου συντελεστή Ε.Φ.Κ στις γειτονικές χώρες. Σημαντικό, όμως, παράδειγμα νοθείας των αλκοολούχων ποτών αποτελεί και το χύμα τσίπουρο του οποίου η κατανάλωση έχει αυξηθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Οι οικονομικές επιπτώσεις από το παράνομο εμπόριο προϊόντων εκτιμάται ότι λαμβάνουν μεγάλες διαστάσεις, ενώ ο καταναλωτής είναι εκτεθειμένος σε προϊόντα ανεξέλεγκτης ποιότητας ακόμη και επικίνδυνα για την υγεία, καθόσον δεν υπόκεινται σε υγειονομικό έλεγχο.

Στο 5ο Κεφάλαιο επιχειρήθηκε, μέσω οικονομετρικών αναλύσεων, να αποδειχθεί η τάση που ενδεχομένως έχουν οι έμμεσοι φόροι και η όποια μεταβολή τους στην αύξηση ή μη των δημοσίων εσόδων και στην αύξηση ή μη του λαθρεμπορίου. Όσον αφορά τα καπνικά προϊόντα, από την πρώτη συσχέτιση μεταξύ φορολογηθέντων και κατασχεθέντων τσιγάρων προέκυψε ότι τα φορολογηθέντα πακέτα τσιγάρων δεν έχουν επίδραση στα κατασχεμένα. Στη συνέχεια αποδείχτηκε ότι οι διαφυγόντες δασμοί και φόροι δεν έχουν επίδραση ούτε στην εισπραξη του Ε.Φ.Κ ούτε στην εισπραξη του Φ.Π.Α καπνικών προϊόντων. Αντίθετα, αποδείχθηκε ότι τα βεβαιωμένα πρόστιμα για τα παρανόμως διακινούμενα καπνικά προϊόντα έχουν μια αρκετά ισχυρή επίδραση στις σχετικές εισπράξεις επί αυτών, λαμβάνοντας, υπόψη και την δυναμική που έχουν οι ίδιες εισπράξεις σε δύο περιόδους πίσω στο παρελθόν. Από την ερμηνεία της ελαστικότητας, διαπιστώνουμε ότι εάν τα πρόστιμα που επιβάλλονται στα καπνικά προϊόντα αυξηθούν κατά 1%, τότε η εισπραξη τους αυξάνεται κατά μέσο όρο 0.10%. Τέλος, επιβεβαιώθηκε η αρχική μας υπόθεση ότι δηλαδή, η μεταβολή των έμμεσων φόρων και εν προκειμένων η αύξηση συγκεκριμένου φόρου επηρεάζει τη λαθρεμπορία των καπνικών προϊόντων. Συμπεραίνουμε, από τα εξαγόμενα στοιχεία ότι μόνο ο πάγιος φόρος αν αυξηθεί κατά μία μονάδα, τότε τα πρόστιμα στα καπνικά προϊόντα αυξάνονται κατά μέσο όρο 3%. Συνεπώς, φαίνεται ότι μια αύξηση στον πάγιο φόρο στα

καπνικά προϊόντα τείνει να οδηγεί σε κάποια αύξηση της λαθρεμπορίας στα προϊόντα αυτά, περισσότερο από ότι εάν αυξηθούν οι άλλοι συντελεστές ή εάν μειωθεί ο αναλογικός φόρος.

Όσον αφορά τον κλάδο των αλκοολούχων προϊόντων, από την οικονομετρική ανάλυση, προέκυψε ότι η ιδιωτική κατανάλωση και το ΑΕΠ έχουν μια αρκετά ισχυρή επίδραση στη νόμιμη κατανάλωση των αλκοολούχων προϊόντων. Επιπρόσθετα, αποδείχτηκε ότι τα βεβαιωμένα πρόστιμα για τα παρανόμως διακινούμενα αλκοολούχα προϊόντα έχουν μια αρκετά ισχυρή επίδραση στις σχετικές εισπράξεις από αυτά, αφού βάση της ερμηνείας της ελαστικότητας διαπιστώνουμε ότι εάν τα πρόστιμα στα αλκοολούχα προϊόντα αυξηθούν κατά 1%, τότε η εισπραξη τους αυξάνεται κατά μέσο όρο 0.53%. Τέλος, επιβεβαιώθηκε η αρχική μας υπόθεση ότι δηλαδή, η μεταβολή των έμμεσων φόρων και εν προκειμένων η αύξηση του Φ.Π.Α στα αλκοολούχα προϊόντα επηρεάζει την λαθρεμπορία των προϊόντων αυτών. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι εάν ο Φ.Π.Α στα αλκοολούχα προϊόντα αυξηθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα, τότε τα πρόστιμα από αυτά τα προϊόντα αυξάνονται κατά μέσο όρο κατά 51%. Άρα, φαίνεται ότι μια αύξηση μόνο στο Φ.Π.Α στα αλκοολούχα προϊόντα τείνει να οδηγεί σε σημαντική αύξηση της λαθρεμπορίας στα προϊόντα αυτά, περισσότερο από ότι εάν αυξηθούν οι υπόλοιποι φορολογικοί συντελεστές, όπως είναι ο Ε.Φ.Κ..

6.2 Μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου

Σημαντική προτεραιότητα για το κράτος αποτελεί η εντατικοποίηση των προληπτικών και κατασταλτικών ελέγχων, η άριστη συνεργασία των Υπηρεσιών στην άσκηση του ελεγκτικού έργου, οι συντονισμένες δράσεις και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του έργου αυτού, καθώς και η βελτίωση των τεχνολογικών υποδομών και των συστημάτων πληροφόρησης και ελέγχου. Η συνεργασία με τρίτους φορείς, αλλά και οι κοινές επιχειρησιακές δράσεις ενισχύουν περαιτέρω την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου. Έτσι, λοιπόν, για την καταπολέμηση οποιασδήποτε μορφής λαθρεμπορίου χρειάζονται τα εξής:

- ✚ **Εκσυγχρονισμός των μεθόδων και μέσων του ελεγκτικού μηχανισμού** μέσω της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού μηχανισμού (πχ προμήθεια μηχανημάτων X-Ray για τη σάρωση των εμπορευματοκιβωτίων), της συνεχούς βελτίωσης των συστημάτων πληροφόρησης, ελέγχου και ανάλυσης κινδύνου και της ενδυνάμωσης κοινών επιχειρησιακών δράσεων και συνεργασιών.
- ✚ **Εντοπισμός και έλεγχος φαινομένων λαθρεμπορίου** μέσω των προληπτικών και κατασταλτικών δράσεων για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και της ενίσχυσης των ελέγχων σε προϊόντα που υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ
- ✚ **Κατάρτιση και εκπαίδευση** των ελεγκτών μέσω θεωρητικών και πρακτικών σεμιναρίων
- ✚ **Καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς** μέσω της εφαρμογής αντικινήτρων
- ✚ **Δημιουργία τελωνειακής συνείδησης - συμμόρφωσης** μέσω εκπαιδευτικών δράσεων στα σχολεία και στους χώρους εργασίας⁶⁰
- ✚ **Ενημερωτικές εκστρατείες** από κρατικούς φορείς για την ευαισθητοποίηση του κοινού ως προς τις συνέπειες των λαθραίων προϊόντων στη δημόσια υγεία,

⁶⁰ Προτάσεις από υπαλλήλους των Κινητών Ομάδων Ελέγχου (ΚΟΕ), των Θαλασσιών Ομάδων Ελέγχου (ΘΟΕ) και της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Τελωνείων (ΕΛ.Υ.Τ) Αττικής.

στην πολιτιστική μας κληρονομιά, στην απώλεια θέσεων εργασίας, αλλά και στην ενίσχυση του οργανωμένου εγκλήματος

6.2.1 Μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων

❖ Σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η καταπολέμηση του λαθρεμπορίου καπνικών είναι μια πρόκληση για όλα τα κράτη του κόσμου, ακόμα και για τα πιο ανεπτυγμένα. Με δεδομένη τη μεγάλη έκταση και την ιδιαίτερη ένταση του εγκληματικού φαινομένου της λαθρεμπορίας καπνικών προϊόντων, αλλά και λόγω των αυξητικών τάσεων που το χαρακτηρίζουν, η χάραξη της αντεγκληματικής πολιτικής, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, θα πρέπει να λάβει χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο σε συνδυασμό με διεθνείς συνεργασίες. Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2013 για το λαθρεμπόριο καπνού που διαμορφώθηκε σε Σχέδιο Δράσης προέβλεπε στοχευμένα εσωτερικά και εξωτερικά μέτρα για την ενίσχυση της καταπολέμησης του διασυνοριακού λαθρεμπορίου τσιγάρων και άλλων προϊόντων καπνού. Πρωταρχικός στόχος αυτών των μέτρων ήταν να διασφαλίσουν τη νόμιμη αλυσίδα εφοδιασμού, να ενισχύσουν την επιβολή του νόμου και να αντιμετωπίσουν τα κίνητρα στα οποία βασίζεται το παράνομο εμπόριο.⁶¹

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, έχουν ληφθεί σημαντικά μέτρα από το 2013 και πιο συγκεκριμένα:

1. Αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο και στο πλαίσιο πολιτικής:

α) Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Επιτροπή πρωτοστατεί στις εργασίες όσον αφορά το πρωτόκολλο για την εξάλειψη του παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού της σύμβασης πλαισίου του ΠΟΥ (Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας) για τον έλεγχο του καπνού. Το πρωτόκολλο αποσκοπεί στη διασφάλιση της αλυσίδας εφοδιασμού με γνήσια τσιγάρα, ειδικότερα μέσω της παρακολούθησης και του εντοπισμού των προϊόντων καπνού.

β) Παράλληλα, έχει ενισχύσει την οικεία νομοθεσία για τον έλεγχο του καπνού με την αναθεωρημένη οδηγία για τα προϊόντα καπνού (TPD- Tobacco Products Directive). Όσον αφορά το παράνομο εμπόριο καπνού, η TPD στοχεύει στη διασφάλιση της αλυσίδας εφοδιασμού βάσει ενός πανευρωπαϊκού συστήματος παρακολούθησης και εντοπισμού και απαραβίαστων χαρακτηριστικών ασφάλειας σε επίπεδο μονάδας συσκευασίας.⁶²

γ) Η Ε.Ε έχει επίσης ενισχύσει τα ερευνητικά της εργαλεία για τον εντοπισμό της τελωνειακής απάτης και της απάτης που αφορά τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης μέσω της αμοιβαίας διοικητικής συνδρομής σε τελωνειακά θέματα.

δ) Η οδηγία (ΕΕ) 2015/849 αποτέλεσε σημαντικό βήμα προς τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των προσπαθειών της Ε.Ε για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και για την αντιμετώπιση της χρηματοδότησης τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Αυτό θα συμβάλλει στην καλύτερη παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών ροών που σχετίζονται με το παράνομο εμπόριο καπνού.

⁶¹ Έκθεση της επιτροπής προς το συμβούλιο και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, 2017

⁶² Ένα προϊόν καπνού είναι «TPD Compliant» δηλαδή είναι εναρμονισμένο/η με τη σχετική οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή, έχουν ακολουθηθεί όλες οι νόμιμες διαδικασίες για την διαδικασία δήλωσής του και την μετέπειτα διακίνησή του στην αγορά.

2. Ενίσχυση των αρχών επιβολής του νόμου και της διωπηρεσιακής συνεργασίας:

α) Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) είναι ο μόνος οργανισμός διεξαγωγής ερευνών της Ε.Ε για την προστασία του προϋπολογισμού της, τόσο από πλευράς δαπανών όσο και από πλευράς εσόδων. Αρμοδιότητα της υπηρεσίας αποτελεί ο εντοπισμός και η διερεύνηση υποθέσεων τελωνειακής απάτης και ο συντονισμός διεθνών επιχειρήσεων κατά του λαθρεμπορίου καπνού.

β) Η καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου καπνού αποτελεί προτεραιότητα για την OLAF, την Eurorol, της Frontex, του Παγκόσμιου Οργανισμού Τελωνείων και την Ιντερπόλ που πραγματοποιούν τακτικά κοινές επιχειρήσεις.

γ) Η Επιτροπή στηρίζει τα κράτη μέλη παρέχοντας τεχνική συνδρομή για την ενίσχυση των ικανοτήτων διεξαγωγής επιχειρήσεων και συλλογής πληροφοριών, στηρίζει δράσεις όπως η αγορά σαρωτών ακτινών Χ και άλλου τεχνικού εξοπλισμού από τις τελωνειακές αρχές.⁶³

3. Ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας με τις κυριότερες χώρες προέλευσης και διέλευσης:

α) Από το 2015, οι εμπειρογνώμονες των κρατών μελών και της Επιτροπής/OLAF έχουν εντείνει τους διμερείς διαλόγους τους για τελωνειακά ζητήματα, ιδιαίτερα με τη Ρωσία, τη Λευκορωσία και την Ουκρανία.

β) Ένας βασικός κινητήριος παράγοντας για το διασυνοριακό παράνομο εμπόριο είναι οι μεγάλες διαφορές στις τιμές μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και γειτονικών χωρών, όπως η Λευκορωσία, η Ουκρανία και η Ρωσία. Για να περιοριστεί αυτό το φορολογικό κίνητρο του λαθρεμπορίου, στις συμφωνίες σύνδεσης που σύναψαν πρόσφατα με την Ε.Ε, η Μολδαβία, η Ουκρανία και η Γεωργία δεσμεύτηκαν να αυξήσουν και να προσαρμόσουν το επίπεδο των συντελεστών και της δομής του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης καπνού.

γ) Η Ε.Ε εφαρμόζει μια πάγια πολιτική διαπραγμάτευσης ρητρών κατά της απάτης όταν χορηγεί δασμολογικές προτιμήσεις σε τρίτες χώρες.⁶⁴

❖ *Σε εθνικό επίπεδο*

Με το ν. 4389/2016 συστάθηκε η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), με σκοπό τη διασφάλιση των δημοσίων εσόδων, την ενίσχυση της φορολογικής και τελωνειακής συμμόρφωσης και την καταπολέμηση φαινομένων φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίου. Η καταπολέμηση του λαθρεμπορίου αποτελεί διαρκή προτεραιότητα της Α.Α.Δ.Ε. που στοχεύει στην εντατικοποίηση των προληπτικών και κατασταλτικών ελέγχων συμβάλλοντας στη βελτίωση των μεθόδων και των μέσων του ελεγκτικού μηχανισμού. Οι ελεγκτικές υπηρεσίες έχουν αντιληφθεί τη σοβαρότητα και τους κινδύνους που ελλοχεύουν από το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων και αυτό αποδεικνύεται από τα έργα και τις δράσεις των Επιχειρησιακών Σχεδίων της Α.Α.Δ.Ε τα τελευταία χρόνια.

⁶³ Έκθεση της επιτροπής προς το συμβούλιο και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, 2017

⁶⁴ Έκθεση της επιτροπής προς το συμβούλιο και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, 2017

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα Επιχειρησιακά Σχέδια, οι τελωνειακές υπηρεσίες προβλέπεται να προμηθευτούν:

1. 23 σταθερές ακτινοσκοπικές συσκευές ελέγχου αντικειμένων (X/RAYS) με αυτόματο σύστημα εντοπισμού υπόπτων αντικειμένων
2. 8 X-rays scanners έμφορτων φορητών και εμπορευματοκιβωτίων (αυτοκινούμενα), ενώ έχουν ενισχυθεί ήδη με 5 αυτοκινούμενα X-rays scanners
3. 20 εύκαμπτες ενδοσκοπίες οπτικές ίνες
4. 5 συστήματα ζύγισης φορητών(γεφυροπλάστιγγες)
5. 6 συστήματα αυτόματης καταγραφής οχημάτων
6. 1.000 laptops και 502 tablets για την υποστήριξη των Κινητών Ομάδων Δίωξης (Κ.ΟΕ.)⁶⁵

Επιπρόσθετα, εντατικοποιούνται οι στοχευμένοι προληπτικοί έλεγχοι σε όλη την επικράτεια και ορίζεται αυξημένος αριθμός εκ των υστέρων ελέγχων και ελέγχων δίωξης από τα τελωνεία, τις κινητές και τις θαλάσσιες ομάδες ελέγχου, καθώς και ειδικοί έλεγχοι με μέσα δίωξης σε προϊόντα που υπόκεινται σε Ε.Φ.Κ. Ενδεικτικά, αναφέρουμε πως στο Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε για το έτος 2018 προβλεπόταν η διενέργεια τουλάχιστον 72.500 τελωνειακών ελέγχων δίωξης με αυτούς να υπερκαλύπτονται σε ποσοστό περίπου 130%, ενώ από το σύνολο αυτών οι 10.288⁶⁶ έλεγχοι αφορούσαν τα καπνικά προϊόντα (συμπεριλαμβανομένου του ηλεκτρονικού τσιγάρου) κυρίως σε φορολογικές αποθήκες καπνικών, σε καταστήματα αφορολόγητων ειδών και σε ελέγχους καταγωγής εμπορευμάτων.

Εκτός όμως από τους ελέγχους και τα μέσα δίωξης έχει ενισχυθεί η νομική «θωράκιση» της εφοδιαστικής αλυσίδας καπνού με το ν. 4410/2016, ο οποίος εκδόθηκε στα πλαίσια της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου προϊόντων καπνού. Ειδικότερα καθιερώνεται στο εθνικό μας δίκαιο σύστημα αδειοδότησης για:

- α) την ενδοκοινοτική διακίνηση, εισαγωγή και εξαγωγή του καπνού,
- β) την εισαγωγή βιομηχανοποιημένων καπνών και
- γ) την κατασκευή, ενδοκοινοτική διακίνηση, εισαγωγή και εξαγωγή εξοπλισμού παραγωγής βιομηχανοποιημένων καπνών. Με τη ρύθμιση αυτή όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διακίνηση και παρασκευή καπνικών προϊόντων θα αδειοδοτούνται, ώστε να καταστεί αποτελεσματικότερος και ευκολότερος ο έλεγχος.

Επιπλέον, καθιερώνεται στο Πληροφορικό Σύστημα Τελωνειακών Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών (ICISnet), Ενιαίο Κεντρικό Μητρώο Εφοδιαστικής Αλυσίδας Καπνού, στο οποίο θα καταχωρούνται, τηρούνται και παρακολουθούνται ηλεκτρονικά όλες οι άδειες, οι οποίες θα χορηγούνται στα πλαίσια της εφοδιαστικής αλυσίδας καπνού και βιομηχανοποιημένων καπνών στη χώρα μας από το στάδιο της παραγωγής έως το τελικό σημείο λιανικής πώλησης, καθώς και του εξοπλισμού παραγωγής αυτών. Άλλη βασική ρύθμιση είναι η πρόβλεψη υποχρέωσης εφαρμογής μέτρων από τις καπνοβιομηχανίες, οι οποίες υποχρεώνονται να εξακριβώνουν τα στοιχεία των πελατών και προμηθευτών τους, να τηρούν και να γνωστοποιούν σχετικά αρχεία.

⁶⁵ Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε για το 2018, 2018

⁶⁶ Έκθεση Απολογισμού Α.Α.Δ.Ε για το 2018, 2019

Επιπρόσθετα, με τον ανωτέρω νόμο, ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία η Οδηγία 2014/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014, «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων», που αφορά στην ιχνηλασιμότητα και το χαρακτηριστικό ασφαλείας των καπνικών προϊόντων καθώς και την απαγόρευση των διασυνοριακών πωλήσεων των προϊόντων αυτών με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Ως προθεσμία για την εφαρμογή του συστήματος ιχνηλασιμότητας, όσον αφορά τα τσιγάρα και τον καπνό για στριφτά τσιγάρα, έχει οριστεί η 20η Μαΐου 2019 και για τα άλλα προϊόντα καπνού πλην των τσιγάρων και του καπνού για στριφτά τσιγάρα, η 20η Μαΐου 2024.

Επίσης, με τον ίδιο νόμο καθιερώθηκε η σύσταση Διυπουργικού Συντονιστικού Επιχειρησιακού Κέντρου για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου. Με τη σύσταση του κέντρου αυτού επιτυγχάνεται η θεσμοθέτηση της συνεργασίας και του συντονισμού του αγώνα ενάντια στο λαθρεμπόριο, μεταξύ όλων των διωκτικών υπηρεσιών που ασχολούνται με την καταπολέμηση λαθρεμπορίου προϊόντων που υπόκεινται σε Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (Τελωνειακή Υπηρεσία, Αστυνομία, Λιμενικό Σώμα, Σ.Δ.Ο.Ε., Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Γ.Γ.Δ.Ε, Γενική Γραμματεία Εμπορίου).

Εκτός των δράσεων που αναλαμβάνει η Πολιτεία, οι αρμόδιοι οικονομικοί και επιχειρηματικοί φορείς γνωρίζοντας εκ των έσω τις αδυναμίες του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου και των ελεγκτικών μηχανισμών, προτείνουν τα εξής πρόσθετα μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων:

1. Εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του παράνομου εμπορίου καπνικών προϊόντων σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς
2. Καταστροφή όλων των κατασχεμένων πρώτων υλών, τσιγάρων και εξοπλισμού
3. Η Ελλάδα να ηγηθεί τηδ προσπάθειας για την περιφερειακή συνεργασία στα Βαλκάνια
4. Αυστηρότερη εφαρμογή με βαρύτερες κυρώσεις για τις δραστηριότητες λαθρεμπορίας και συμπλήρωση της υφιστάμενης νομοθεσίας
5. Αναπροσαρμογή του υψηλού επιπέδου του ελάχιστου Ε.Φ.Κ. και της δομής του Ε.Φ.Κ., ο οποίος από κατ' εξοχήν αναλογικός έχει μετατραπεί σε κατ' εξοχήν πάγιο, θα μπορούσε να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου, στην αύξηση των φορολογικών εσόδων και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών τσιγάρων. Άλλωστε, όπως αποδείχτηκε προηγουμένως η αύξηση του παγίου φόρου μπορεί να προκαλέσει αύξηση της λαθρεμπορίας στα καπνικά προϊόντα.
6. Αύξηση των κρατικών ελέγχων σε συγκεκριμένες περιοχές όπου το φαινόμενο της διακίνησης λαθραίων καπνικών είναι έντονο
7. Σταθερό φορολογικό πλαίσιο για τα προϊόντα καπνού και εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας για τη σήμανση και ιχνηλασιμότητα των πακέτων⁶⁷
8. Εμπλοκή της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος για την τήρηση της νομοθεσίας σχετικά με την απαγόρευση πώλησης παράνομων προϊόντων καπνού μέσω διαδικτύου⁶⁸

⁶⁷ Προτάσεις της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 2015

9. Διεκδίκηση χρηματοδότησης από κονδύλια που διαθέτουν οι καπνοβιομηχανίες ή άλλα προγράμματα
10. Ευαισθητοποίηση των καταναλωτών. Σε αυτή την προσπάθεια συμβάλλουν και οι τέσσερις εταιρείες καπνικών προϊόντων που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, (Παπαστράτος, British American Tobacco Hellas, Imperial Tobacco, και Japan Tobacco International) που έχουν αναλάβει την κοινή πρωτοβουλία «ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ».

6.2.2 Μέτρα αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου αλκοολούχων προϊόντων

❖ Σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την αναμόρφωση των κανόνων που διέπουν τους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης για την αλκοόλη εντός της ΕΕ, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση του λαθρεμπορίου, καθώς και στην καλύτερη προστασία της υγείας των καταναλωτών. Μέσα από την αναθεώρηση των υφιστάμενων ευρωπαϊκών οδηγιών θα διασφαλιστεί η λήψη δραστικών μέτρων κατά της παράνομης χρήσης της αφορολόγητης μετουσιωμένης αλκοόλης που χρησιμοποιείται για την παραποίηση ποτών. Ειδικότερα, η Επιτροπή⁶⁹:

1. Θα θεσπίσει ενιαίο σύστημα πιστοποίησης, το οποίο θα αναγνωρίζεται σε όλες τις χώρες της Ε.Ε και θα επιβεβαιώνει το καθεστώς των ανεξάρτητων μικρών παραγωγών σε ολόκληρη την Ένωση. Με τον τρόπο αυτό θα μειωθεί το διοικητικό κόστος και το κόστος συμμόρφωσης για τους μικρούς παραγωγούς οι οποίοι αναμένεται να επωφεληθούν από τους μειωμένους συντελεστές ειδικών φόρων κατανάλωσης.
2. Θα διευκρινίσει τους όρους παρασκευής για τη μετουσιωμένη αλκοόλη στην Ε.Ε. Η εν λόγω αλκοόλη χρησιμοποιείται στην παραγωγή προϊόντων, όπως τα προϊόντα καθαρισμού, τα υγρά καθαρισμού τζαμιών, τα αρώματα και τα αντιψυκτικά και απαλλάσσεται από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης. Η απαλλαγή αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί από ασυνείδητους παραγωγούς που χρησιμοποιούν μετουσιωμένη αλκοόλη για την παρασκευή και πώληση επικίνδυνων παραποιημένων ποτών χωρίς την καταβολή φόρου και, ακόμη σημαντικότερο, θέτοντας σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία.
3. Θα επικαιροποιήσει τα συστήματα ΤΠ: οι νέοι κανόνες θα αντικαταστήσουν τις έντυπες διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της διακίνησης ορισμένης μετουσιωμένης αλκοόλης και θα επιβάλλουν την υποχρεωτική χρήση του συστήματος διακίνησης και ελέγχου των προϊόντων που υπόκεινται σε Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης. Το σύστημα αυτό θα καταστήσει ευκολότερη την παρακολούθηση της διακίνησης των εν λόγω προϊόντων υψηλού κινδύνου σε πραγματικό χρόνο, μειώνοντας τη δόλια χρήση αυτής της απαλλαγής και προστατεύοντας τους καταναλωτές.
4. Όπως είδαμε και προηγουμένως, η οδηγία (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα συμβάλλει στην

⁶⁸ Ημερίδα Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών ερευνών, 2013

⁶⁹ Δελτίο Τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 25-05-2018

καλύτερη παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών ροών που σχετίζονται με το παράνομο εμπόριο αλκοόλης.

5. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) θα συμβάλλει στη διερεύνηση υποθέσεων τελωνειακής απάτης μέσω κοινών επιχειρήσεων με άλλες ευρωπαϊκές ελεγκτικές αρχές κατά του λαθρεμπορίου αλκοόλης.

❖ Σε εθνικό επίπεδο

Στον κλάδο των αλκοολούχων προϊόντων, γίνονται σημαντικά βήματα για την διασφάλιση των δημοσίων εσόδων, τη διευκόλυνση του εμπορίου και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και του ανταγωνισμού. Η εφαρμογή των υφιστάμενων κανονισμών και η εντατικοποίηση των ελέγχων, τόσο στα σύνορα, όσο και στην εσωτερική αγορά εκτιμάται ότι μπορεί να αποδώσουν. Αυτό αποδεικνύεται από τους στοχευμένους ελέγχους, κυρίως σε φορολογικές αποθήκες οινοπνευματωδών και καταστήματα αφορολόγητων ειδών που προβλέπονταν στο Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε για το έτος 2018, και υπερκαλύφθηκαν φτάνοντας τους 8.377. Για το έτος 2019 έχουν προγραμματιστεί περισσότεροι από 15.000 τελωνειακοί έλεγχοι στα αλκοολούχα προϊόντα.

Επίσης, για την παρακολούθηση και διασφάλιση της καταβολής του Ε.Φ.Κ. στα αλκοολούχα προϊόντα, η Α.Α.Δ.Ε υλοποιεί πιλοτική εφαρμογή μιας λειτουργικής και εύχρηστης βάσης δεδομένων, συμβατής με το Πληροφοριακό Σύστημα των Τελωνείων ICISnet. Με στόχο την ανιχνευσιμότητα και ιχνηλασιμότητα στην εφοδιαστική αλυσίδα των αλκοολούχων προϊόντων καθιερώνεται το Μητρώο Αλκοολούχων Προϊόντων και η αναγραφή του αριθμού παρτίδας (lot number). Για αυτό το λόγο, άλλωστε, έχει τεθεί σε λειτουργία η ηλεκτρονική πλατφόρμα «lotify» στο τελωνείο Αερολιμένα «Ελευθέριος Βενιζέλος». Η ηλεκτρονική αυτή πλατφόρμα έχει σχεδιασθεί από ομάδα επιστημόνων με γνώση της ελληνικής αγοράς και των ιδιομορφιών της χώρας και παραχωρήθηκε δωρεάν από φορείς του κλάδου προς τις ελεγκτικές υπηρεσίες της Α.Α.Δ.Ε.

Παράλληλα, προτείνεται μία δέσμη μέτρων όπως η τυποποίηση του χύμα ούζου, τσίπουρου, κρασιού στη μαζική εστίαση και η παρακολούθηση των μονάδων συσκευασίας ενώ εκφράστηκε η ανάγκη δημιουργίας ίσων όρων εμπορίας για τα αποστάγματα (ούζο, τσίπουρο) και κοινής φορολόγησης για τα αποστάγματα που διοχετεύονται στα κανάλια εμπορίας (π.χ. τσίπουρο διημέρων). Επίσης, προτάθηκε η λειτουργία ενιαίας βάσης δεδομένων όλων των αρχών, με μητρώο συλληφθέντων για λαθρεμπορία και η δημιουργία ηλεκτρονικού μητρώου διήμερων αποσταγματοποιών και αμβυκούχων (ιδιοκτητών καζανιών), στη βάση του ICISnet για τη διευκόλυνση του έργου των ελεγκτικών μηχανισμών.⁷⁰

Τέλος, έχει συσταθεί το Συντονιστικό Επιχειρησιακό Κέντρο αποτελούμενο από τις διωκτικές υπηρεσίες όπως τα Τελωνεία, η Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα, το Σ.Δ.Ο.Ε., η Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Γ.Γ.Δ.Ε και η Γενική Γραμματεία Εμπορίου για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου αλκοολούχων προϊόντων μέσω κοινών επιχειρησιακών δράσεων.

Εκτός των δράσεων που αναλαμβάνει η Πολιτεία, οι αρμόδιοι οικονομικοί και επιχειρηματικοί φορείς γνωρίζοντας τις αδυναμίες του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου και των ελεγκτικών μηχανισμών προτείνουν τα εξής πρόσθετα μέτρα

⁷⁰ Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε για το έτος 2018, 2018

αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου αλκοολούχων προϊόντων που εξαιτίας του δημιουργούνται στρεβλώσεις στην αγορά:

1. Η μείωση της φορολογίας εκτιμάται ότι θα έχει θετικές επιδράσεις στον κλάδο των αλκοολούχων ποτών. Άλλωστε, ο υψηλός φορολογικός συντελεστής επαυξάνει τα κίνητρα για παράνομη εμπορία αλκοολούχων ποτών.⁷¹
2. Η εντατικοποίηση των ελέγχων για τον περιορισμό του παράνομου εμπορίου και την ελαχιστοποίηση των κινήτρων για την παράνομη εμπορία του τσίπουρου διημέρων.
3. Η καθιέρωση ίσων όρων εμπορίας και διακίνησης και κοινή φορολόγηση για τα αποστάγματα που διατίθενται σήμερα χύμα στο πλαίσιο του δίκαιου ανταγωνισμού, σύμφωνα και με τους Ευρωπαϊκούς κανόνες.⁷²
4. Ο έλεγχος του τρόπου συσκευασίας και εμπορίας του προϊόντος απόσταξης των διημέρων.
5. Τα «διήμερα αποστακτήρια» να διατηρήσουν το δικαίωμα να παράγουν, αλλά να περιοριστούν στον ρόλο που τους παρείχε εξ αρχής ο νόμος, δηλαδή για προσωπική χρήση και κατανάλωση.
6. Η σύσταση μόνιμης Ομάδας Εργασίας (Task Force) με το σύνολο των εμπλεκόμενων υπηρεσιών ελέγχων, τόσο στα σύνορα όσο και στην εγχώρια αγορά.
7. Η συμβολή του διεθνούς οργανισμού IFSP (International Federation of Spirits Producers)⁷³ στην εκπαίδευση των ελεγκτικών αρχών για την εύκολη αναγνώριση μη γνήσιων προϊόντων.
8. Η συνεργασία του κλάδου και των επιχειρήσεων στην αλυσίδα διακίνησης ποτών, με στόχο ένα ασφαλέστερο περιβάλλον κατανάλωσης αλκοόλ με συνεχείς πρωτοβουλίες για την προώθηση της υπεύθυνης κατανάλωσης και ενημέρωσης του κοινού για τις βλαπτικές συνέπειες της κατανάλωσης λαθραίων προϊόντων.

⁷¹ Μελέτη Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2018

⁷² Μελέτη Συνδέσμου Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων Αλκοολούχων Ποτών, 2016

⁷³ Η Διεθνής Ομοσπονδία Παραγωγών οινοπνευματωδών ποτών είναι ο επαγγελματικός σύλλογος για την προστασία της παγκόσμιας βιομηχανίας οινοπνευματωδών ποτών από τα παραποιημένα προϊόντα. Λειτουργεί σε περισσότερες από τριάντα χώρες σε όλο τον κόσμο για να προστατεύσει τους καταναλωτές από τα πλαστά οινοπνευματώδη ποτά.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αρκτούρος-Υπόμνημα για τα αιχμάλωτα ζώα στην Ελλάδα (2011), Θεσσαλονίκη
<https://www.zoosos.gr/wp-content/uploads/others/ArktourosZoologikoiKipoi.pdf>
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, (2018) Ετήσια έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2017, Αθήνα
http://www.astynomia.gr/images/stories/2018/prokirikseis18/2017-ekthesi_organomenou_egklimatos.pdf
- Δελτίο Τύπου Ε.Ε, 25 Μαΐου 2018, Αλκοολούχα ποτά: Η Επιτροπή παρουσιάζει επικαιροποίηση των κανόνων που διέπουν τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για την αλκοόλη, Βρυξέλλες
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3835_el.htm
- Έκθεση της επιτροπής προς το συμβούλιο και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, (2017) «Ενίσχυση της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου τσιγάρων και άλλων μορφών παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού - Μια συνολική στρατηγική της ΕΕ (COM (2013) 324 final της 6.6.2013)», Βρυξέλλες
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0235&from=en>
- Έκθεση Απολογισμού Α.Α.Δ.Ε για το 2018 και προγραμματισμός δραστηριοτήτων Α.Α.Δ.Ε για το 2019, (2019), Αθήνα
<https://www.aade.gr/sites/default/files/2019-04/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%91%CE%94%CE%95%202018.pdf>
- Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε 2018, (2018), Αθήνα
https://www.aade.gr/sites/default/files/2018-05/epixeirisiako_sxedio_aade_2018_1.pdf
- Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε 2019, (2019), Αθήνα
<https://www.aade.gr/sites/default/files/2019-04/%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%20%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%9F%20%CE%91%CE%91%CE%94%CE%95%202019.pdf>
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2013) Ημερίδα για το παράνομο εμπόριο καπνού: Οι συνέπειες για τον κλάδο και την οικονομία, Αθήνα
http://iobe.gr/docs/events/sp/SP_25112013_PRS_GR.pdf
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2014) Αξιολόγηση του υφιστάμενου πλαισίου φορολόγησης των καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα, Αθήνα

http://iobe.gr/docs/research/RES_04_25092014_PRE_GR.pdf

- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2016) Επιπτώσεις από τη νέα αύξηση της φορολογίας των προϊόντων καπνού, Αθήνα

http://iobe.gr/docs/research/RES_04_28112016_PR%CE%95_GR.pdf

- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2018) Η συνεισφορά και οι προοπτικές του κλάδου αλκοολούχων ποτών στην Ελλάδα, Αθήνα

http://iobe.gr/docs/research/RES_05_B_13022018_REP_GR.pdf

- Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2913/92 του συμβουλίου της 12ης Οκτωβρίου 1992 περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα
- Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1987 για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο
- Καν. (ΕΚ) αριθ. 338/97 του συμβουλίου της 9ης Δεκεμβρίου 1996 για την προστασία των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας με τον έλεγχο του εμπορίου τους
- Καν. (ΕΚ) αριθ. 349/2003 της επιτροπής της 25ης Φεβρουαρίου 2003 για αναστολή εισαγωγής στην Κοινότητα δειγμάτων από ορισμένα είδη άγριας πανίδας και χλωρίδας
- Καν. (ΕΕ) 2018/1602 της επιτροπής της 11ης Οκτωβρίου 2018 σχετικά με την τροποποίηση του παραρτήματος I του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 του Συμβουλίου για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο
- Ν. 1165/18 : Περί Τελωνειακού Κώδικος
- Ν. 2055/1992: Κύρωση της Σύμβασης για το διεθνές εμπόριο ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση (Σύμβαση CITES)
- Ν. 2960/2001: Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας
- Ν. 3583/2007: Αναμόρφωση του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα και άλλες διατάξεις
- Ν. 4139/13 : Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις
- Ν. 4346/2015: Επείγουσες ρυθμίσεις για την εφαρμογή της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις
- Ν. 4389/2016: Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις.
- Ν. 4410/16: Τροποποιήσεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα προς ενίσχυση της καταπολέμησης της παράνομης εμπορίας καπνού και βιομηχανοποιημένων καπνών και Ίδρυση Συντονιστικού Κέντρου για την Καταπολέμηση του λαθρεμπορίου
- Ν. 4419/16: Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2014/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και

διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων.

- Ν. 4583/2018: Κατάργηση των διατάξεων περί μείωσης των συντάξεων, ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας 2016/97/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιανουαρίου 2016 σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων και άλλες διατάξεις.
- Οδηγία 92/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 1992 για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στην αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά
- Οδηγία του συμβουλίου 2011/64/ΕΕ της 21^{ης} Ιουνίου 2011 για τη διάρθρωση και τους συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης που εφαρμόζονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά.
- Οδηγία 2014/40/ΕΕ του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 3^{ης} Απριλίου 2014 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων
- Η αριθ. Ε.2589/960/Β0034/10-08-2005 (ΦΕΚ 1157/19-08-2005) Κ.Υ.Α περί ρύθμισης διαδικασιών παραγωγής, μεταποίησης, εμπορίας και ελέγχου των προδρόμων ουσιών παρασκευής ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών.
- Η αριθ. ΔΕΦΚΦ Γ 1175169 ΕΞ 2018 (ΦΕΚ 5537/11-12-2018) περί τρόπου επικόλλησης των ενσήμων ταινιών φορολογίας βιομηχανοποιημένων καπνών
- Παπαστράτος ΑΒΕΣ, (2015) Λαθρεμπόριο Καπνού: “Βόμβα στην Καρδιά της Ελληνικής Οικονομίας, Θεσσαλονίκη
https://static.livemedia.gr/livemedia/documents/al17763_us63_20151113210532_10_athanasiadis.pdf
- Σύμβαση Διεθνούς Εμπορίας ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν (1973), Ουάσιγκτον
- Συμβούλιο Παραγωγών & Εταιρειών Διακίνησης Αλκοολούχων Ποτών, (2018) Προτάσεις Σ.Π.Ε.Δ.Α.Π. για το Επιχειρησιακό Σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε. για το έτος 2018, Αθήνα
<http://www.seaop.gr/userfiles/ec77a5fd-bb8f-4801-a3e1-a71600b962ea/potaseis%20spedap%20aade.pdf>
- Σύνδεσμος Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων Αλκοολούχων Ποτών, (2016) «Λαθρεμπόριο & Φόροι, πνίγουν την εγχώρια παραγωγή αλκοολούχων Ποτών», Αθήνα
<http://www.seaop.gr/userfiles/ec77a5fd-bb8f-4801-a3e1-a71600b962ea/FOROLOGIA%20print.pdf>
- Σύνδεσμος Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων Αλκοολούχων Ποτών, (2016) Έκθεση «Τσίπουρο Ανάπτυξη ή καταστροφή», Αθήνα
http://www.seaop.gr/userfiles/ec77a5fd-bb8f-4801-a3e1a71600b962ea/TSIPOURO_1.pdf

- Σύνδεσμος Ελλήνων Παραγωγών Αποσταγμάτων Αλκοολούχων Ποτών, (2017) Έκθεση «Χύμα τσίπουρο και δημόσια υγεία», Αθήνα
<http://www.seaop.gr/userfiles/ec77a5fd-bb8f-4801-a3e1-a71600b962ea/hmerida-Raptis.pdf>
- Σύνδεσμος Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος, (2016) :Θέσεις ΣΕΕΠΕ σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και της παραεμπορίας στον κλάδο των πετρελαιοειδών, Αθήνα
http://www.seepe.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=219&lang=el
- Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (Τεύχος 17, 27-11-2017), Ένας χρόνος ειδικός φόρος στον καφέ, Αθήνα
http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50653/special_report_coffee_27112017.pdf
- Συντονιστικό όργανο δίωξης ναρκωτικών – Εθνική μονάδα πληροφοριών (ΣΟΑΝ –ΕΜΠ), (2016) Ετήσια έκθεση για τα Ναρκωτικά στην Ελλάδα, Αθήνα
http://www.astynomia.gr/images/stories/2016/prokirikseis16/18072016-ekthesi_sodn.pdf
- Χιόνης Δ. (2016), Το λαθρεμπόριο καπνού στην Ελλάδα της κρίσης, Αθήνα
http://crime-in-crisis.com/%CF%84%CE%BF-%CE%BB%CE%B1%CE%B8%CF%81%CE%B5%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%8D-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82/#_ftn23
- Ψήφισμα του κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια 1018 ΙΔ΄ της 25ης Μαρτίου 1830 «Περί Τελωνειακού Οργανισμού»

Ξενόγλωσση

- Center for the Study of Democracy (CSD), 2015 FINANCING OF ORGANISED CRIME, Sofia
<http://old.csd.bg/artShow.php?id=17317>
- KPMG (2013), Project Star 2012 Results,
http://www.pmi.com/eng/media_center/media_kit/Documents/Project_Star_2012_Final_Report.pdf
- KPMG Project SUN (2016) A study of the illicit cigarette market in the European Union, Norway and Switzerland 2016 Results, UK
<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/uk/pdf/2017/07/project-sun-2017-report.pdf>
- WORLD BANK, (2013), 80580 ECONOMICS OF TOBACCO TOOLKIT, Toll 7, Understand, Measure, and Combat Tobacco Smuggling Understand, Measure, and Combat Tobacco Smuggling

<http://siteresources.worldbank.org/INTPH/Resources/7Smuggling.pdf>

Ηλεκτρονικές Πηγές

- http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/tobacco_products/cigarettes/index_en.htm
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/excise-duties-alcohol_en
- <http://www.statistics.gr/> Ελληνική Στατιστική Αρχή
- <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/33656> «Η Επιτροπή παραπέμπει την Ελλάδα στο Δικαστήριο λόγω του μειωμένου συντελεστή ειδικού φόρου κατανάλωσης που εφαρμόζει στο «τσίπουρο» και την «τσικουδιά»
- <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/44008> Ομιλία Διοικητή ΑΑΔΕ, (2018) Γ. Πιτσιλή στην παρουσίαση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας «lotify»
Πηγή: Taxheaven